

"JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE
PARKOVE CRNE GORE SA PO"
Broj 01-928
Podgorica 29.3.2024.

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE
PARKOVE CRNE GORE

NACIONALNI PARK DURMITOR

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA UPRAVLJANJA NP DURMITOR ZA 2023. GODINU

Podgorica, februar 2024. godine

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
1.1. Zakonska regulativa	1
1.2. Organizacija poslovanja Nacionalnog parka Durmitor.....	2
1.3. Organizacija poslovanja JPNPCG	3
1.4. Zapošljavanje u izvještavanoj godini	4
2. REALIZACIJA MJERA ZAŠTITE.....	8
2.1. Fizička zaštita i ambijentalna higijena	8
2.2. Stručna zaštita	10
3. REALIZACIJA PROGRAMA UPRAVLJANJA	11
3.1. Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene programom upravljanja za 2023.godinu	34
3.2. Ocjena stanja.....	35
4. POSJETE U NP DURMITOR	49
5. PROJEKTI	53
6. ZAKUP PRIVREMENIH OBJEKATA	56
7. NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI.....	57
8. FINANSIJSKA SREDSTVA UTROŠENA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA I OSTVARENI PRIHODI OD NAKNADA ZA KORIŠĆENJE DOBARA.....	58
9. ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PREPORUKE	60
10. TABELARNI PRIKAZ CILJEVA I AKTIVNOSTI PROGRAMA UPRAVLJANJA ZA 2023. GODINU.....	62

Podaci o zaposlenim licima upravljača zaštićenim područjem koja su obradila izvještaj o realizaciji godišnjeg programa upravljanja.

Tabela 1: Obradivači Izvještaja o realizaciji godišnjeg programa upravljanja

IME I PREZIME	RADNO MJESTO ILI FUNKCIJA	ORGANIZACIONA JEDINICA UPRAVLJAČA ILI DRUGI SUBJEKT
Pero Popović	Direktor Nacionalnog parka Durmitor	Nacionalni park Durmitor
Maša Vučinić	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam	JPNPCG
Marinela Đuretić	Pomoćnica direktora za finansijske i opšte poslove	JPNPCG
Stefan Ivanović	Pomoćnik direktora za kontrolu i monitoring	JPNPCG
Zoran Krejović	Šef Službe zaštite	Nacionalni park Durmitor
Budimir Rondović	Šef Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture	Nacionalni park Durmitor
Svetlana Rondović	Stručna saradnica za ekonomske poslove	Nacionalni park Durmitor
Bojana Badnjar	Stručna saradnica za faunu sisara	Nacionalni park Durmitor
Nina Bogavac	Stručna saradnica za saradnju sa lokalnom zajednicom	Nacionalni park Durmitor
Hajdana Ilić Božović	Šefica Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Veselin Luburić	Rukovodilac Odjeljenja za zaštitu prostora i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Slavica Đurišić	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Ivana Džaković	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Stevan Marić	Stručni saradnik za ribarstvo	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Jelena Radunović	Stručna saradnica za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Slobodan Stijepovic	Stručni saradnik za šumarstvo	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Belma Šestović	Stručna saradnica za faunu sisara	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Ana Uskoković	Stručna saradnica za ornitofaunu	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Radmila Vujotić	Stručna saradnica za zaštitu prostora	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Srđan Lubarda	Šef Službe za promociju, marketing i turizam	Služba za promociju marketing i turizam
Jovana Bojičić	Stručna saradnica za turizam	Služba za promociju, marketing i turizam

Marijana Džaković	Stručna saradnica za medije	Služba za promociju, marketing i turizam
Marina Manojlović	Stručna saradnica za domaću radinost	Služba za promociju marketing i turizam
Milica Novaković	Stručna saradnica za medije	Služba za promociju, marketing i turizam
Vasilije Pavićević	Stručni saradnik za turizam	Služba za promociju, marketing i turizam
Snežana Vukotić	Stručna saradnica za etnografsku baštinu	Služba za promociju marketing i turizam
Mr Željka Vuković	Stručna saradnica za turizam	Služba za promociju, marketing i turizam
Velibor Bošković	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Bjanka Prakljačić	Stručna saradnica za međunarodnu saradnju	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Jasmin Medunjanin	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Srećko Grabovica	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Marija Putica	Stručna saradnica za pravne poslove	Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
Miloš Brajović	Šef Službe za kontrolu i monitoring	Služba za kontrolu i monitoring

1. UVOD

1.1. Zakonska regulativa

Zakon o životnoj sredini (Sl. list CG br. 52/16 i 73/19) uređuje principe zaštite životne sredine i održivog razvoja, subjekte i instrumente zaštite životne sredine, učešće javnosti o pitanjima životne sredine i druga pitanja od značaja za životnu sredinu. Zaštitom životne sredine obezbjeđuje se cjelovito očuvanje kvaliteta životne sredine, očuvanje biološke i pejzažne raznovrsnosti, racionalno korišćenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za životnu sredinu, kao osnovni uslov održivog razvoja.

Temeljni pravni dokument kojim se uređuje zaštita i očuvanje prirode je Zakon o zaštiti prirode (Sl. list CG br. 54/16, 18/19). Ovim zakonom uređuje se zaštita i očuvanje prirode, definišu kategorije zaštićenih područja, odgovorne institucije, kao i osnovna upravljačka dokumenta za zaštićena područja.

Shodno članu 58 Zakona o zaštiti prirode, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore je dužno dostaviti Ministarstvu, odnosno nadležnom organu lokalne uprave, izvještaj o realizaciji godišnjeg programa upravljanja do 1.marta tekuće godine za prethodnu godinu, dok je članom 59 pomenutog Zakona u stavu 5 navedeno da Izvještaj naročito sadrži podatke o:

- realizaciji mjera zaštite;
- realizaciji plana po indikatorima praćenja uspješnosti realizacije plana;
- posjetama zaštićenim područjima;
- finansijskim sredstvima utrošenim za zaštitu i ostvarenim prihodima od naknada za korišćenje zaštićenih područja i područja ekološke mreže.

Nacionalni parkovi kao zaštićena prirodna dobra uživaju posebnu zaštitu, pa je iz tog razloga Zakonom o nacionalnim parkovima (Sl. list CG br. 28/14, 39/16) regulisana njihova zaštita, unapređivanje i razvoj i ove djelatnosti definisane su kao djelatnosti od javnog interesa.

Ovaj Zakon u članu 13 definiše ključna planska akta koja uređuju poslovanje preduzeća a to su:

- Prostorni planovi posebne namjene u skladu sa Zakonom;
- Plan upravljanja (donosi Vlada na period od 5 godina);
- Godišnji program upravljanja (donosi Preduzeće u skladu sa Prostornim planom posebne namjene i petogodišnjim Planom upravljanja).

Navedeni zakoni (Zakon o životnoj sredini, Zakon o zaštiti prirode i Zakon o nacionalnim parkovima) definišu misiju Preduzeća „Održivo očuvanje životne sredine na zaštićenim područjima“ kao i primarne ciljeve njegovog poslovanja:

- Obezbeđivanje uslova za zaštitu, unapređivanje i racionalno korišćenje dobara nacionalnih parkova;
- Stvaranje povoljnih uslova za održavanje i razvoj biljnih i životinjskih vrsta i gljiva i njihovih zajednica;
- Očuvanje i unapređivanje posebnih prirodnih vrijednosti;

- Istraživanje i korišćenje parkova za potrebe razvoja nauke, obrazovanja, turizma, kulture i rekreacije;
- Sprječavanje radnji koje mogu da naruše osnovna svojstva i osobine nacionalnih parkova i očuvanja životne sredine.

1.2. Organizacija poslovanja Nacionalnog parka Durmitor

Direktor Parka, rukovodi radom organizacione jedinice kao i svim službama, koje obavljaju poslove za potrebe Nacionalnog parka. Nadzire i koordinira sve aktivnosti u Parku i odgovara za rad organizacione jedinice kojom rukovodi.

U okviru ove, kao i u okviru svih organizacionih jedinica Preduzeća, formirane su sljedeće službe:

- Odjeljenje za administrativno tehničke poslove. Odjeljenje obavlja administrativne poslove vezane za upravljanje Parkom, kao što su: vođenje evidencije, priprema dokumentacije, komunikacija s nadležnim organima i sl. Takođe, brine se o tehničkim aspektima Parka, kao što su održavanje vozila, opreme i sl.
- Služba za fizičku zaštitu. Glavni zadatak ove Službe je osigurati sigurnost i zaštitu imovine Nacionalnog parka Durmitor. To uključuje patroliranje terenima, nadzor na ulazima i izlazima, reagovanje na incidente, sprječavanje krivolova, kao i sve druge aktivnosti koje doprinose fizičkoj zaštiti Parka.
- Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture. Služba je odgovorna za održavanje higijene i čistoće unutar Parka, uključujući čišćenje staza, smeća itd. Takođe, brine se o održavanju mobilijara, kao i infrastrukture u Parku (puteva, staza, mostova i sl.).
- Odjeljenje za naplatu. Odjeljenje se bavi poslovima vezanim za naplatu ulaznica ili drugih taksi koje se primjenjuju u Parku.
- Svaka od ovih službi/ odjeljenja ima svoj specifičan zadatak i doprinosi efikasnom upravljanju i očuvanju Nacionalnog parka Durmitor, omogućavajući posjetiocima ugodno iskustvo u prirodnom okruženju.

Grafikon 1: Organizacija poslovanja NP Durmitor

1.3. Organizacija poslovanja JPNPCG

JPNPCG osnovano je na osnovu Odluke o osnivanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove („Službeni list Crne Gore,“ broj 39/92), a nastavilo sa radom u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima („Službeni list Crne Gore,“ broj 28/14, 39/16) i Odlukom o organizovanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore („Službeni list Crne Gore,“ broj 20/11 od 15.04.2011. godine). Osnivač preduzeća je Skupština Crne Gore.

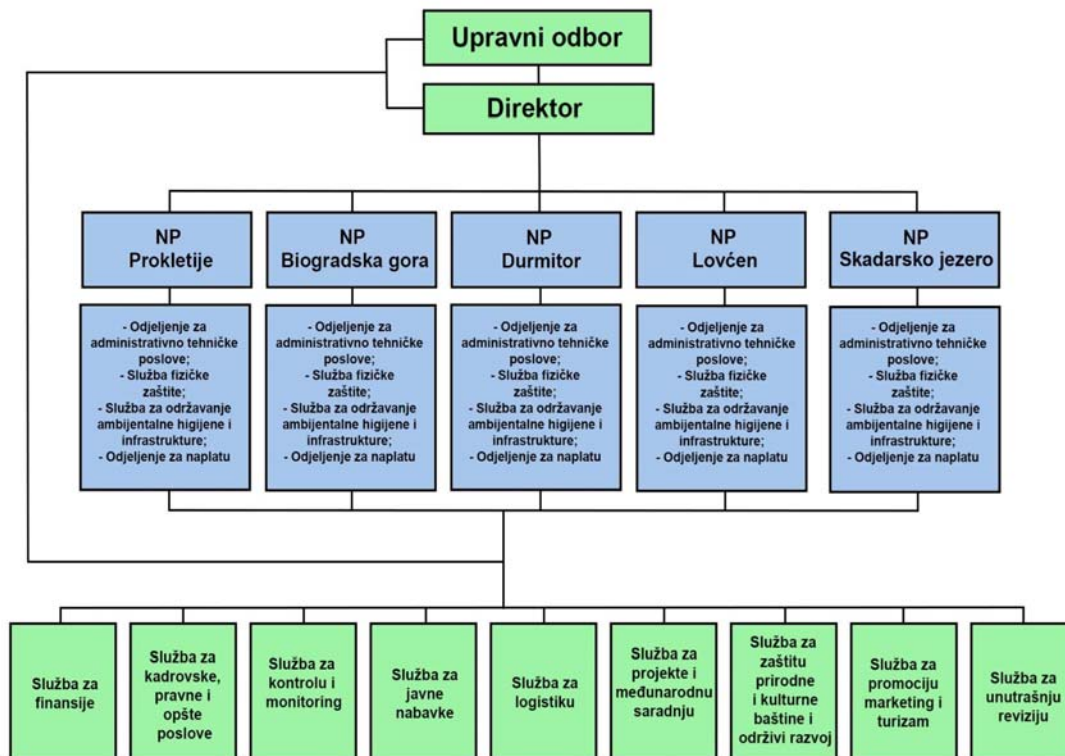
Statut preduzeća je donesen od strane Upravnog odbora dana 09.05.2011. godine, a stupio na snagu nakon davanja saglasnosti na isti nadležnog Ministarstva održivog razvoja i turizma. Posljednje izmjene i dopune Statuta Preduzeća donesene su 29.04.2021. godine.

U skladu sa navedenim određene su unutrašnje organizacione jedinice Preduzeća: Nacionalni park Biogradska gora; Nacionalni park Durmitor; Nacionalni park Lovćen; Nacionalni park Skadarsko jezero i Nacionalni park Prokletije.

U okviru organizacionih jedinica, formirane su sljedeće službe: Odjeljenje za administrativno tehničke poslove; Služba za fizičku zaštitu; Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture, Odjeljenje za naplatu.

Radi obavljanja zajedničkih poslova i objedinjenih funkcija na nivou Preduzeća formirane su Službe zajedničkih poslova sa sjedištem u Podgorici: Služba direktora; Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj; Služba za promociju, marketing i turizam; Služba za projekte i međunarodnu saradnju; Služba za finansije; Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove; Služba za kontrolu i monitoring; Služba za logistiku; Služba za javne nabavke.

Pored nacionalnih parkova, JPNPCG upravlja Parkom prirode Ulcinjska solana i spomenikom prirode Botanički vrt Dulovine.

Grafikon 2: Organizacija poslovanja JPNPCG

1.4. Zapošljavanje u izvještavanoj godini

U periodu od 01.01.2023. godine do 31.12.2023. godine u Nacionalnom parku Durmitor je radno angažovano, odnosno novozaposleno 6 lica na osnovu ugovora na neodređeno vrijeme i 3 lica na osnovu ugovora na određeno vrijeme.

Grafikon 3: Broj novozaposlenih u izvještavanoj godini

Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih

U toku izvještajnog perioda zaposleni u NP Durmitor i JPNPCG, prisustvovali su brojnim seminarima, obukama i radionicama, u cilju stručnog usavršavanja i sticanja novih znanja, iskustava i vještina (Tabela 2).

Tabela 2: Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih u NP Durmitor i JPNPCG

Naziv seminara, radionice, obuke	Organizator	Učesnici Parka/JPNPCG iz	Naziv radnog mjesta
Javne nabavke u sklopu EU projekata	Privredna komora Crne Gore	Stoja Popadić Velibor Bošković Jasmin Medunjanin	Šefica Službe za projekte i međunarodnu saradnju Stručni saradnik za projekte Stručni saradnik za projekte
Inttereg Europe - Osnovne procedure i informacije o programu, karakteristikama podržanih projekata i platformi za upoznavanje sa politikama.	Ministarstvo evropskih poslova	Jasmin Medunjanin Velibor Bošković	Stručni saradnik za projekte Stručni saradnik za projekte
Networking for capitalization (kapitalizacija projekata / Program Interreg Euro-MED)	Ministarstvo evropskih poslova	Jasmin Medunjanin Velibor Bošković	Stručni saradnik za projekte Stručni saradnik za projekte
Upravljanje požarima u zaštićenim područjima	Parkovi Dinarida	Slavoljub Džaković Velibor Badnjar	Referent za šumarstvo Radnik na održavanju parka
Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite"	Eko fond	Služba zaštite Nacionalnog parka Durmitor	
Taiex Expert mission on management platform for protected game species.	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i	Bojana Badnjar Ana Uskoković	Stručni saradnik za faunu sisara Stručni saradnik za

	vodoprivrede		ornitofaunu
LASPEH+ projekat- Transnacionalna zajednička strategija za upravljanje prioritetnim vrstama i staništima u Natura 2000 lokacijama	JPNPCG	Bojana Badnjar	Stručni saradnik za faunu sisara
Konferencija: „Promoting sustainable development through UNESCO's programmes and sites”	UNESCO Office in Venice	Aleksandar Mijović Željka Vuković	Savjetnik direktora za unapređenje i razvoj Stručni saradnik za turizam
Konsultacije sa focal pointom za UNESCO u cilju popunjavanja Periodic report -Third cycle.	Ministarstvo kulture Crne Gore	Bojana Badnjar Slobodan Stijepović Ivana Džaković	Stručni saradnik za faunu sisara Stručni saradnik za šumarstvo Stručna saradnica za floru i vegetaciju
Nedelja bez plastike.	Švedska Alumni mreža u Crnoj Gori	Bojana Badnjar	Stručni saradnik za faunu sisara
Popunjavanje Third cycle Periodic report za UNESCO za NP Durmitor	Ministarstvo kulture Crne Gore	Bojana Badnjar	Stručni saradnik za faunu sisara
Sastanak upravljača zaštićenih područja	Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma	Bojana Badnjar	Stručni saradnik za faunu sisara
Upravljanje komunalnim otpadom: Odvojeno sakupljanje, prevencija otpada i upravljanje preostalim otpadom: razmjena znanja	Ambasada Republike Češke, Zero Waste Montenegro	Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine
Nacionalni plan prilagođavanja klimatskim promjenama	UNDP	Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine
Podrška ekonomskoj diversifikaciji ruralnih područja u Jugoistočnoj Evropi SEDRA II	GIZ USAID	Snežana Vukotić Marina Manojlović	Stručna saradnica za etnografsku baštinu Stručna saradnica za domaću radinost
Kako organizovati događaj	PKCG	Milica Novaković Marijana Džaković	Stručne saradnice za medije
Webinar: “ Experience design and nature conservation via VIsitor MOnitoring and MAnagement in protected areas - VIMOMA	Institute of Geography and Spatial Management, Jagiellonian University, in cooperation with a large number of renowned institutions	Željka Vuković	Stručna saradnica za turizam
Obuka za GIS	JPNPCG	Stručna služba za zaštitu	

		prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj	
Prvi međunarodni samit zaštićenih područja Evrope i Evroazije	Agencija za zaštićena područja Gruzije, Global Conservation	Maša Vučinić Belma Šestović	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Stručna saradnica za faunu sisara
Trening upotrebe SMART softvera za administratore	Global Conservation	Vladimir Martinović Maša Vučinić Stefan Ivanović Miloš Brajović Vuk Sičić Belma Šestović Predrag Gluščević	Direktor JPNPCG Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Pomoćnik direktora za kontrolu i monitoring Šef Službe za kontrolu i monitoring Šef Službe fizičke zaštite NP Skadarsko jezero Stručna saradnica za faunu sisara Supervizor
Terenska obuka : “ Fieldwork concerning building restoration and bat ecology”	Univerzitet Sussex	Belma Šestović	Stručna saradnica za faunu sisara
Meeting for the IUCN Member community in Europe, North and Central Asia	IUCN, FPWC, Grad Jerevan	Maša Vučinić Hajdana Ilić Božović Belma Šestović	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Šefica Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za faunu sisara
Seminar “Novine u Zakonu o javnim nabavkama”	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović Zeid Škrijelj Almin Muković	Šef Službe za javne nabavke Službenik za javne nabavke Službenik za javne nabavke
Seminar “Novine u Pravilniku o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki”	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović Zeid Škrijelj Almin Muković	Šef Službe za javne nabavke Službenik za javne nabavke Službenik za javne nabavke
Obuka “Javne nabavke”	Uprava za ljudske resurse	Mirza Tahirović	Šef Službe za javne nabavke
Seminar “Zakon o javnim nabavkama - dileme u primjeni”	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović	Šef Službe za javne nabavke

2. REALIZACIJA MJERA ZAŠTITE

2.1. Fizička zaštita i ambijentalna higijena

Služba fizičke zaštite u Nacionalnom parku Durmitor bavi se svim aktivnostima na koje je obavezuje Zakon o nacionalnim parkovima i Zakon o zaštiti lica i imovine. Tu prvenstveno spada, zaštita zone parka od: krivolova, nedozvoljenog ribolova, sječe šume, gradnje objekata, devastacije terena, sakupljanja ljekovitog bilja i zaštićene flore, požara, kretanje motornih vozila van puteva i određenih parkirališta, sprječavanje kampovanja i loženja vatre van registrovanih kampova, kao i registrovanje drugih promjena u prostoru.

Služba zaštite, takođe, vrši naplatu svih naknada propisanih Odlukom o visini i načinu plaćanja naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova, prati kretanje i brojno stanje zaštićene divljači, postavlja hranilice i hranu za divljač u zimskom periodu, kontroliše rafting na rijeci Tari u zoni Parka, daje informacije o Parku, upućuje posjetioce na najbitnije vrijednosti Parka i slično. Tokom 2023. godine u zoni Nacionalnog parka Durmitor nije bilo većih problema, završavalo se u najvećem broju slučajeva na opomenama i preventivnim intervencijama. Opomene su izdavane licima za upotrebu kvadova i motornih vozila zbog kretanja istih van registrovanih puteva, zatim za kretanje posjetilaca van markiranih staza, loženja vatre, sječe nedoznačenih stabala, vlasnicima lovačkih pasa zbog ulaska istih u zonu Parka i slično.

Tokom 2023. godine Služba za kontrolu i monitoring je značajan dio svojih kapaciteta usmjerila u očuvanju biodiverziteta u ovom NP kao i kontrolu naplate ulaznica.

Osposobljen je video nadzor na naplatnom punktu Crno jezero.

U toku 2023. godine inicirana je saradnja sa nadležnom inspekcijom i izvršeno je nekoliko kontrola upotrebe četvorotočkaša na prostoru ovog Nacionalnog parka.

Informacije o nezakonitim radnjama za koje su preduzete službene aktivnosti, navedene su u Tabeli 3.

Tabela 3: Prikaz nezakonitih radnji za koje su preduzete službene aktivnosti

Datum	Vrsta nelegalne radnje	Zapisnik	Procesuirano
13.01.2023.godine	Krivolov	Br. 007310 od 08.01.2023.godine	Uprava policije, Odjeljenje bezbjednosti Žabljak
06.06.2023.godine	Krivolov	Br.08/176 od 05.06.2023.godine	Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, Uprava policije, Odjeljenje bezbjednosti Mojkovac
14.08.2023.godine	Nelegalna sječa	Br.007215 od 14.08.2023.godine i br. 007316 od 11.08.2023.godine	Inspekcija za šumarstvo , lovstvo i zaštitu bilja, Uprava policije- Odjeljenje bezbjednosti

Datum	Vrsta nelegalne radnje	Zapisnik	Procesuirano
			Žabljak
22.08.2023. godine	Nelegalna sječa	Br.007319 od 18.08.2023.godine i Br.007217 od 18.08.2023.godine	Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, Uprava policije, Odjeljenje bezbjednosti Žabljak
24.08.2023.godine	Nelegalna sječa	Br.007321 od 23.08.2023.godin, br. 007218 od 23.08.2023.godine	Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, Uprava policije, Odjeljenje bezbjednosti Žabljak
30.08.2023.godine	Nelegalna gradnja	Br.005180 od 29.08.2023.godine	Uprava za inspekcije poslove- Građevinska inspekcija
08.09.2023.godine	Nelegalna sječa	Br.007322 od 06.09.2023.godin, Br.00722 od 07.09.2023.godine	Uprava za inspekcijske poslove, inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, Uprava policije, Odjeljenje bezbjednosti Žabljak
18.09.2023.godine	Nelegalna gradnja	Br.007323 od 12.09.2023.godine	Građevinska inspekcija, Uprava policije, Odjeljenje bezbjednosti Žabljak
09.10.2023.godine	Nelegalna sječa	Br.007378 od 08.10.2023.godine,	Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja
03.11.2023.godine	Nelegalna gradnja	Br.007456 od 09.10.2023.godine, Br.007457 od 30.10.2023.godine	Ekološka inspekcija
03.11.2023.godine	Krivolov	Br.004294 od 29.10.2023.godine	Inspekcija za šumarstvo lovstvo i zaštitu bilja, Uprava policije, Odjeljenje bezbjednosti Pljevlja

U svim preduzetim radnjama i aktivnostima Služba zaštite imala je konstruktivnu i profesionalnu saradnju sa lokalnim stanicama Uprave policije, komunalnom policijom i nadležnim inspekcijskim službama.

Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture

Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture održava pješačke, edukativne i druge uređene površine uključujući i održavanje njihove higijene. Stara se o mobilijaru na svim uređenim površinama, vrši postavljanje i održavanje znakova signalizacije, klupa, stolova i ostalog mobilijara. Osim toga, Služba obavlja i poslove vezane za pošumljavanje i održavanju šumskog reda ukoliko se za tim ukaže potreba. Zaposleni u ovoj Službi u obavljanju svojih poslova, a s obzirom na veličinu terena, zaduženi su po smjenama i po odgovarajućim reonima. Krajem aprila i početkom maja mjeseca izvršene su višednevne radne akcije zaposlenih na uređenju i čišćenju šetališta od Upravne zgrade Parka do Crnog jezera, okoline oko Crnog jezera, kao i staze oko Crnog jezera.

Izvršeno je čišćenje i uređenje prostora u neposrednom okruženju mosta na Đurđevića Tari i putni pravac na ulazu u Park od Bistrice do Đurđevića Tare. Akcije čišćenja i uređenja prostora sprovedene su i na lokalitetima: Splavišta, Žugića luke, Zabojskog jezera, Sušice, Ninkovića luke, Ćurevca, Sedla.

U pripremi ljetnje turističke sezone, na lokalitetima: Marina dolina, Katun, Dobrilovina, crnojezerski reon, Studenac, Ordeni Do, Vodeni krši, Stožina, Drugi logor, Žugića luka, Šarban, Todorev do postavljen je i popravljen turistički mobilijar i to: 4 informativne table, 20 klupa, 5 stolova i 35 korpi za otpatke.

Nakon završetka ljetnje turističke sezone, u saradnji sa Udruženjem raftera i stanovništva Nacionalnog parka Durmitor, zaposleni u ovoj Službi su učestvovali u akciji uklanjanja tvrdog otpada iz kanjona rijeke Tare na relaciji II logor - Radovan luka. Otpad se lagerovao na dvije lokacije: Žugića luka i Radovan luka. Otpad je zatim odvezen na najbliže deponije i kontejnere, osim guma koje su udaljene od rijeke i složene na ovim lokacijama do iznalaska rješenja gdje će biti izvršen odvoz, s obzirom da lokalna komunalna preduzeća opština na kojima se prostire Park ne dozvoljavaju odlaganje na deponijama, jer ne postoji jasna i precizna strategija odlaganja tvrdog otpada u Crnoj Gori.

2.2. Stručna zaštita

U JPNPCG Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u okviru službi zajedničkih poslova, realizaciju poslova koje se tiču stručne zaštite, obavlja Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, koja u svom djelokrugu rada između ostalog, prati stanje ekosistema, biodiverziteta i kulturno historijskog nasljeđa Nacionalnog parka Durmitor, te predlaže mjere za njihovu zaštitu, unapređivanje, valorizaciju i sl.

Službom rukovodi šef i u okviru nje postoje dva odjeljenja: Odjeljenje za zaštitu prirodne baštine i Odjeljenje za zaštitu prostora i održivi razvoj.

U Službi za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj JPNPCG angažovano je ukupno osamnaest (18) zaposlenih i to na poslovima: jedan (1) šef Službe, jedan (1) rukovodilac za zaštitu prirodne baštine, dva (2) stručna saradnika za floru i vegetaciju, dva (2) stručna saradnika za oblast šumarstva, jedan (1) stručni saradnik za faunu beskičmenjaka, jedan (1) stručni saradnik za ihtiologiju, jedan (1) stručni saradnik za ornitologiju, dva (2) stručna saradnika za faunu sisara, jedan (1) rukovodilac Odjeljenja za zaštitu prostora i održivi razvoj,

četiri (4) stručna saradnika za zaštitu životne sredine, jedan (1) stručni saradnik za održivi razvoj i jedan (1) stručni saradnik za zaštitu prostora.

U Službi u odnosu na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta nedostaje jedan (1) stručni saradnik za herpetofaunu.

Radni angažman koji se odnosi na realizaciju programom definisanih aktivnosti iziskuje terenski rad i opremu koja je potrebna. U prethodnom periodu za stručne saradnike izvršena je nabavka terenske obuće, kao i oprema neophodna za neke aktivnosti koje su u vezi sa užim stručnim specijalnostima (lupa, meredov mreže, oprema za hvatanje i istraživanje slijepih miševa, detektor truleži, dvogledi, entomološka mreža i dr.). U narednom periodu neophodno je Službu opremiti materijalno tehničkim sredstvima kao što su: terenski automobil, terenska odjeća, kišne kabanice, pješački štapovi, teleskopi, fotoaparati, play back oprema za monitoring ptica i sl.

Preduzete mjere u cilju stručne zaštite Parka date su u poglavlju 3. Realizacija programa upravljanja.

3. REALIZACIJA PROGRAMA UPRAVLJANJA

Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta

Zaštita i održivo korišćenje vodenih resursa

Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju vršio je monitoring voda na području Parka. Tom prilikom prikupljaju se podaci o ocjeni ekološkog statusa/potencijala voda na osnovu opštih fizičko hemijskih i bioloških osobina sa mjernog mjesta kod splava na Crnom jezeru. Zvaničan izvještaj institucije za 2023. godinu biće dostupan krajem aprila 2024. godine. Rezultati mjerenja u 2022. godini su pokazali da je kvalitet vode Crnog jezera u zahtijevnoj A1 klasi.

Sprječavanje nastanka otpada

U cilju zaštite prostora od formiranja nelegalnih odlagališta otpada na području Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture svakodnevno obavlja aktivnosti u cilju sanacije predjela gdje se formiraju nelegalna odlagališta, pri čemu se prikupljaju podaci o zoni Parka, lokaciji, veličini deponije, vrsti otpadnog materijala i da li je pristupačno mjesto za odvoz otpada. Ova Služba redovno vrše aktivnosti u cilju održavanja prostora Parka čistim, ali je dodatna pomoć svih zainteresovanih subjekata i ekološki odgovornih građana uvijek dobrodošla. Na području Parka evidentirana su nelegalna odlagališta i to na sledećim lokacijama.

Tabela 4: Prikaz lokacija nelegalnih odlagališta u Parku

Zona NP	Lokacija	Veličina deponije (m)	Vrsta otpadnog materijala	Pristupno mjesto za odvoz otpada
Razvršje	Blizina gradskog bazena	5 x 4 m	Organski materijali (grane drveta)	da
Razvršje	Lager	7 x 5 m	Organski materijali (drvo, plast); Neorganski materijali (guma, plastika, limenke)	da
Razvršje	U blizini naselja Razvršje	10 x 15 m	Organski materijali(grane drveta); Neorganski materijali (guma, plastika, limenke, metal)	da
Razvršje	Staza prema Suvoj lokvi	7 x 7 m	Neorganski materijali (staklene i plastične ambalaže)	da
Savin Kuk	Poljana	15 x 8 m	Organski materijali (drvo)	da

Takođe, JPNPCG organizovalo je veliku akciju uklanjanja otpada sa prostora svih pet nacionalnih parkova Crne Gore povodom obilježavanja značajnih ekoloških datuma i to Međunarodnog dana biodiverziteta (22.maja) i Evropskog dana parkova (24.maja), a u cilju podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja prirode zaštićenih područja. Otpad je prikupljen sa sledećih lokacija: Kanjon Tare - Veliki most - Galeb krš (putem); Reon Vojno odmaralište - Crno jezero; Staza od rampe Ispod Ivan dola do Spomen česme; Staza Crno jezero - Zminje jezero uz Mlinski potok.

Uspostavljanje integralnog pristupa u upravljanju šumama

Šume u nacionalnim parkovima su šume posebne namjene. Predstavljaju naročite prirodne vrijednosti i prvenstveno su namijenjene za naučna istraživanja i nastavu, odmor i rekreaciju. Dakle, šume u nacionalnim parkovima su šume u kojima se prvenstveno ističu opšte korisne funkcije i imaju status javnog dobra.

Ostvarivanje cilja je u potpunosti postignuto i zaštita i valorizacija šuma i šumskih ekosistema su u zadovoljavajućem stanju. Sanitarno - higijenske aktivnosti su realizovane na lokacijama koja su to i zahtijevale. Grupimično sušenje četinarskih šuma je evidentirano na području PC Durmitor - Sušica i PC Donja Tara ili u selima Mala Crna Gora i Tepca. Na ovim lokacijama izvršena je doznaka i uklanjanje suvih, prelomljenih i izvaljenih stabala. Uklanjanjem ovih stabala izvršeno je sprječavanje širenja štetnih insekata i patogenih gljiva koji mogu pričinuti

veće posljedice na četinarskim sastojinama. Ova aktivnost ima i za cilj adaptaciju na klimatske promjene, sprječavanje širenja negativnih faktora i zaštitu postojećih ekosistema. Na području oko sela Mala Crna Gora ukupno je doznačeno 108,08 m³ suvih i izvaljenih stabala smrče. Na području oko sela Tepca ukupno je doznačeno 99,75 m³ bukve i četinara od čega 84,25 m³ četinara (smrča i jela) i 15,50 m³ bukovih stabala. Kompletno doznačena drvena zapremina je putem Interne procedure prodana lokalnom stanovništvu za potrebe ogrjeva.

U cilju biotehničke zaštite šuma, izvršena je nabavka feromonskih klopki i feromona za zaštitu šuma od potkornjaka. Ova aktivnost je od izuzetne važnosti s obzirom na evidentirano sušenje šuma od potkornjaka na cijelom sjevernom području Crne Gore. Nabavka feromonskih klopki realizovana je tokom ljetnjih mjeseci, pri čemu su nabavljene "mokre" klopke. Ove klopke se mogu postaviti nezavisno od vremenskih uslova na terenu. Ovim je obezbijeđeno potrebno tehničko sredstvo za efikasnu zaštitu i monitoring potkornjaka.

Postavljanje feromonskih klopki sprovodi se tokom ranih proljećnih mjeseci, kada vremenski uslovi dozvole. Za postavljanje "suvih" feromonskih klopki potrebno je uzastopnih 5 do 7 dana bez padavina, kako bi se stvorili povoljni uslovi za efikasno prikupljanje i monitoring potkornjaka. Nažalost, zbog nedostatka uzastopnih dana suvog vremena tokom rojenja potkornjaka (rano proljeće) u 2023. godine, postavljanje ovih klopki nije bilo moguće.

Sredstva za zaštitu šuma od požara nijesu nabavljana od strane Javnog preduzeća, a što će biti dopunjeno u narednom planskom periodu. Ove planske godine je kroz projektne aktivnosti nabavljena određena specifična oprema, kao što je nabavka specijalizovanog drona za ranu detekciju i snimanje. Dron je opremljen sa dvije vrste kamera i to infracrvenom kamerom za otkrivanje početka požara i kamerom za sakupljanje georeferenciranih snimaka sa terena za monitoring šuma. Ova nabavka je realizovana uz podršku UNESCO-a projekta „Smanjenje pojave šumskih požara u Nacionalnom parku Durmitor i slivu rijeke Tare” (detaljan opis projekta: poglavlje 5. Projekti).

Kao što se može iz prethodnog vidjeti da su sve aktivnosti povezane, da se dopunjuju i da su usmjerene na zaštitu šuma, a to znači da je uspostavljen integralni pristup upravljanja šumama definisan glavnim ciljem.

Plan gazdovanja šumama u privatnoj svojini je realizovana u najvećem broju zahtjeva. Od 20 zahtjeva koji su uvršteni u Plan, izvršena je doznaka i izdavanje rješenja za sječu za 13 vlasnika. Odobreno je 179,30 m³ četinara i 119,81 m³ liščara. Zahtjevi koji nisu realizovani u ovoj planskoj godini (2023), će se uvrstiti u Plana gazdovanja šumama u privatnoj svojini za 2024. godinu. Ne realizacija ovih 7 zahtjeva je iz razloga odustajanja vlasnika za sječu šume ili vlasnici nisu izvršili sječu šume iz prethodnih godina.

Smanjeni i ublaženi efekti klimatskih promjena na šumske ekosisteme

Mjere adaptacije i prilagođavanja šumskih ekosistema na globalne promjene klime sprovedene su kontinuirano. Sve mjere i aktivnosti koje se sprovedene u šumskim ekosistemima, a podrazumijevaju sječu oboljelog i osušenog drveća, uklanjanje lakozapaljivog šumskog materijala, suzbijanje prenamnoženja štetnih insekata, u suštini imaju za cilj ublažavanje i smanjivanje uticaja klimatskih promjena na šume.

Izvršena analiza i revizija podataka o flori i vegetaciji, sa posebnim osvrtom na prioritetne vrste i staništa i endemske vrste

Nastavljen je rad na inventarizaciji vaskularne flore NP Durmitor. Elektronska baza je dopunjena terenskim podacima vaskularne flore sa lokaliteta Sušičko jezero, Jablan jezero, Modro jezero – Sedlo, Barno jezero i Ćurevac, na stanišnim tipovima 4060 - Alpske i borealne vrištine, 7140 – Prelazne tresave, 7230 – Alkalne tresave, 6410 - Livade beskoljenke na karbonatnim, zatresećenim ili glinovito-pjeskovitim zemljištima (*Molinion caeruleae*), 6450 - Sjeverne borealne aluvijalne livade, 6520 - planinske livade košanice, 6170 - alpijski i subalpijski travnjaci na karbonatima i 8140 - istočnomediteranski sipari.

Za svaki takson je utvrđen status zaštite po osnovu nacionalnih lista (endemi i zaštićene vrste (Sl. list RCG 76/06) i/ili međunarodnih lista (Bernska konvencija, EU Habitat direktiva – NATURA 2000, IUCN Crvene liste, IPA, CITES). Nazivi taksona su usklađeni sa važećim evropskim listama (Flora Europaea, Euro+Med Plantbase, Med-Checklist, Catalogue of Life). Inventarisana su 73 biljna taksona, od kojih 48 ima nacionalni i/ili međunarodni značaj i zaštitu.

Endemi: 9 taksona (*Cardamine serbica*, *Pseudofumaria alba*, *Lactuca pancicii*, *Potentilla speciosa* subsp. *illyrica*, *Pimpinella serbica*, *Sesleria robusta* subsp. *robusta*, *Silene sendtneri* subsp. *sendtneri*, *Achillea abrotanoides*, *Linum capitatum* subsp. *capitatum*);

Subendemi: 4 taksona (*Drypis spinosa* subsp. *spinosa*, *Gentianella crispata*, *Genista radiata*, *Euphorbia carniolica*)

Zakonom zaštićeni, Sl. list RCG 76/06: 4 taksona (*Trollius europaeus*, *Pimpinella serbica*, *Menianthes trifoliata*, *Cypripedium calceolus*);

Habitat direktiva i Bernska konvencija: *Cypripedium calceolus*

IPA: *Cypripedium calceolus*

CITES: *Cypripedium calceolus*, *Euphorbia carniolica*

IUCN Crvena lista za Eu i Med: 37 taksona, od kojih *Cypripedium calceolus* ima nivo ugroženosti NT (Near Threatened - skoro ugrožena), a preostali taksoni su sa LC statusom ugroženosti (Least Concern – najmanja briga).

U cilju kvalitetnijeg korišćenja i prezentovanja prikupljenih literaturnih i terenskih podataka iz Excel baze, izvršena je obuka stručnih saradnika za rad u GIS-u. Međutim, zbog brojnosti parametara za pretraživanje i obimnosti podataka, postojeća Excel baza nije upotrebljiva za rad u QGIS-u. Potrebno je, na osnovu postojeće baze uraditi bazu prilagođenu GIS-u. Do tada mapiranje distribucije endemskih i rijetkih biljnih taksona NP Durmitor vršice se primjenom Google Earth programa.

Na osnovu raspoloživih literaturnih i terenskih podataka, urađene su mape distribucije za 23 rijetke endemske vrste (*Alyssum scardicum*, *Arinaria gracilis*, *Athamanta turbith* subsp. *haynaldii*, *Aubrieta columnae* subsp. *croatica*, *Cardamine serbica*, *Dactylorhiza cordigera* subsp. *bosniaca*, *Edraianthus glisicii*, *Edraianthus serpyllifolius*, *Edraianthus tarae*, *Euphorbia montenegrina*, *Gentiana laevicalyx*, *Gentianella pevalekii*, *Minuartia graminifolia* subsp. *clandestina*, *Oxytropis dinarica* subsp. *dinarica*, *Oxytropis prenja*, *Pinguicula balcanica* subsp. *balcanica*, *Ranunculus concinnatus*, *Saxifraga blavii*, *Saxifraga prenja*, *Saxifraga taygetea*,

Thesium auriculatum, *Valeriana bertisceae*, *Veronica saturejoides*) i za orhideju *Cypripedium calceolus* koja, kao rijetka i ugrožena vrsta, ima više nivoa nacionalne i međunarodne zaštite.

Kartirano i definisano stanje značajnih stanišnih tipova i dijagnostičkih vrsta u ugroženim Natura staništima

Planinske i borealne vrištine 4060 kartirane su na širem području Durmitora (dolovi ispod Sedlene grede, Ranisave, Međugorja, Stožine i Oble glavice). Popisane su dijagnostičke i prateće vrste. Istraživanje je pokazalo da su staništa dobro očuvana, da se odlikuju odličnom reprezentativnošću i velikom pokrovnošću dijagnostičkih vrsta. Na istraživanom području nijesu evidentirani pritisci koji bi na bilo koji način ugrozili ovaj tip staništa.

Na području Barnog jezera nastavljen je monitoring tri habitata sa kodom 7140 Prelazne tresave, 7230 Alkalne tresave i 6410 Livade beskoljenke na karbonatima, koji potvrđuje postojanje procesa zarastanja i ulazak novih vrsta (*Picea abies*, *Salix sp.*) što se odražava na zastupljenost dijagnostičkih vrsta i unutar njih nekih rijetkih i zaštićenih biljnih vrsta (*Pinguicula balcanica*, *Menianthes trifoliata*, *Pseudorchis frivaldii*). Urađena je mapa raspostranjenja stanišnih tipova.

Kontinuirano praćenje stanja šumskih ekosistema

Monitoring zdravstvenog stanja šuma u ovom Nacionalnom parku se realizuje kontinuirano. Rezultati monitoringa se koriste za unapređenje upravljanja i definisanje zaštitnih mjera u šumskim ekosistemima NP Durmitor. Zdravstveno stanje šuma je u dobrom stanju. Pojedini kompleksi četinarskih sastojina su pod negativnim uticajem biotičkih faktora, a posebno pod uticajem antropogenih faktora. Lišćarske šume su očuvane i nema većih promjena u zdravstvenom stanju kod ovih šumskih ekosistema.

Izvršena procjena stanja i reintrodukcija značajne herpetofaune durmitorskih jezera

Tokom 2023. godine započeto je istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune vodozemaca i gmizavaca. Podaci iz dostupnih publikacija uneseni su u bazu podataka. Prema sakupljenim literaturnim podacima na prostoru NP Durmitor registrovano je 11 vrsta vodozemaca i 14 vrsta gmizavaca.

Na osnovu ranijih istraživanja faune planinskih jezera, ukazala se potreba za reintrodukcijom tritona, koji predstavljaju autohtone faunu ovih jezera. Poribljavanje jezera dovelo je do smanjenja njihove brojnosti, u nekim čak i do potpunog nestanka.

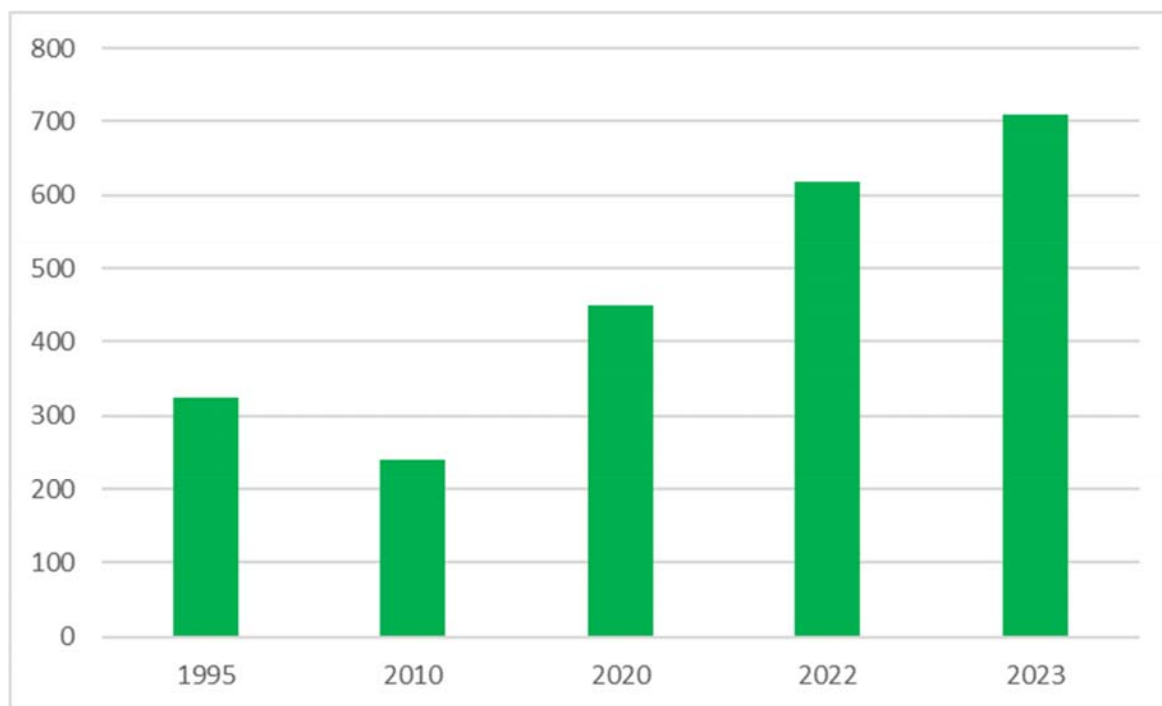
Kao najbolje rješenje, javila se potreba da se uradi Pilot projekat kojim bi se izvršila reintrodukcija tritona u Modro jezero, iz susjednog Valovitog jezera u kojem su zabilježene stabilne populacije ovih vrsta. Ukoliko bi se ova mjera pokazala uspješnom, u budućnosti bi se vršila reintrodukcija u Jablan jezeru i Velikom Škrčkom jezeru. Tokom 2023. godine započeta je realizacija ove aktivnosti. Shodno Zakonu o zaštiti prirode od Agencije za zaštitu životne sredine zatraženo je mišljenje za njenu realizaciju. Dobijena je preporuka da se prvo uradi istraživanje „nultog stanja biodiverziteta" Modrog jezera i njegove okoline.

Programom upravljanja za 2024. godinu predviđeno je angažovanje eksperata čijim istraživanjima će se prikupiti relevantni podaci o prisutnosti, distribuciji i ekologiji pojedinih vrsta ihtiofaune, batraho- herpetofaune, koja će biti osnova za sprovođenje programske aktivnosti.

Očuvane i stabilne populacije mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) i divokoze (*Rupicapra rupicapra balcanica*)

Mrki medvjed (*Ursus arctos*) pokazuje aktivnost tokom čitave godine. Indirektni pokazatelji prisustva vrsta (otisak stopala, izmet) registrovani su u kanjonu rijeke Tare (Tepca i Premćani), Sušici, selu Mala Crna Gora, cirku Škrka, Grabovici, Pošćenskoj dolini i Suvoj lokvi. Trag mrkog medvjeda zabilježen je i na Trojnom prevoju (2 245 mnv.) u jesen. Na osnovu indirektnih i direktnih podataka i informacija od lokalnog stanovništva tokom 2023. godine od ranog proljeća do kasno u jesen viđano je oko 15 jedinki medvjeda u Sušici, a oko 25 u kanjonu rijeke Tare. Populacije medvjeda su stabilne, očuvane i zdrave. Ženke sa mladuncima viđane su često (u kanjonu Tare zapažene su dvije ženke sa po troje mečadi, u Grabovici ženka sa dvoje mečadi). Štete od medvjeda na košnicama prijavljene su u kanjonu Tare i Maloj Crnoj Gori.

Nastavljen je monitoring divokoze koja predstavlja jedinstvenu i izolovanu populaciju na području Durmitora. Upoređujući ranije podatke brojnost divokoze je u porastu. U masivu Durmitora tokom 2023. godine registrovano je oko 710 jedinki divokoze (*Rupicapra rupicapra*). Najveća brojnost zabilježena je na lokacijama Šljemena, Ranisava, Sedlena greda, Savin kuk, Žuta greda, Međed, Istočni vrh i Lomni dolovi. Polovinu registrovanih jedinki čini podmladak koji je najbolji pokazatelj očuvane i zdrave populacije divokoze. Zimski uslovi za divokožu su ograničavajući faktor zbog dubokog snijega, teških vremenskih uslova, nedostatka hrane i lavina i zato predstavljaju glavnu komponentu sezonskog variranja brojnosti unutar populacija divokoze. Buka i uznemiravanje (veliki broj posjetilaca, dronovi, motorne sanke) imaju negativan uticaj na sve segmente života divokoze, a najviše na reprodukciju. Zadnjih godina vožnja motornih sanki tokom zime izaziva pomjeranje divokoza u nepristupačnije terene koji oskudijevaju hranom. Zato je pojačana zaštita i povećan broj nadzornika na terenu tokom zime presudan za opstanak i očuvanje divokoza.

Grafikon 4: Brojno stanje divokoze (*Rupicapra rupicapra*) u NP Durmitor

Istraženi speleološki i drugi objekti važni za očuvanje značajnih kolonija slijepih miševa (Chiroptera) i sprovedene mjere zaštite ugroženih kolonija

U 2023. godini izvršena je nabavka neophodne opreme za istraživanje diverziteta faune slijepih miševa. Stručna saradnica je pohađala obuku za rad u geografsko-informacionom sistemu što će u značajnoj mjeri doprinijeti daljem očuvanju ove grupe faune. Ukupno je, na području Parka, registrovano 17 vrsta slijepih miševa. Od posebnoj značaja je škola u Tepcima koja predstavlja drugu najveću, do sada poznatu porodijsku koloniju malog potkovičara sa ukupno 180 jedinki.

Istražena fauna fam. Mustelidae i kartirana njihova najznačajnija staništa

Aktivnost vidre (*Lutra lutra*) zabilježena je u kanjonu rijeke Tare. Na odabranoj lokaciji od Premčanskog mosta do Velikog mosta i dijela ispod sela Tepaca, prikupljeni su podaci od maja do decembra. Tragovi vidre registrovani su gotovo čitavom dužinom toka, sa obje strane rijeke. Tačna brojnost nije utvrđena, ali na osnovu podataka sa terena populacija vidre u kanjonu Tare je brojna i očuvana. U kanjonu Sušice i okolini Crnog jezera aktivnost nije registrovana.

Sprovoditi monitoring gnijezdarica

Prilikom realizacije ove aktivnosti primijenjen je protokol monitoringa prilagođen institucionalnim uslovima, 2019/411-017 Development of birds' species. Vođeni ovim protokolom, monitoringom su obuhvaćene krovne vrste ptica među kojima su najznačajnije: *Tetrao urogallus*, *Bonasa bonasia*, *Strix uralensis*, *Picoides tridactylus*, *Aegolius funereus*, *Dendrocops leucotos*, *Alectoris*

greaca. Ove vrste su zakonom zaštićene u Crnoj Gori, kao i međunarodnim konvencijama koje je ratifikovala Crna Gora.

Realizovana su terenska istraživanja, tokom avgusta i septembra 2023. godine. Od ukupno osam krovnih vrsta na području istraživanja evidentirano je prisustvo dvije vrste: *Picoides tridactylus* i *Alectoris greaca*. Istraživanje je vršeno na lokalitetima Crno jezero, Mlinski potok i Mala Crna Gora. Za 5 vrsta nije očekivan nalaz iz razloga što vrijeme terena (avgust, septembar) nije prilagođeno njihovoj fenologiji, što umanjuje vjerovatnoću njihovog uočavanja.

Jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca*), zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), EU direktiva o pticama Aneks I, Bern III, IUCN Globalni status NT, IUCN Crna Gora VU. Evidentirana na području Male Crne Gore.

Troprsti djetlić (*Picoides trydactylus*), zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), EU Direktiva o pticama I, Bern III, IUCN Globalni status LC, IUCN Crna Gora NT. Evidentiran na lokalitetu Mlinski potok i Crno jezero.

Istraživanje faune insekata i kartiranje najznačajnijih staništa

Nastavljeno je istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune *Lepidoptera* i *Coleoptera*. Podaci iz dostupnih pojedinačnih publikacija, koje su pretežno vezane za pojedine vrste rodova ili familija, unijete su u bazu podataka. Prema sakupljenim literaturnim podacima na prostoru NP Durmitor registrovano je 130 vrsta dnevnih leptira.

Realizovana su terenska istraživanja u cilju rekognosciranja faune dnevnih leptira, sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste. Istraživanje faune *Lepidoptera* vršeno je na lokalitetima: Razvršje – Crno jezero, Jablan jezero i Pošćenski kraj u periodu jul – avgust. Na pomenutim lokalitetima tokom terenskih istraživanja registrovano je prisustvo 43 vrste dnevnih leptira svrstanih u 5 familija. Od vrsta koje su zakonom zaštićene registrovani su:

- *Polyommatus damon* (damonov plavac) - IUCN kategorija NT. Vrsta je registrovana na lokalitetu Jablan jezero početkom avgusta mjeseca;
- *Paranassius apollo* (apolonov leptir) - IUCN kategorija NT, Crvena lista CG VU, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), Natura 2000 vrsta. Vrsta je registrovana na lokalitetima: Urdeni do, Mliječni do, Modro jezero, Prutaš i Stožina u julu i avgustu mjesecu.

Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređivanje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala

Zaštićena, valorizovana i promovisana nematerijalna kulturna baština

U kontekstu redovnih aktivnosti, kroz rad na inventarisanju i dokumentovanju nematerijalne kulturne baštine na prostoru NP Durmitor iz domena domaće radinosti zabilježene su vještine ručnog rada: vez, heklanje i pletenje. Za ove elemente su popunjeni NKN upitnici.

Idejno je osmišljen i organizovan događaj “Dan NP Durmitor” na trgu ispred opštine u Žabljaku, u saradnji sa Opštinom, Centrom za kulturu i TO Žabljak. Posjetioци ovog događaja proveli su prijatan dan na sajmu domaćih proizvoda lokalnog stanovništva, uz promociju starih zanata i vještina, igre i pjesme najmlađih članova Kulturno-umjetničkog društva Radoje Dakić - Brko sa Žabljaka. Takođe, su bili u prilici da pogledaju izložbu starih fotografija sa motivima tradicionalnog načina života stanovnika durmitorskog kraja.

U vezi ovog događaja i aktivnosti JPNPCG povodom obilježavanja dvadeset godina od UNESCO Konvencije o zaštiti nematerijalnog kulturnog nasljeđa dat je i intervju za TV Nikšić, koji je emitovan u okviru njihovog informativnog programa.

Link: <https://youtu.be/jfEGtXuYLgk?si=yIgdvNfEAFjCa0IU>.

Slika 1: Događaj povodom obilježavanja „Dana NP Durmitor“

Kroz kreiranje okvira za promociju nacionalnih parkova i predstavljanje široj javnosti u martu mjesecu su organizovani “Dani Nacionalnih parkova” u TC Big Fashion, u Podgorici. Tom prilikom održan je sajam proizvoda lokalnog stanovništva i prezentacija starih vještina i zanata sa prostora svih pet nacionalnih parkova. Ovaj događaj je bio prilika da se najavi nastupajuća turistička sezona i pozovu posjetioци da posjete nacionalne parkove i uživaju u prirodi i na neobavezan način uče o svojoj prošlosti.

Uzeto je učešće na Multidisciplinarnoj naučnoj konferenciji “Nematerijalno kulturno nasljeđe i održivi turizam - Mogućnosti i izazovi 2003 - 2023”, koja je održana krajem aprila u JU „Muzeji i galerije“ Tivat, sa radom “Značaj JPNPCG u očuvanju, valorizaciji i prezentaciji nematerijalnog kulturnog nasljeđa kroz turističku održivost”. Rad će biti publikovan u Zborniku sa Konferencije.

U Centru za posjetioce NP Durmitor organizovana je tradicionalna Osmomartovska izložba domaće radinosti, na kojoj je učestvovalo 30 izlagača. Izloženi su predmeti od prirodnih materijala (drveća, kamena), kao i tkanih, vunениh, vezenih, heklanih i pletениh, koje su napravili lokalni proizvođači koji gravitiraju ovom zaštićenom području. Cilj izložbe je očuvanje tradicije i kulture durmitorskog kraja, kao i podsticanje i njegovanje saradnje sa proizvođačima lokalnih zajednica. Kako je izložba takmičarskog i prodajnog karaktera obrazovana je Komisija za ocjenu koja je prema utvrđenim kriterijumima podijelila novčane nagrade po kategorijama (za tkano, vezeno, pleteno, heklano i rezbariju). Ustaljena je praksa da se tom prilikom vrši i otkup predmeta za suvenirnicu koja se nalazi u sklopu Centra za posjetioce.

Na inicijativu JPNPCG i NP Durmitor, a u saradnji sa Opštinom Žabljak (11.aprila 2023.god.), organizovana je radionica pustovane vune u NP Durmitor, u cilju valorizacije popularizacije i promocije ovog starog zanata. Radionici je prisustvovalo 25 učesnika.

Radeći na inventarisanju NKN, izvršen je obilazak kulturnih dobara, srednjovjekovnih nadgrobnih spomenika nekropole stećaka "Grčko groblje" na lokalitetu Riblje jezero i Žugića Bare u zaseoku Novakovići, koji su pod UNESCO zaštitom. U formi izvještaja data je ocjena stanja na terenu, koje je nezadovoljavajuće jer prirodne prijetnje i potencijalni rizici sadržani su u povećanoj vlažnosti uslijed dugog perioda kišnih i snježnih padavina, povremeno ekstremnom, učestalom sjevernom vjetru. Navedene okolnosti dovode do bujanja vegetacije, mahovine i lišajeva, erozije zemljišta, slijeganja terena, izmicanja iz ležišta pojedinih stećaka i njihovog dislociranja ka jugu. Eventualni požari na nekropoli na Durmitoru ne bi nanijeli značajniju štetu s obzirom da je teren na kome se nalaze obrastao niskom travom. Negativni uticaj globalnih klimatskih promjena i poznata seizmičnost tla Crne Gore, potaknuta obilnim padavinama, bujičnim vodama i erozijom, potencijalne su prijetnje na koje nije moguće značajno uticati. Kao važan mehanizam zaštite kulturnih dobara upisanih na UNESCO-vu Listu svjetske baštine je poštovanje i primjena Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972.), koju sprovode i obaveza je država potpisnica.

Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka i razvoj turizma orijentisanog ka prirodi

Razvijena edukacija i interpretacija. Lokalno stanovništvo i posjetioци su kvalitetno edukovani o vrijednostima NP Durmitor

U saradnji sa školama i drugim subjektima organizovan je niz događaja i radionica u Centru za posjetioce u cilju edukacije i informisanja školske populacije o najznačajnijim vrijednostima Parka, kao i organizovanih grupa posjetilaca.

U Parku je organizovana jedna radionica po edukativnom programu „Obradujmo prirodu NP Durmitor“, za koje se koriste edukativni bukleti čija je izrada podržana od strane Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija. Koristeći edukativne buklete 20 učenika, četvrtog razreda Osnovne škole "Dušan Obradović" imali su priliku da kroz tekstove, zanimljivosti i pitanja prošire znanja i vještine vezane za najznačajnije prirodne vrijednosti ovog zaštićenog područja.

U skladu se programom u NP Durmitor organizovane su edukativne radionice u OŠ "Dušan Obradović" za učenike VII razreda u kojoj su učestvovala 23 učenika, dok su povodom obilježavanja značajnih ekoloških datuma organizovane edukativne radionice i to:

Povodom obilježavanja 21. marta – „Svjetski dana šuma“ održane su radionice u OŠ "Dušan Obradović" za učenike IV razreda (13 djece) i u vrtiću "Eko bajka" za 20-oro djece.

Povodom obilježavanja 22. aprila - "Dan planete zemlje" održana je radionica za 20-oro djece iz vrtića "Eko bajka"

Povodom obilježavanja 4.oktobra - "Svjetski dan životinja" održana je prezentacija u OŠ "Maksim Gorki" u kojoj je prisustvovalo po 4 učenika iz svih odjeljenja drugog razreda - ukupno 28 učenika. Jedna od glavnih teme su bile životinje NP Durmitor, sa posebnim naglaskom na njihovu zaštitu. Nakon toga, učenici su doživljaje sa prezentacije pretočili u crteže, koji su objavljeni na društvenim mrežama.

Povodom obilježavanja 11. decembra - "Međunarodni dan planina" u saradnji sa članom Planinarskog saveza Crne Gore u Osnovnoj školi „Savo Kažić“, održana je radionica u kojoj su učestvovali učenici nižih razreda (11-oro djece). Učenici su se upoznali sa različitim segmentima planinarstva kao sporta i naučili osnove ponašanja u planini, posebno ističući planine i vrhove u nacionalnom parku Durmitor.

U SSŠ "Sergej Stanić" održana je prezentacija koju je pripremio JPNPCG u okviru teme "Turizam u zaštićenim područjima", na kojoj je prisustvovalo više od 70 učenika drugog i četvrtog razreda. Poseban naglasak je stavljen na značaju planinarenja i vrhu Bobotov kuk, kao i održivom razvoju i turističkoj ponudi Nacionalnog parka Durmitor.

Početak 2023. godine u okviru edukativnog programa "Upoznajte nacionalne parkove Crne Gore", JPNPCG pripremio je i odštamalo bojanku "Upoznaj, oboji, saznaj, zavoli", namijenjenu najmlađoj populaciji. Kroz slikoviti materijal biljnog i životinjskog svijeta nacionalnog parka Durmitor, djeca su mogla saznati više o ovom zaštićenom području na način prilagođen njihovom uzrastu.

Bojanka je distribuirana kroz edukativne radionice u obilježavanju sledećih ekoloških datuma:

- 26. januar - "Svjetski dan obrazovanja o zaštiti životne sredine" u vrtiću „Suncokrili" u više grupa (75-oro djece);
- 5. juna "Svjetski dan zaštite životne sredine" u JPU "Irena Radović" za sve predškolce u opštinama Danilovgrad i Spuž (150-djece), zatim u eko vrtiću „Bambino" za više grupa (70-oro djece).
- Povodom manifestacije "Dani nacionalnih parkova CG", održane u tržnom centru Big fashion u Podgorici, organizovana je edukativna radionica za djecu vrtića Pinokio (75-djece), dok je veliki broj bojanke (130) podijeljen tokom dvodnevnog trajanja ove manifestacije.

Povodom Međunarodnog dana biodiverziteta i Evropskog dana parkova u maju je u svim parkovima organizovana akcija pod nazivom „Čisto lice nacionalnih parkova" u kojoj su pored zaposlenih u parkovima učestvovali i lokalne zajednice, predstavnici NVO i zainteresovani građani. Poziv za ovu akciju na društvenim mrežama podijelio je veliki broj građana, a objave je vidjelo preko 13.000 pratilaca.

Izvršen je reprint edukativnog materijala „Obradujmo prirodu NP Durmitor", u tiražu od 330 komada.

Pripremljeni su edukativni tekstovi, koji će se tokom 2024. objaviti na sajtu u rubrici Edukativni kutak, a planirano je i štampanje edukativnih listova pod nazivom "Zavirite u čarobni svijet NP Durmitor" (flora, fauna, kulturno-istorijsko nasleđe NP Durmitor).

Pripremljen je i edukativni materijal (slike na platnu, kviz, poster), vezano za UNESCO projekat „Smanjenje pojave šumskih požara u Nacionalnom parku Durmitor i slivu rijeke Tare", sa posebnim naglaskom na edukaciju djece u osnovnim školama na sjeveru, u opštinama koje gravitiraju NP Durmitor, a koji će se sprovoditi naredne godine u skladu sa nastavnim planom. Planirano je 5 radionica, a očekivani broj dece je 250 učenika, III do VII razreda (od 8 do 12 godina), odnosno 50 učenika po opštini, ali bi se ovaj broj mogao povećati na osnovu interesovanja.

Park je uspješno promovisan na tržištu

Kontinuirano preko štampanih i elektronskih medija, društvenih mreža (Instagram i Facebook), kao i sajta JPNPCG, promovisane su najznačajnije vrijednosti i turistička ponuda ovog zaštićenog područja. Redovno je ažuriran sadržaj na zvaničnom sajtu postavljanjem informacija, aktuelnosti, dokumentacije, fotografija i video snimaka u cilju informisanja javnosti o najznačajnijim aktivnostima Javnog preduzeća i nacionalnih parkova.

Tokom izvještajnog perioda preko sajta je omogućena online prodaja dnevnih i godišnjih ulaznica, kako domaćim tako i inostranim posjetiocima. Na sajtu je u vezi sa Parkom objavljeno 65 tekstova. Kreirana je nova stranica „Priče iz parkova“ u kojoj su objavljivane: zanimljivosti o biodiverzitetu NPCG, kulturno-istorijskom nasleđu. Kroz atraktivne fotografije i video materijal predstavljena je turistička ponuda nacionalnih parkova, predlozi lokaliteta koje treba posjetiti, priče o lokalnom stanovništvu, a sa ciljem promocije njihovih vještina, umijeća i znanja, kroz predmete i rukotvorine koji su proizvedeni na prostoru nacionalnih parkova, kao i priče posjetilaca koji su dijelili utiske nakon posjete nacionalnim parkovima.

Tokom sezone objavljeno je više promotivnih tekstova o turističkoj ponudi nacionalnih parkova. Tekst „Doživite proljeće u nacionalnim parkovima Crne Gore“ u Dnevnoj novini „Vijesti“ pregledan je 21.440 puta. Pripremljeni su promotivni tekstovi i objavljeni u magazinima „Gracia“, „Ljepota i zdravlje“ i portalu MNE Magazin. Za Drugačiju radio stanicu snimljen je audio serijal o svih pet nacionalnih parkova, prirodnim, kulturnim vrijednostima, aktivnom odmoru, pričama i legendama. Pripremljeni su video materijali sa ciljem promovisanja određenih manje posjećenih lokaliteta kako bi se smanjio pritisak posjetilaca na najfrekventnije lokalitete i prikupljen foto materijal za arhivu NPCG.

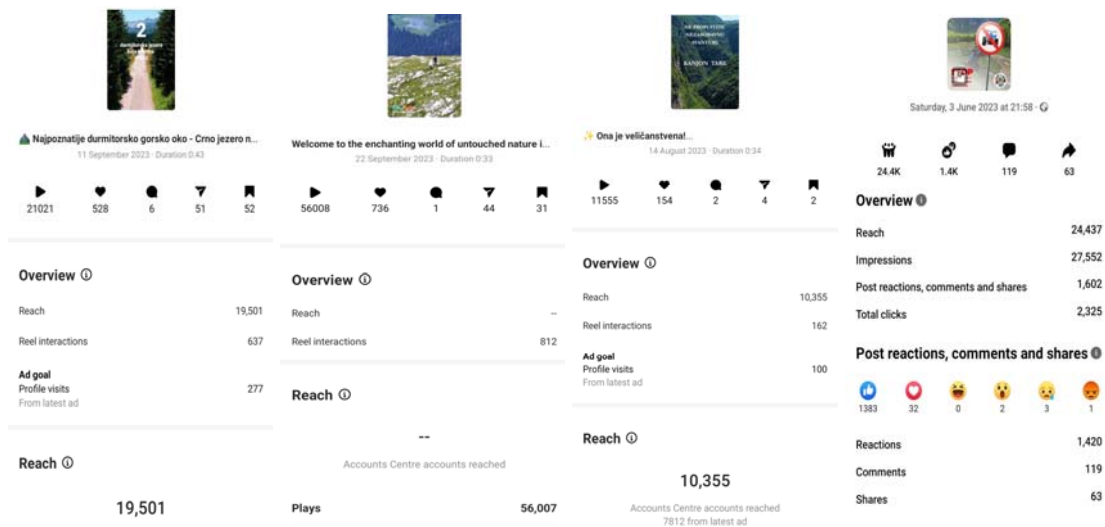
Obilježavanjem Svjetskog dana rendžera po prvi put, kao i tekstom o radu Službe zaštite NP Durmitor, koji je objavljen na sajtu Evropske federacije rendžera (ERF), ukazano je na važnost rada ove Službe kada je u pitanju očuvanje prirode, ali i izazovima koji ovaj poziv nosi sa sobom.

Slika 2: Tekst o radu Službe zaštite NP Durmitor (nadzornik M.Kasalica), objavljen na sajtu Evropske federacije rendžera (ERF)

<https://www.europeanrangers.org/we-cant-shout-loud-enough-how-rangers-connect-to-protect-montenegros-natural-treasures/>

U izvještajnom periodu u vezi sa Parkom na društvenim mrežama objavljeno je 159 objava na Facebook stranici i 82 na Instagram stranici.

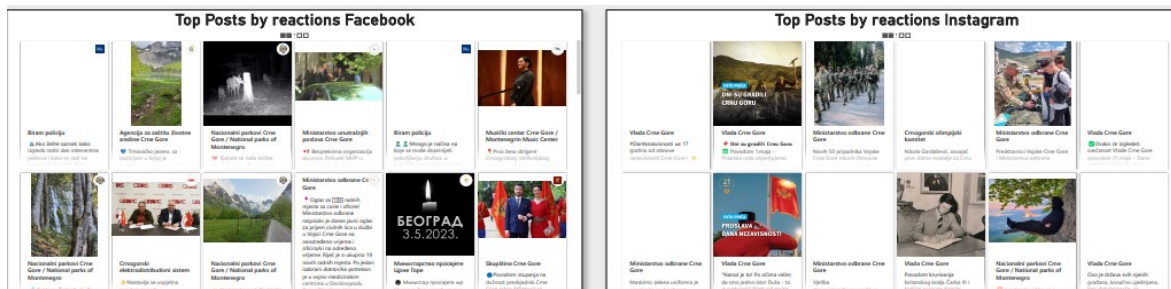

Slika 3: Objave na društvenim mrežama sa najvećim brojem pregleda

Prema analizi agencije „Terra World“ koja je tokom maja 2023. pratila uspješnost vođenja društvenih mreža crnogorskih državnih institucija, JPNPCG našlo se na prvom mjestu. Od maja 2023. do kraja godine broj pratilaca na društvenim mrežama je porastao, na FB za oko 2.500, te Instagramu više od 2.500, a društvene mreže nacionalnih parkova Crne Gore prepoznate su kao mjesto gdje zainteresovani mogu potražiti informacije, postaviti pitanja, uputiti sugestije, i u najkraćem roku dobiti potrebne odgovore.

TerraWorld		01/05/2023	31/05/2023	Filter	52.13%	0.00%	0.00%	0.00%										
1	60	60	1,578	70,283	27.27%	01/05/2023 till 31/05/2023			15.79%									
Terra Rank	Names	Trend %	Avatar (F)	Talking About (F)	Followers (F)	Fans Reactions	Post (F)	Likes (F)	% Trend (F)	Reactions Trends (F)	Audience Rank (I)	Avatar (I)	Followers (I)	Follows Reactions	Post (I)	Likes (I)	% Trend (I)	Reactions Trends (I)
1	Nacionalni parkovi	5.24%		664	9,620	6.62%	46	72	35.85%		3		8,652	4.90%	33	159	-9.66%	
2	Ministarstvo odbrane	3.63%		240	10,845	1.58%	46	64	12.89%		1		10,199	5.33%	50	248	4.64%	
3	Biram Policiju	0.00%		144	997	205.62%	14	205	0.00%		35						0.00%	
4	Muzički centar	0.43%		1,141	4,727	4.82%	37	32	3.23%		5		3,079	13.40%	34	88	-5.38%	
5	Paraolimpijski komitet	2.86%		310	1,034	9.67%	41	34	17.24%		8		510	16.86%	36	33	-2.94%	
6	EPA.ORG.ME	20.45%		391	2,751	33.91%	18	85	102.27%		35		1,315				0.00%	
7	Министарство просјете	0.59%		255	25,764	0.65%	42	35	2.94%		35		9,317				0.00%	
8	Vlada Crne Gore	2.84%		73	49,365	0.24%	35	28	13.13%		2		32,681	2.83%	40	185	29.97%	
9	Olimpijski komitet	3.05%		340	8,150	1.42%	30	24	3.09%		4		5,616	9.17%	47	86	6.17%	
10	MUP	9.84%		16	5,472	6.03%	21	41	51.85%		6		6,542	4.98%	19	111	-2.61%	
11	CEDIS	27.47%		97	12,820	1.58%	30	24	14.29%		20		2,517	2.82%	10	29	123.08%	
12	Ministarstvo javne uprave	23.65%		226	4,860	3.27%	20	30	130.77%		17		2,673	1.72%	27	14	12.50%	
13	Elektroprivreda Crne Gore	11.16%		150	20,356	0.38%	19	28	38.13%		22		2,237	1.97%	13	15	16.67%	

Slika 4: Analiza agencije „Terra World“ o uspješnosti vođenja društvenih mreža crnogorskih državnih institucija, JPNPCG na prvom mjestu.

Slika 5: Top postovi o NP Durmitor objavljeni na društvenoj mreži Facebook i Instagram

JPNPCG je u saradnji sa NTOCG učestvovalo na međunarodnim turističkim sajmovima koji okupljaju posjetioce zainteresovane za aktivni odmor i boravak u prirodi. Najviše interesovanja je vladalo za planinarske ture, posjetu Crnom jezeru i Durmitorskom prstenu.

Turistička ponuda svih pet nacionalnih parkova, promovisana je u saradnji sa NTO CG na sljedećim međunarodnim događajima:

- Sajam u Štutgartu CMT – “Fahrrad und WanderReisen”, od 14-16. januara 2023. godine;
- Sajam turizma „Ferien Messe 2023 “ u Beču, od 16-19. marta 2023. godine;
- 44. Svjetska berza putovanja „WTM 2023” (World Travel Market), od 6-8. novembra 2023. godine, u Londonu.

Promovisani su i događaji koji su organizovani kako samostalno tako i u saradnji sa lokalnim subjektima: Hodanje na krpeljama, Osmomartovska izložba domaće radinosti, Dani NPCG (u TC Big Fashion u Podgorici), Dan NP Durmitor (Gradski trg Žabljak).

Organizovan je promotivni događaj „Dani nacionalnih parkova“, u Podgorici gdje su pored informacija o turističkoj ponudi i vrijednostima zaštićenog područja, posjetioци mogli vidjeti i kupiti domaće proizvode lokalnog stanovništva iz Parka.

Kreativnom interaktivnom radionicom na gradskom trgu u Podgorici obilježena je Međunarodna noć slijepih miševa, a djeca su, kao i svi zainteresovani i posjetioци, informisani o načinu života i zaštite ove vrste.

PR kampanje

„Stop kvadovima u nacionalnim parkovima”

U cilju očuvanja prirodnih vrijednosti parkova u saradnji sa Ekološkom inspekcijom pojačana je kontrola korišćenja kvadova u nacionalnim parkovima, a koje je pratila i kampanja “Stop kvadovima u nacionalnim parkovima” na društvenim mrežama i u medijima. Cilj kampanje koja je organizovana tokom juna bio je informisanje građana i upozorenje da se kvadovi ne mogu koristiti mimo staza i lokalnih puteva. U okviru ove kampanje oko 40.000 pratilaca posjetilo je zvanične stranice JPNPCG na društvenim mrežama i vidjelo objave koje su se ticale ove aktivnosti.

Slika 6: Promovisana kampanja Stop kvadovima putem medija i na društvenim mrežama

Promovisana Godišnja ulaznica za NPCG

Tokom izvještajnog perioda promovisana je kroz višemjesečnu kampanju Godišnja ulaznica za NPCG kojom je posjetiocu po promotivnoj cijeni od 13,50 eura omogućen neograničeni broj ulazaka u svih pet zaštićenih područja do kraja kalendarske godine. U prilog tome govori i podatak da je u NP Durmitor prodato 6.920 ulaznica ove vrste. Na društvenim mrežama vijest o godišnjoj ulaznici vidjelo je preko 65.000 pratilaca, dok su građani o ovoj povoljnosti informisani u preko 20 različitih objava. Godišnja ulaznica promovisana je tokom različitih medijskih gostovanja, prilikom davanja izjava za javnost, dok su informacije o mogućnosti kupovine u više navrata tokom izvještajnog perioda podijelili i influenceri na društvenim mrežama.

Slika 7: Promovisana Godišnja ulaznica na društvenim mrežama

Od promotivnog materijala izvršen je reprint brošura Aktivni odmor na njemačkom i engleskom jeziku (460 kom), reprint kataloga NPCG na engleskom jeziku (220 kom), reprint flajera „Panoramski put“ na engleskom jeziku (220 kom), izrada bedževa (60 kom) izrada postera (10 kom). Propagandni materijal je dizajniran i poručen, ali isporuka i način plaćanja će biti izvršeni u prvom kvartalu 2024. godine.

Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi

Unaprijeđena i razvijena turistička infrastruktura Parka je usklađena sa principima zaštite prirode i u funkciji je posjetilaca

Završena je administrativna procedura i idejno rješenje za glavni ulaz u Park, što predstavlja prvi korak u realizaciji ove aktivnosti, a koji je definisan Programom upravljanja za 2023. godinu. Izvršena je prenamijena postojećih kontrolno – naplatnih punktova za potrebe korišćenja Službe zaštite u zimskom periodu, tako što su: kontrolno - naplatni punktovi Sedlo, Todorev Do, Sušica učvršćeni i dodatno obezbijeđeni od snijega i vjetra, a kontrolno - naplatni punktovi na kojima se obavljala naplata i u zimskom periodu - rampa Crno jezero, Vojno odmaralište i Most na Đurđevića Tari redovno su održavani.

Unaprijeđen je postojeći sistem informativnih tabli. Izvršena je zamjena folija na informativnim tablama kod Upravne zgrade (4 folije), na Upravnoj zgradi (2 folije) i na trijangelima na edukativnoj stazi oko Crnog jezera (na 3 trianglera zamijenjeno je 18 folija) i izvršena njihova popravka.

Izvršena je analiza stanja planinarskih staza Bandijerna i Samar i dat plan uređenja. Tokom decembra mjeseca dostavljene su dvije nove metalne informativne table o pravilima ribolova na Crnom jezeru i rijeci Tari, koje će čim vremenski uslovi dozvole i prije ribolovne sezone biti postavljene na predviđenim lokalitetima. U saradnji sa biciklističkim savezom analizirano je stanje svih biciklističkih staza i dat prijedlog njihovog unaprjeđenja. Obnovljen je postojeći mobilijar na vidikovcu Ćurevac. Uređenju je prethodilo farbanje zaštitne ograde i zamjena folije na informativnoj tabli. Postavljen je mobilijar na vidikovcu izvor Zabor i to: sto, dvije klupe i dvije korpe. Sa predstavnicima relevantnih nevladinih organizacija i drugih subjekata definisan je prijedlog adaptacije lokacije oko prilaza Centru za posjetioce i parkinga, namijenjen za lica sa invaliditetom. Angažovano je stručno lice za izradu Elaborata za postavljenje najavnih, glavnih i informativnih tabli ka/i u Parku, što predstavlja prvi korak u realizaciji ove aktivnosti. U izvještajnom periodu dat je prijedlog lokacije planinarskog skloništa na Valovitom dolu za Plan objekata privremenog karaktera, ali nabavka planinarskog skloništa nije izvršena kao ni druga faza radova na planinarskom domu Škrka. Aktivnost je preusmjerena za 2024. godinu.

Prilagoditi glavne atrakcije u parku (učiniti ih dostupnim) za posjete osoba sa invaliditetom

Služba za promociju, marketing i turizam imala je više sastanaka sa predstavnicima nekoliko NVO koje se bave unapređenjem standarda osoba sa invaliditetom, povodom prilagođavanja glavnih atrakcija parkova i centara za posjetioce njihovim potrebama. U tom smislu, odrađen je predlog lokacija koje će biti adaptirane u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom, a kako bi mogle pristupiti sadržajima centara i pojedinim prirodnim atrakcijama.

NVO Savez paraplegičara Crne Gore je dobio od nadležnog ministarstva projekat za monitoring objekata u vlasništvu JPNPCG, da napravi presjek koliko su prilagođeni osobama sa invaliditetom. Tim povodom organizovan je sastanak sa tom NVO, kako bi se unaprijedila saradnja i maksimalno efikasno poradilo na ovom projektu.

Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na aktivnom odmoru

Služba ambijentalne higijene i infrastrukture izvršila je popravku i farbanje elemenata dječijeg igrališta koje se nalazi na putu prema Crnom jezeru.

Organizovana je šetnja na krpljama kao turističkog proizvoda tokom zimske turističke sezone, u kojoj je učestvovalo oko 20 učenika JU Srednja škola "17. septembar sa Žabljaka". Događaj i

hodanje na krpjama kao vid aktivnog odmora zimi, promovisan je na sajtu JP društvenim mrežama gdje je snimak pogledalo oko 4.000 pratilaca, a prilog o zimskoj sezoni i ovom vidu turističke ponude objavljen je i na Jutarnjem programu RTCG.

U saradnji sa udruženjem splavara i izvršena je promocija ponude splavarenja tokom ljetnje turističke sezone. Realizovano je snimanje za potrebe promocije ove vrste aktivnog odmora koje je prikazano na društvenim mrežama. Ovaj video snimak pregledan je preko 11.000 puta. Kao predlog šta posjetiti u NP Durmitor pripremljen je tekst i fotografije u sekciji "Priče iz parkova". U vezi sa ponudom splavarenja i sezoni u Parku pripremljeno je saopštenje za medije, izjave direktora Parka, vlasnika jednog od rafting klubova, kao i turista o njihovim utiscima kada je u pitanju ova vrsta aktivnog odmora.

Upravljanje posjetiocima

Analiza strukture, mišljenja potreba i očekivanja posjetilaca, sprovodila se kontinuirano u izvještajnom periodu, kroz popunjavanje dvojezičnih anketnih listića u Centru za posjetioce. Ukupan broj ispitanika je 25 što nam govori da je to isuviše mali broj da bi se mogla dati procjena strukture, mišljenja i očekivanja posjetilaca.

Analiza uticaja posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti, sprovodila se kontinuirano u izvještajnom periodu kroz popunjavanje anketnih listića od strane Službe zaštite, na edukativnoj stazi oko Crnog jezera, koja je najposjećenija tokom turističke sezone, kada su primjetni blaži uticaji na sami ambijentalni prostor naročito u neposrednoj blizini restorana, platou i na obali Crnog jezera ispod restorana. Zbog velikog pritiska na edukativnu stazu oko Crnog jezera pristupilo se analizi svih vrsta staza u Parku kako bi se navedena rasteretila, a posjetioci usmjerili i na druge staze. Zato je započeta analiza stanja i upotrebe svih vrsta staza u Nacionalnom parku. Pristupilo se prikupljanju informacija o stazama koje su nezvanično lokalnog karaktera. Poseban osvrt biće dat na staze do jezera koja su rjeđe posjećena, kao i planinske staze koje su prije mnogo godina bile markirane. Markacija ovih staza biće obnovljena.

JPNPCG je pripremio projekat vezan za izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u svim nacionalnim parkovima. Projektom se apliciralo za donatorska sredstva DIMFE, međutim projektni prijedlog je odbijen.

Promovisani su manje posjećeni lokaliteti kroz princip „Ne ostavljaj tragove – Leave No Trace“, kako bi se posjetioci zainteresovali za druge prirodne znamenitosti Parka, a najposjećeniji lokalitet parka - Crno jezero rasteretilo pritiska u sezoni. Putem društvenih mreža i sajta promovisana su Barno, Zminje i Jablan jezero, kao i lokalitet Crvena greda. Ove objave dostigle su efekat vidljivosti sa oko 33.000 pregleda, dok je sadržaj na desetine puta dijeljen i sačuvan kao preporuka za posjetu.

Krajem godine započeta promocija osam etičkih principa „Ne ostavljaj tragove – Leave No Trace“. Putem sajta i društvenih mreža, kao i štampanjem lifleta (ukupno 1000 komada) koji su distribuirani u NPCG, započeta je promocija osam etičkih principa „Ne ostavljaj tragove – Leave No Trace“, koncepta zaštite životne sredine i prirode koji se odnosi na aktivnosti i boravak u prirodi na način što će posjetioci ostaviti mjesta u jednakom ili boljem stanju nego što su ih zatekli. Lifleti će tokom sezone 2024. godine biti dostupni posjetiocima na naplatnim punktovima ili Centrima za posjetioce. Liflet je koncipiran na način da posjetiocima ukaže na obavezu

poštovanja životne sredine, izbjegavanja susreta sa divljim životinjama. Takođe posjetiocima je ukazano da ne ostavljaju otpad za sobom, ne kampuju najmanje 60 metara od jezera i potoka, da je zabranjeno koristiti vatru u prirodi, da budu pažljivi prema drugim posjetiocima i pažljivo koriste tehniku u prirodi. Liflet je urađen na crnogorskom i engleskom jeziku.

Slika 8: Promovisani etički principi kroz letak i objave na društvenim mrežama

Strateška oblast 5: Međunarodna i lokalna saradnja i socio-ekonomski razvoj

Učešće na međunarodnim pozivima za otvorene grantove u funkciji realizacije projekata i razmjene znanja i dobrih praksi

Tokom 2023. godine, samostalno ili u partnerstvu sa drugim organizacijama i institucijama iz zemlje i inostranstva, pripremljeno je i predato donatorima 8 projektnih predloga čije se aktivnosti odnose na NP Durmitor, od čega je 5 projekata odobreno, dok dva projekta nijesu prošla dalju evaluaciju. Jedan projekat je još uvijek u fazi evaluacije.

U saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore obezbijedena je donacija za nabavku oprema za službe fizičke zaštite u svih pet nacionalnih parkova, za potrebe spašavanja i suzbijanja požara. Nakon poziva za dostavljanje prijedloga projekta od strane Eko Fonda Crne Gore, Služba za projekte i međunarodnu saradnju je napisala projekat i aplicirala za ova sredstva. Opšti cilj ovog projekta je zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službi fizičke zaštite.

Kroz Interreg Danube Program, podržan je projekat "Forest connect" čiji je cilj oporavak staništa velikih sisara. Glavne aktivnosti se odnose na monitoring i istraživanje prema alatima razvijenim kroz projekat i uspješnim metodologijama koje su implementirane kroz prethodne projekte finansirane od strane Evropske Unije; obnavljanje i zaštita staništa, mjere za smanjenje konflikta između lokalnog stanovništva i velikih sisara; promocija i edukacija.

U okviru Horizon programa, JPNPCG je u svojstvu podugovarača uključeno u projekat "EcoDaLLi" kojim koordinira partner iz Njemačke "Steinbeis Europa Zentrum". Cilj projekta je pojednostavljenje struktura upravljanja slivom Dunava u smislu poboljšane ekološke obnove, zaštite i očuvanja sliva i poboljšanog upravljanja inovacijama. Aktivnosti će premostiti jaz između akademske zajednice, kreatora politike i građana pružanjem znanja o najsavremenijim lokalnim ekosistemima i efikasnosti makro-regionalnih politika. Ovo će pomoći da se stvori zajedničko razumijevanje prirodnog blaga Dunavskog basena, kao i socio-ekonomske vrijednosti regiona.

Aplicirano je i na konkurs Japanske ambasade POPOS Donacija kojim se opredjeljuje oko 70.000 eura za podršku organizacijama u Crnoj Gori. Javno preduzeće je na ovom pozivu učestvovalo sa projektom "Zaštita Nacionalnih parkova Prokletije i Durmitor u zimskom periodu", projekat nije prošao u uži krug odobrenih projekata.

Uz podršku UNESCO-a i ABRDN Fondacije, počela je implementacija projekta "Reducing occurrence of forest fires in National park Durmitor and Tara River Basin" („Smanjenje pojave šumskih požara u Nacionalnom parku Durmitor i slivu Tare“). Aktivnosti obuhvataju nabavku drona; obuku za korišćenje drona; pripremu materijala za edukaciju – slike, poster, kviz, edukacija sa osnovnim školama; monitoring dronom; obuka studenata; upotreba satelita za rano otkrivanje požara; izrada finalnog dokumenta sa naučenim lekcijama kao rezultat primjene novih tehnologija.

"ReProtect - Research based protection of Montenegrin freshwater sites" je projekat koji je upućen organizaciji DIMFE (Donors' Initiative for Mediterranean Freshwater Ecosystems). Cilj projekta je bio izrada studije nosivosti i preporuka za upravljanje turistima na 8 ključnih lokacija u svih pet nacionalnih parkova. Tokom implementacije projekta planirano je da zaposleni JPNPCG prođu obuku o sakupljanju podataka (obuka uz stručni tim na terenu) i obradi istih kako bi mogli replikovati rezultate projekta i na druge lokacije u zaštićenim područjima i sami razvijati mjere za smanjenje negativnih uticaja posjetilaca. Projekat nije prošao.

U svojstvu pridruženog partnera a na poziv Opštine Žabljak, naše preduzeće je učestvuje u projektu "Promoting biomimicry-inspired habitat design solutions for biodiversity protection and restoration(BIOMIMICRY)" (Promovisanje rješenja za dizajn staništa inspirisanih biomimikijom za zaštitu i obnovu biodiverziteta (BIOMIMICRI).

JPNPCG učestvuje kao partner u projektu "Sustainable management of natural resources in mountain areas" (Održivo upravljanje prirodnim resursima u planinskim područjima", koji implementira Univerzitet "La Sapienza" kroz međunarodnu saradnju sa FAO Mountain Partnership Secretariat i koji se implementira u pet zemalja. Projekat za cilj ima unaprjeđenje uslova života lokalnih zajednica kroz održivo upravljanje resursima. U fokusu su lokalne zajednice iz planinskih oblasti. U svim ciljnim zemljama radi se obuka lokalnih upravljača kako da prikupljaju podatke neophodne za kasniju izradu studije i preporuka kako umanjiti stepen siromaštva i podstaći održivi razvoj sela.

Predstavnici Službe za projekte i međunarodnu saradnju su tokom 2023 godine učestvovali na različitim obukama, konferencijama, info danima i drugim događajima u cilju jačanja profesionalnih znanja, ali i dobijanja informacija o različitim programima i konkursima stranih i domaćih donatora. Između ostalog, stručni saradnici za projekte prisustvovali su obuci "Javne nabavke u sklopu EU projekata", organizovanoj od strane Privredne Komore Crne Gore, kao i prezentacijama Interreg programa Euro-MED i Europe na kojima su predstavljena osnovna pravila ovih programa kao i aplikacioni paketi.

Kroz projekat "Sustainable management of natural resources in mountain areas" (Održivo upravljanje prirodnim resursima u planinskim područjima", koji implementira Univerzitet "La Sapienza", zaposleni u JPNPCG su obučeni kako da prikupljaju podatke vezano za indikatore ugroženosti planinskih opština, a u cilju pripreme Studije za smanjenje stepena siromaštva i podsticanje razvoja opštine. Obuka koje je izvršena je za takozvane hibridne indikatore (koji se tiču upotrebe zemljišta), a očekuje se i obuka za ekološke i "vještačke" indikatore.

Predstavnici Službe za projekte i međunarodnu saradnju su tokom 2023. godine učestvovali na različitim obukama, konferencijama, info danima i drugim događajima u cilju jačanja profesionalnih znanja, ali i dobijanja informacija o različitim programima, konkursima stranih i domaćih donatora. Između ostalog, stručni saradnici za projekte prisustvovali su obuci "Javne nabavke u sklopu EU projekata", organizovanoj od strane Privredne Komore Crne Gore, kao i prezentacijama Interreg programa Euro - MED i Europe na kojima su predstavljena osnovna pravila ovih programa kao i aplikacioni paketi.

Stručna saradnica i dio menadžmenta JPNPCG prisustvovali su obuci o dizajnu i primjeni SMART platforme koja se sastoji od softverskih alata dizajniranih za pomoć u upravljanju i zaštiti divljih životinja i prevenciji ilegalnih aktivnosti. SMART omogućava standardizaciju i olakšava prikupljanje, analizu i izvještavanje o podacima, čime olakšava proces donošenja ključnih odluka na osnovu informacija sa terena. Ovaj sistem podržava širok spektar aktivnosti u očuvanju prirode, uključujući zaštitu biodiverziteta, sprovođenje zakona, turizam, upravljanje posjetiocima, korišćenje prirodnih resursa, obavještajne podatke i procjene rizika. SMART pristup obuhvata najnoviju tehnologiju, izgradnju kapaciteta za očuvanje i osnaživanje globalne mreže korisnika SMART sistema za očuvanje, podržan dugoročnim savezom vodećih organizacija za očuvanje prirode, kako bi se osigurao opstanak biodiverziteta Zemlje za buduće generacije.

Definisani zajednički prioriteti i realizovani projekti sa lokalnim zajednicama u cilju razvoja područja i lokalnih zajednica

JPNPCG je prihvatilo ponudu Opštine Žabljak da u svojstvu pridruženog partnera uzme učešće u projektu "Promoting biomimicry-inspired habitat design solutions for biodiversity protection and restoration (BIOMIMICRY)" (Promovisanje rešenja za dizajn staništa inspirisanih biomimikrijom za zaštitu i obnovu biodiverziteta (BIOMIMICRI)). Projekat je podnesen na konkurs IPA Adrion, a njegov fokus je na unaprjeđenje znanja o inovativnim modelima primjene principa biomimikrije u cilju zaštite ugroženog biodiverziteta u NP Durmitor.

Takođe, JPNPCG je dalo i pismo podrške Opštini Žabljak za drugi projekat podnesen u okviru IPA ADRION Programa, pod nazivom "PROADRION", a čiji je cilj zaštita biodiverziteta u zaštićenim područjima.

U narednom periodu, očekujemo da se saradnja na različitim projektima sa lokalnom zajednicom intenzivira i u tom smislu, tokom 2023. godine održani su sastanci sa predstavnicima nevladinog sektora sa područja Durmitora, kako bi se zajednički definisale određene projektne ideje.

U saradnji sa NP Durmitor, Služba za projekte i međunarodnu saradnju organizovala je u novembru mjesecu sastanak sa predstavnicima udruženja građana, koja su aktivna na području ovog Parka, a u cilju razmjene informacija, projektnih ideja i analiziranja drugih oblika saradnje. U tom smislu bilo je riječi i o povezivanju turističkih djelatnika, poljoprivrednika i drugih subjekata lokalne zajednice. Takođe, predstavnici udruženja građana su dali i prijedloge za unaprjeđenje turističke infrastrukture i sadržaja poput obnove planinarskog doma Šrka, mobilijara u Parku, obilježavanja pješačkih i biciklističkih staza, zaštite prirode u prvom redu borba protiv krivolova i nelegalne gradnje, kao i preduzimanje adekvatnih mjera protiv potkornjaka.

Uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u rad Socio-ekonomskog foruma

U toku 2023. godine održane su dvije radne sjednice socio-ekonomskog foruma u NP Durmitor. Na prvoj radnoj sjednici JPNPCG je u saradnji sa predstavnicima lokalnih stejkholdera, turističke privrede i civilnog sektora napravio zajedničku analizu predstojeće turističke sezone. Na istom sastanku prezentovane programske aktivnosti koje su realizovane (ili su bile u fazi realizacije), a ticale su se zaštite prirode i unapređenja postojećeg stanja u Parku. Sastanku su prisustvovali predstavnici Nacionalne turističke organizacije, Lokalnih turističkih organizacija opština na teritoriji NP Durmitor, predstavnik Opštine Žabljak, predstavnik Udruženja ugostitelja i turističkih radnika, načelnik Gorske službe spašavanja Crne Gore, kao i direktori Parka prirode Piva i Parka prirode Dragišnica i Komarnica. Na sastanku je dogovoreno da se intenzivira saradnja NP Durmitor i prisutnih stejkholdera i da se naredni sastanci održavaju po klasterima. Druga sjednica je održana krajem septembra na temu: Analiza rezultata tekuće turističke sezone - izazovi, pritisci, prijetnje. Na istoj su analizirani rezultati tekuće turističke sezone, a koja je na osnovu broja posjetilaca bila rekordna od osnivanja Parka. Razmatrana su pitanja od zajedničkog značaja i modaliteti unapređenja saradnje između lokalnih zajednica, nosilaca reprezentativnih subjekata, TO durmitorskog područja, lokalnih uprava opština durmitorskog područja, planinarskih klubova, NVO organizacija i drugih relevantnih subjekata sa jedne i uprave NP Durmitor i JPNPCG sa druge strane. Na osnovu održanih sastanaka i prikupljenih terenskih podataka saradnja sa lokalnom zajednicom je unaprijeđena i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu, i napravljeni su neophodni koraci u cilju njene potpune integracije u procese planiranja u NP Durmitor.

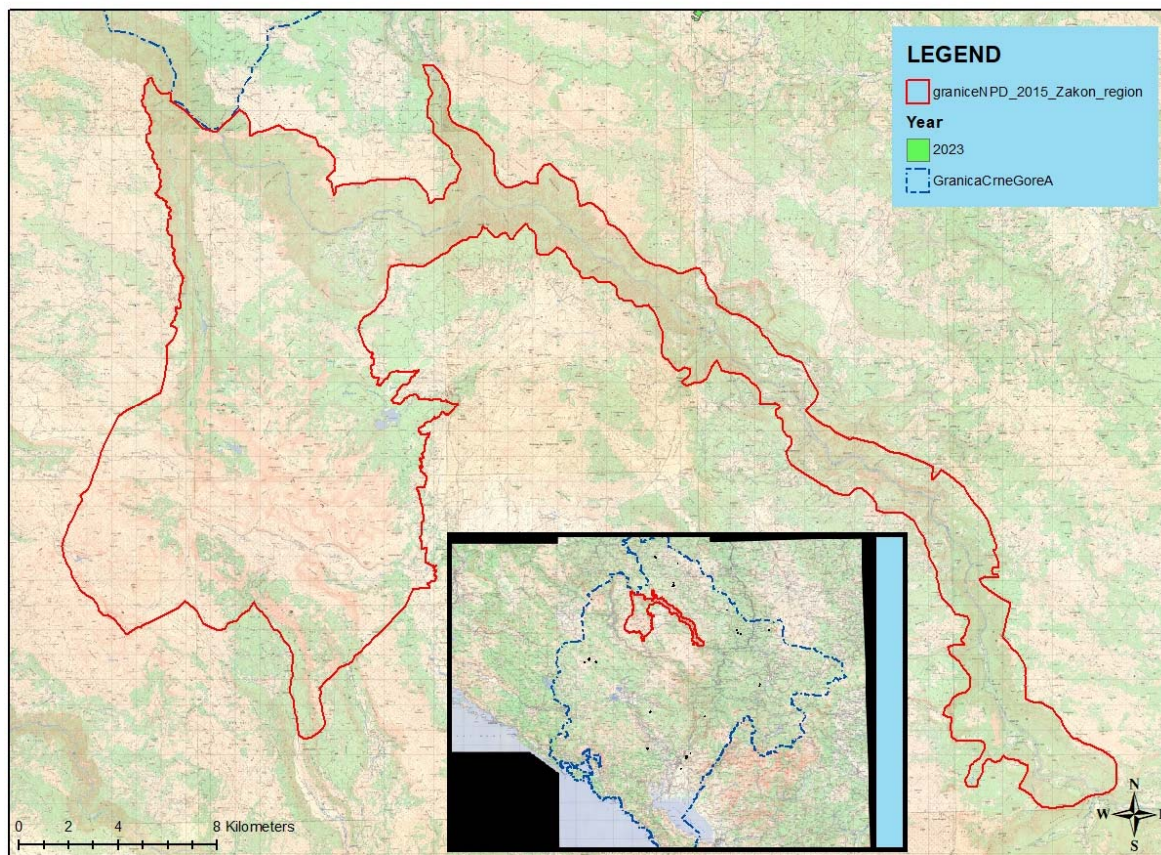
Unaprijeđena saradnja sa lokalnim proizvođačima

Kontinuirana aktivnost, kojom se daje podrška lokalnom stanovništvu (proizvođačima), da izrade karakteristične suvenire i rukotvorine imala je za rezultat nabavku 760 komada istih, sa kojima je dopunjena postojeća suvenirnica Parka. Predata je Prijava za pokretanje postupka za registraciju žiga Direkciji za intelektualnu svojinu (tad. Ministarstvo ekonomskog razvoja). Odgovor se očekuje kako bi se nastavilo sa procesom uspostavljanja sertifikata za lokalne proizvode.

VANPLANSKA AKTIVNOST - Distanciono praćenje požara u nacionalnim parkovima

Distanciono praćenje požara i evidentiranje pojave požara na području nacionalnih parkova Crne Gore se sprovodi putem NASA aplikacije "FIRMS". Službe JPNPCG su registrovane na pomenuti portal preko koga u roku od najviše 24h se dobijaju podaci o pojavi požara na području nacionalnih parkova u Crnoj Gori. Praćenjem pojave požara za područje NP Durmitor, tokom 2023. godine nije evidentiran nijedan požar. Tokom 2023. godine evidentirano je 29 šumskih požara na području Crne Gore. Kako nije evidentiran nijedan požar na području NP Durmitor, tako se nije vršila ni terenska provjera vjerodostojnosti pojave požara na području ovog Parka.

IZGORELA ŠUMA U NP DURMITOR I NA PODRUČJU CRNE GORE TOKOM 2023. godine (FIRMS)

Mapa 1: Izgorela šuma u NP Durmitor i na području Crne Gore tokom 2023.godine

VANPLANSKA AKTIVNOST - Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za razvoj održivog turizma

Izvršena je promocija lokalnih proizvođača i njihovih domaćih proizvoda u cilju razvoja seoskog i održivog turizma kroz različite događaje kao što su Osmomartovska izložba, Dani Nacionalnih parkova Crne Gore u Podgorici i Dan NP Durmitor.

Kroz tekst "Magija od vunice" predstavljena je umješnost i kreativnost jedne od žiteljki Žabljaka koja kroz filcanje vune na tradicionalan način priprema jedinstvene ručno rađene proizvode. Interesantna priča objavljena je na sajtu, dok je posebno kreirana objava i video na društvenim mrežama koje je pogledalo oko 4.500 pratilaca.

Slika 8: Promocija lokalnih proizvođača i tradicionalnog načina filcanja vune

Strateška oblast 6: Unapređenje fizičke zaštite i infrastrukture

Poboljšan nivo fizičke zaštite prostora i unaprijeđeni postojeći i budući infrastrukturni segment

U toku 2023. godine izmjenom Pravilnika o organizaciji radnih mjesta, za Nacionalni park Durmitor, broj zaposlenih u Službi zaštite povećan je za dva (2). Realizacija u skladu sa izmjenama izvršice se u narednom periodu.

Kontakti sa nadležnim institucijama su u skladu sa potrebama, kontinuirano održavani. Uprava za inspeksijske poslove - Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, intervenisala je 5 puta po osnovu nelegalne sječe u zoni Parka. Ekološka i građevinska inspekcija je po osnovu nelegalne gradnje u zoni Parka intervenisala 3 puta. Sve navedene nelegalne aktivnosti su procesurine u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima i Zakonom o zaštiti lica i imovine, preko zapisnika rejonskih nadzornika i daljoj proceduri prema Službi kadrovske, pravne i opšte poslove i dalje prema nadležnim inspeksijskim službama.

U toku 2023. godine direktor Parka i šef Službe zaštite su redovno i u skladu sa potrebama održavali kontakte sa MUP-om. Svakodnevno su održavani kontakti sa lokalnim ekspoziturama Uprave policije koji su pružili podršku u kontroli i sprječavanju nelegalnih aktivnosti. U toku 2023. godine Uprava policije je kontaktirana 3 puta za intervencije po osnovu krivolova i 5 puta po osnovu nelegalne sječe u zoni Parka.

Izvršena je popravka postojećih i postavljanje novih korpi i klupa na prostoru Parka i to na lokacijama: šetalište Crno jezero, pješačka staza oko Crnog jezera, Zminje jezero, Marina dolina, Žugića luka, Il logor. Ukupno je popravljeno i postavljeno 53 korpe i 27 klupa.

Na Il logoru i Splavištu, u periodu od 1.maja do 1.oktobra, postavljene su tri (3) eko-kabina-toaleta.

Na više lokaliteta u Parku, postavljeno je 10 novih hranilica za krupne sisare, a izvršena je popravka postojećih (31 hranilica).

Zaposleni iz Službe zaštite i Službe održavanja ambijentalne higijene i infrastrukture su redovno održavali prostor za kampovanje na Vojnom odmaralištu i u Todorovom dolu. Postavljen je novi mobilijar.

U Todorovom dolu postavljena su 2 nova drvena stola, 4 klupe, 2 korpe za odlaganje smeća.

Obnovljena je markacija parking mjesta na parkingu na rampi Crno jezero i redovno je održavana njegova čistoća.

3.1. Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene programom upravljanja za 2023. godinu

Realizovana su terenska istraživanja u cilju inventarizacije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na Zakonom zaštićene i Natura vrste. Istraživanje je vršeno na utvrđenim transektima: Suva lokva - Modro jezero - Valovito jezero i Momčilov grad - Jablan jezero tokom avgusta mjeseca. Ovim istraživanjima registrovano je (5) vrsta vodozemaca i četiri (4) vrste gmizavaca.

Pregled utvrđenih vrsta vodozemaca i gmizavaca na istraživanom području sa konzervacionim statusima i stepenom ugroženosti u Crnoj Gori i Evropi:

- *Bufo bufo* (Obična krastača) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Rana graeca* (Grčka smeđa žaba) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije. Balkanski endem. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Pelophylax ridibundus* (Velika zelena žaba) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks V Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Ichthyosaura alpestris* (Planinski mrmoljak) - IUCN kategorija LC, Crvena lista NT, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Salamandra salamandra* (Šareni daždevnjak) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Dinarolacerta mosorensis* (Mosorski gušter) - IUCN kategorija VU, Crvena lista CG VU, Aneks II i IV Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06). Balkanski endem;
- *Lacerta agilis* (Livadski gušter) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Zootoca vivipara* (Živorodni gušter) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Vipera berus* (Šarka) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, , dodatak III Bernske konvencije.

Istraživanja su pokazala da je brojnost populacije planinskog mrmoljka u Jablan jezeru u padu. U jezeru je registrovano prisustvo ribe, koje se smatraju glavnim predatorom mrmoljaka, te njihovo prisustvo onemogućava uspostavljanje većih populacija ovih vodozemaca ili dovodi do

njihovog istrebljenja u manjim vodenim tijelima. Dalja istraživanja i monitoring potrebno je nastaviti tokom proljećnog i ranog ljetnjeg perioda kada je najveća aktivnost ovih vrsta vodozemaca.

Povodom obilježavanja 50 godina od donošenja Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine Ministarstvo kulture i medija je kao izdavač publikovao knjigu "UNESCO mjesta svjetske baštine u Crnoj Gori - Unesco World Heritage Sites in Montenegro: the next 50". Knjiga je objavljena u dvojezičnom izdanju (crnogorski i engleski), a u njoj su predstavljena dobra Crne Gore koja su upisana na Listu svjetske kulturne i prirodne baštine. Kao jedan od koautora knjige, savjetnik direktora za unapređenje i razvoj JPNPCG je autor poglavlja "NP Durmitor – Zaštićeno prirodno dobro u međunarodnom kontekstu". Promocija ove knjige održana je 21.07. 2023. na Cetinju.

Upućena je inicijativa prema pošti Crne Gore za štampanje prigodnih markica gdje su dati predlozi za sve Nacionalne parkove Crne Gore, za kulturno – istorijsko i etnografsko nasljeđe (fotografije sa opisom i obrazloženjem) u cilju promocije Parkova kroz ovakav vid prikaza.

Uzeto je učešće kroz aktivnosti izrade Strategije održivog razvoja kulturnog nasljeđa za period 2023-2028. godina i Nacionalne strategije za očuvanje i održivu upotrebu kulturnog nasljeđa, u saradnji sa UNESCO-kancelarijom.

3.2. Ocjena stanja

Flora i vegetacija

Popis biljnih vrsta, s akcentom na nacionalno i/međunarodno značajne taksone, urađen je na lokalitetima Sišičko jezero, Jablan jezero, Modro jezero – Sedlo, Barno jezero i Ćurevac, na stanišnim tipovima 4060 - Alpske i borealne vrištine, 7140-Prelazne tresave, 7230-Alkalne tresave, 6410-Livade beskoljenke na karbonatnim, zatresećenim ili glinovito-pjeskovitim zemljištima (*Molinion caeruleae*), 6450 - Sjeverne borealne aluvijalne livade, 6520 - Planinske livade košanice, 6170-Alpijski i subalpijski travnjaci na karbonatima i 8140-Istočnomediteranski sipari.

Terenski podaci su unijeti u Exel bazu flore za NP Durmitor, i ona trenutno sadrži 3595 tabelarnih redova što je ekvivalentno broju terenskih i literaturnih navoda.

Analiza terenskih podataka za 2023 godinu pokazuje da su inventarisana 73 biljna taksona, od kojih 48 ima jedan ili više nivoa nacionalne i/ili međunarodne zaštite.

Sa aspekta zaštite, ubuduće je potrebno pratiti populacije dvije vrste: *Cypripedium calceolus* na lokalitetu Ćurevac i *Cardamine serbika* na Sušičkom jezeru, kao i vrste koje pripadaju stanišnom tipu 7140-Prelazne tresave i 7230-Alkalne tresave, za koje je već uspostavljen monitoring.

Nalaz Gospine papučice - *Cypripedium calceolus* na lokalitetu Ćurevac, je novi za ovu vrstu. Radi se o malobrojnoj populaciji, od osam jedinki, u neposrednoj blizini naplatnog punkta NP i parking prostora. Već je inicirano da se pojača nadzor od strane nadzornika, da se stanište, postavljanjem zaštitne ograde, odvoji od prostora koji je namijenjen turistima i da se postavi tabla sa potrebnim informacijama. Raniji nalazi u ovom NP su na lokalitetima Crne pode i

Dobrilovina. Nađena je još na Sinjajevini i na Komovima. Kao rijetka i ugrožena vrsta orhideja zaštićena je nacionalnim zakonodavstvom (Sl. list RCG, 76/06) i međunarodnim konvencijama i direktivama (BC An.I, CITES An.II, HD An.II, An.IV, 1902 natura species code). Na Evropskoj IUCN listi ima status NT (Near threatened – skoro ugrožena), dok na preliminarnoj Crvenoj Listi Crne Gore ima status EN, criteria D (Endangered - ugrožena, kriterijum D - manje od 250 zrelih jedinki).

Cardamine serbica je endemska vrsta uskog rasprostranjenja (CG, BH, Sr), a u NP Durmitor je zabilježena samo na dvije mikrolokacije, na siparima u blizini Sušičkog jezera. Za Crnu Goru se navodi još jedan nalaz, na Magliču (ispod Mratinja). Populacija na Sušičkom jezeru je brojna i stabilna, bez evidentiranih pritisaka na stanište.

Terenski rad tokom 2023. godine bio je usmjeren na istraživanje stanišnog tipa 4060 - Planinske i borealne vrištine, koja su često pod pritiskom uslijed nelegalnog ubiranja borovnice i kleke, koje su edifikatorske vrste ovih staništa. Na istraživanim lokalitetima: dolovi ispod Sedlene grede, Ranisave, Međugorja, Stožine i Oble glavice nisu evidentirani pomenuti pritisci. Staništa su očuvana, odlikuju se odličnom reprezentativnošću i velikom pokrovnošću dijagnostičkih vrsta. Sem povremenog monitoringa na ovim lokalitetima nije potrebno sprovesti dodatne mjere zaštite. Istraživanje je potrebno usmjeriti na druge lokalitete sa istim tipom staništa.

Monitoring stanišnih tipova sa kodom (7140, 8230, 6410) na Barnom jezeru, koji je započeo 2021. godine, pokazuje da je prisutan proces zarastanja. Kako se radi o prirodnom procesu, ubrzanom klimatskim promjenama, potrebno je nastaviti monitoring, a pitanje očuvanja jezera i tresetnih staništa zahtijeva sistemski pristup naučnih i nadležnih institucija.

Šume i šumski ekosistemi

Ocjena zdravstvenog stanja šumskih ekosistema na prostoru NP Durmitor se mogu ocijeniti da su dobrog zdravstvenog stanja. Stanje šuma na prostoru NP Durmitor moguće je sagledati analizom negativnih abiotičkih i biotičkih faktora.

Abiotički pritisak nije posebno izražen izuzev kroz oštećenja od požara, sušenja uslijed siromašnog i plitkog staništa i suše, dok se u zoni grebena i većih nadmorskih visina javljaju štete od snjegoizvala i vjetroloma. U odnosu na okolna područja tokom 2023. godine evidentirani su duži sušni periodi, a koji utiču na smanjenje vitalnosti posebno stabala smrče (*Picea abies* L.) zbog plitkog i tanjirastog korijenovog sistema.

Biotički pritisak je kao dominantan determinisan na 9% površine Parka, na kojima je evidentirano značajno prisustvo štetnih insekata i patogenih gljiva. Oštećenja stabala izazvana djelovanjem insekata najčešće su bila izazvana insektima iz grupe potkornjaka. Štete ove grupe uzročnika su veoma izražene u četinarskim sastojinama. Pojedini lokaliteti kao što su četinarske šume na širem području oko Crnoj jezera, oko sela Mala Crna Gora i Tapačke šume su značajno ugroženi djelovanjem potkornjaka. Na području oko Crnog jezera evidentirano je prisustvo saprofiskih gljiva kao što su: *H. annosum*, *A. ostoyae*, *M. caryophyllacearum* i dr. Posebno izdvajamo gljivu *Heterobasidion annosum* koja izaziva trulež korijena i izvaljivanje stabala. Fiziološki oslabljena stabla i povoljni klimatski faktori obezbjeđuju pojavu prenamnoženja sekundarnih štetočina koji prelaze u primarne štetočine. Uzajamnim djelovanjem svih negativnih faktora za posljedicu ima sušenje pojedinačnih ili grupa stabala, i stvaranje preduslova za promjenu prirodnih ekosistema. Čišćenje prostora i adaptacija na klimatske promjene je osnova zaštitnih mjera na šumske ekosisteme.

Antropogeni pritisak je prisutan na 24% površine, a manifestuje se kroz nelegalnu sječu, i druge nedozvoljene radnje koje dovode do požara, oštećenja drveća i sl. Ovi negativni faktori su u kontrolisanom obimu i ne pričinjavaju štete koje mogu izazvati dodatno propadanje šumskih ekosistema u Parku.

Beskičmenjaci

Fauna dnevnih leptira (*Rhopalocera*) prepoznata je kao veoma značajna za monitoring budući da su ovi organizmi veoma osjetljiviji na promjene ekoloških faktora, naročito onih koji su nastali antropogenim djelovanjima i klimatskim promjenama. Istraživanja faune dnevnih leptira na području Parka započeto je 2023. godine. Tokom istraživanja faune dnevnih leptira u planskoj 2023. godini registrovano je 43 vrste dnevnih leptira od ukupno 192 u Crnoj Gori (Franeta, 2018), što je 22,4%. Dobijena lista dnevnih vrsta leptira ne može se smatrati konačnom, te je neophodno nastaviti istraživanja i u narednom periodu. Za očekivati je da će nastavak istraživanja u narednom periodu pokazati prisustvo većeg broja vrsta u odnosu na trenutno stanje. Na osnovu dosadašnjih rezultata istraživanja, područje NP Durmitor je značajno za očuvanje biodiverziteta ove grupe insekata, naročito iz razloga što su registrovane zakonom zaštićene i Natura 2000 vrste.

Evidentirani pritisci vezani za faunu beskičmenjaka:

- Zarastanje pašnjaka i livada, uslijed napuštanja katunskog načina stočarstva utiče na smanjenje populacije dnevnih leptira i drugih insekata.
- Gubitak i kaptiranje izvora i potoka, utiče na smanjenje populacije puževa, vilinih konjica, dvokrilaca, vodenih stjenica i tvrdokrilaca.
- Pojava i česti požari, takođe utiče na smanjenje populacije pojedinih vrsta insekata koji su vezani za šumske ekosisteme.

Fauna riba

Ihtiofaunu NP Durmitor čine dva tipa vodenih staništa. Prvi je predstavljen sa više visokoplaninskih jezera, a drugi vodenim tokovima od kojih praktični značaj za ihtiofaunu ima samo rijeka Tara. Jezera u NP Durmitor nemaju svoju autohtonu ihtiofaunu, odnosno sve vrste riba su unesene u ova jezera (alohtone vrste). Prisutno je pet vrsta. Prva poribljavanja durmitorskih jezera izvršena početkom XX vijeka prenošenjem potočne pastrmke (*Salmo labrax m. fario*) iz rijeke Bukovice. Poribljavanja su naročito postala intenzivna šezdesetih i sedamdesetih godina, kada se u durmitorska jezera ubacuju i vrste koje nijesu iz naših krajeva. Tako je u veći broj jezera unesena alpska vrsta jezerske zlatovčice (*Salvelinus alpinus*), a u neka i kalifornijska pastrmka (*Oncorhynchus mykiss*). U istom periodu ubačena je i nepredatorska vrsta gaovica (*Phoxinus phoxinus*). U prethodnih pet godina zabilježena je i nova ubačena invazivna vrsta kinez (*Carassius auratus*). Jezera u smislu ribarstva su praktično beznačajna jer nemaju autohtonu faunu, ali zbog introdukcije alohtonih vrsta riba ugrožena je ostala fauna koja živi u njima.

Za razliku od planinskih jezera, po pitanju autohtonosti faune riba situacija u rijeci Tari je sasvim drugačija. U vodotoku rijeke Tare koji pripada NP Durmitor registrovano je osam vrsta riba i sve su autohtone. Potočna pastrmka, mladica i lipljen u sportsko-lovnom smislu su vrlo cijenjene vrste, odnosno u svim vodama Crne Gore smatraju se za najatraktivnije vrste. Od navedenih lovnih vrsta najbrojnija je potočna pastrmka, zatim lipljen, pa mladica. Pored ovih vrsta, za

sportski ribolov interesantne su i dvije ciprinidne vrste, mrena (*Barbus balcanicus*) i skobalj (*Chondrostoma nasus*).

Fauna vodozemaca i gmizavaca

Stanje biodiverziteta vodozemaca i gmizavaca u Parku, kao i na širem Durmitorskom području ocjenjuje se kao stabilno, izuzev rijetkih ugroženih vrsta mrmoljaka. Degradacija i fragmentacija staništa posebno pogađaju populacije vodozemaca, a glavni razlog tome je njihova velika osjetljivost na promjene sredine zbog razmnožavanja i propusne kože. Indikatorske vrste iz roda *Ichthyosaura* sp., pokazuju trend opadanja zbog poremećaja staništa i uvođenja predatora (ribe) u glacijalna jezera.

Do sada, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore nije raspolagalo sa podacima istraživanja i monitoringa stanja vodozemaca i gmizavaca na području NP Durmitor. Upravo iz tih razloga je Planom upravljanja predviđen monitoring kako bi se sagledalo pravo stanje batraho- i herpeto faune, a na osnovu toga i predložile mjere zaštite. Tokom 2023. godine realizovana su terenska istraživanja u cilju inventarizacije, određivanja distribucije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste. Obzirom na važnost ove grupe organizama daljim planom je predviđen nastavak započelih aktivnosti.

Sve registrovane vrste odlikuju se širom distribucijom u Evropi i Evro-Aziji i ne ubrajaju se u ugrožene taksone po IUCN kategorizaciji.

Od registrovanih vrsta, sve vrste, osim vrste *Vipera berus* – šarke, su zaštićene prema Rješenju o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta (Sl.list RCG br. 76/06).

Rana graeca- grčka žaba je balkanski endem.

Dinarolacerta mosorensis je balkanski endem koji se nalazi na dodatku II Habitat direktive i predstavlja ciljnu vrstu u uspostavljanju Natura 2000 ekološke mreže.

Fauna ptica

Planom upravljanja NP Durmitor za period 2021-2025. godina predviđen je monitoring gnjezdarica, kako bi se stekao uvid u njihovo stanje, budući da su ove vrste važne za detektovanje promjena u životnoj sredini. Istraživanja su započeta 2023. godine. Monitoringom su obuhvaćene krovne vrste njih 8 (*Tetrao urogallus*, *Bonasa bonasia*, *Strix uralensis*, *Picoides tridactylus*, *Aegolius funereus*, *Dendrocops leucotos*, *Alectoris graeca*). Sve ove vrste se nalaze na Crvenim listama. U svrhu istraživanja koriste se protokoli monitoringa za osam odabranih vrsta ptica sa Aneksa I Direktive o pticama „Monitoring protocols for eight selected annex I bird species“ (Rubinić-Mihelić). Prilikom monitoringa evidentirane su dvije vrste dok ostale zbog svoje fenologije nijesmo uspjeli evidentirati na ispitivanom području.

Jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca*), zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), EU direktiva o pticama, Bern III, IUCN Globalni status NT, IUCN Crna Gora VU.

Troprsti djetlić (*Picoides trydactylus*), zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), EU Direktiva o pticama I, Bern III, IUCN Globalni status LC, IUCN Crna Gora NT.

S obzirom na važnost ovih krovnih vrsta ptica gnjezdarica potrebno je od Centra za zaštitu i proučavanje ptica i Agencije za zaštitu životne sredine pribaviti podatke o istraživanjima koja su vršena u prethodnom periodu, kako bi se sagledalo stanje i dobila osnova za dalje istraživanje istih. Prilikom terenskih obilazaka primjećeni su i pritisci poput sječe i požara.

Fauna sisara

Nastavljen je monitoring istraživanja diverziteta faune slijepih miševa i registrovanja bitnih staništa i skloništa. Spisak od 17 vrsta ne može se smatrati konačnim i neophodna su dalja istraživanja u cilju formiranja konačnog spiska. Registrovani objekti poput pećina nijesu u fazi degradacije i nijesu posjećene u zabrinjavajućoj mjeri. Objekat škole u Tepcima je drugo najvažnije, do danas registrovano, sklonište porodiljske kolonije malog potkovičara. Ovu koloniju je potrebno i dalje pratiti i uložiti napore kako bi se kolonija očuvala.

Monitoring krupnih sisara realizovan je tokom većeg dijela godine. Posebna pažnja posvećena je istraživanju ugroženih i zaštićenih vrsta (divokoza, mrki medvjed, sivi vuk i vidra). Kontinuirano je praćeno i stanje ostalih vrsta krupnih sisara, kao i vrsta iz fam. Mustelidae. Istraživanja i monitoring dali su pozitivne rezultate: ni jedna vrsta krupnih sisara u Parku nije ugrožena niti je njena brojnost ispod biološkog minimuma. Istraživanje i zaštita će se nastaviti u narednom periodu kako bi se stabilnost i biološka vrijednost ovih vrsta očuvala. Postoje i faktori koji imaju negativan uticaj na pojedine vrste. Buka i uznemiravanje (veliki broj posjetilaca, dronovi, motorne sanke, kvadovi) imaju negativan uticaj na divokoza, na sve segmente njenog života, a najviše na reprodukciju. Zadnjih godina vožnja motornih sanki tokom zime izaziva pomjeranje divokoza u nepristupačne terene koji oskudijevaju hranom. Zato je pojačana zaštita, povećan broj nadzornika na terenu, zabrana motornih sanki, ograničena i kontrolisana upotreba dronova u Parku presudna za očuvanje divokoza.

Važnost vuka u regulisanju brojnosti slabih, starih i bolesnih jedinki posebno u krdima divokoza i srna je ključna. Istraživanje je pokazalo da je sivi vuk (*Canis lupus*) tokom 2023. godine pokazao porast u aktivnosti na teritoriji Parka, s obzirom da su prethodnih godina direktni i indirektni pokazatelji prisustva vuka rjeđe registrovani. Tragovi izmeta i stopala evidentirani su na lokacijama: Pošćenska dolina, Suva lokva, Škrka, Sušica, Selina, Jablan jezero, Crvena poljana i Crvena greda. Polovina od registrovanih tragova vuka nađena je na planinskim i šumskim putevima. Vuk obilježava svoju teritoriju i imajući u vidu njegovu univerzalnu ugroženost, očuvanje vuka je veoma važno, kao i očuvanje puteva koje koristi za obilježavanje teritorije. Zadnjih godina kvadovi kao turistička ponuda uništavaju puteve po kojima se kreću vukovi i medvjedi, što može znatno uticati i na njihovu brojnost i očuvanje. Monitoring vuka će se nastaviti u narednom periodu.

Zapažena je povećana brojnost divljih svinja (*Sus scrofa*) što pokazuju i štete koje nanose na seoskim poljoprivrednim imanjima. Kretanje divljih svinja zabilježeno je i na većim nadmorskim visinama. U Donjoj Ališnici, Crepulj poljani, Jablan poljani registrovan je izmet divljih svinja.

Korišćenje kamera zamki pokazalo se pozitivno jer na ovaj način može da se utvrdi struktura populacija kao i dnevna dinamika. Kamere zamke postavljene u kanjonu Tare registrovale su aktivnost srna (*Capreolus capreolus*), divljih svinja (*Sus scrofa*), vjeverice (*Sciurus vulgaris*), zeca (*Lepus europaeus*), lisice (*Vulpes vulpes*). Prikupljeni podaci sa kamera dopunjuju terenske podatke i sve ukupno daju dodatni kvalitet i realniju sliku stanja vrsta u Parku.

Stroga zaštita, očuvanje staništa, zabranjen lov, povećan broj nadzornika Službe fizičke zaštite Parka, redovan obilazak terena pokazuju se kao najefikasnije mjere za opstanak i očuvanje vrsta i povećanje njihove brojnosti.

Vode

U prethodnom planskom periodu vršen je monitoring od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore na Crnom jezeru. Prikupljeni su podaci sa mjernog mjesta kod splava na Crnom jezeru. Dosadašnji rezultati mjerenja su pokazali da je kvalitet vode Crnog jezera u zahtijevnoj A1 klasi. Najznačajniji problem i pritisak na hidrološke objekte u NP Durmitor jeste vodosnabdevanje Žabljaka i naselja oko njega. Zahvatanjem dodatnih količina iz podzemnih voda Crnog jezera može se ugroziti postojanost ovog hidrološkog sistema, koji je i glavna prirodna vrijednost Parka.

Daljim planom nastaviti monitoring i prikupljati podatke od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore, takođe u slučaju donošenja nove prostorno planske dokumentacije za područje NP Durmitor neophodno bi bilo da se nađe alternativno rješenje koje podrazumijeva zahvatanje voda izvan teritorija koje obuhvata Nacionalni park Durmitor.

Materijalna kulturna baština

Na osnovu postojećeg stanja arheoloških nalazišta, potencijalnih i zakonom zaštićenih kulturnih dobara i tradicionalne arhitekture, može se konstatovati da je materijalna kulturna baština Durmitora slabo istražena, devastirana i nevalorizovana. Prilikom obnove manastira, u dolini rijeke Tare krajem XX i tokom prve decenije XXI vijeka, nepoštovanjem planske dokumentacije i konzervatorskih načela, devalvirane su izvorne karakteristike ovih kulturnih dobara. Drastičan primjer devastacije predstavlja konak neprimjerenih dimenzija i materijala izgrađen u samoj porti manastira Dobrilovina.

Decenijama unazad stari objekti se najčešće obnavljaju neadekvatno, bez poštovanja tradicionalnih formi i graditeljskih materijala što je stvorilo mješavinu graditeljskih stilova i boja koji narušava izgled koji bi Nacionalni park trebao da prikazuje.

Nematerijalna kulturna baština

Neplanski razvoj i pretjerana komercijalizacija, doveli su do ozbiljnog pritiska na prostor izgradnjom infrastrukturnih objekata. Rezultat toga je da je gotovo nemoguće sačuvati kulturni pejzaž sa tradicionalnim graditeljstvom, koje je u nestajanju. Prostor Nacionalnog parka je toliko devastiran u pogledu izgleda, gabarita i upotrebe savremenih građevinskih materijala u izgradnji kuća, što je stvorilo mješavinu graditeljskih stilova i boja koji narušava izgled koji bi Nacionalni park trebao da prikazuje. Takođe, su prisutni negativni demografski trendovi uz odliv stanovništva. Nedostatak povezanosti i neusklađenost u razvoju održive privrede uključujući stočarstvo i djelimično poljoprivredu, kao i turizma, negativno se odražava i na tradicionalno zanatstvo kojeg je sve manje. Tradicionalna izrada proizvoda od vune, kao i stari zanati poput tkanja, rada sa drvetom i izrade tradicionalnih muzičkih instrumenata polako nestaju. Moderan način života uslovio je i da se legende, priče i događaji iz svakodnevnog života stočara više ne prenose s koljena na koljeno. Oni su još uvijek sačuvani samo u sjećanju najstarijih stanovnika koji pamte i čuvaju tu bogatu baštinu.

Da bi se pokrilo široko polje specifičnih etnografskih tema koje uključuju nematerijalnu kulturnu baštinu iz koje proizilaze sve materijalne manifestacije kulture u Parku, i u budućem planskom

dokumentu akcenat će biti kao i do sada u primjeni međunarodnih praksi koje će omogućiti veću vidljivost ove vrste nasljeđa kroz iniciranje zaštite prema nadležnim institucijama.

Neophodan je nastavak daljeg stručnog istraživanja iz domena nematerijalnog kulturnog nasljeđa, koje je postalo strateški resurs čovječanstva.

Edukacija i interpretacija

Edukativna predavanja vezana su prevashodno za prezentaciju prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka, a realizuju se u Centru za posjetioce u Upravnoj zgradi Nacionalnog parka Durmitor koji je dostupan posjetiocima tokom cijele godine.

Prirodnjačka zbirka u Upravnoj zgradi je posjećena, ali nedovoljno, tako da bi bilo potrebno da se što više promoviše. Poželjan i koristan bi bio edukativni materijal o istoriji nastanka zbirke i istraživačima koji su sakupili materijal za zbirku. Dodatno je potrebno poboljšati i adaptirati izgled prostorija u kojima se nalaze prirodnjačka zbirka i sala za prikazivanje (osvjetljenje, zamjena tapeta, patosa i ulaznih vrata, oslikavanje zidova i sl.). Zbog velikog interesovanja posjetilaca da se upoznaju sa parkom Durmitor putem filma, neophodno je otkupiti filmove o Parku i prikazivati ih u Sali za posjetioce. Popularizacija biodiverziteta i unapređenje edukativnih i interpretativnih sadržaja, kroz različite aktivnosti doprinose boljem poznavanju prirodnih vrijednosti i boljem razumijevanju potrebe čuvanja prirode na prostoru nacionalnih parkova i održivom korišćenju resursa. U narednom periodu planirana je analiza stanja i obnova tematskih i edukativnih staza, koja bi doprinijela u većem broju održanih edukativnih radionica i na otvorenom.

U saradnji sa TO Žabljak osmisliće se i sprovesti ciljani interpretativni programi obilaska Parka (bazirani na prirodnim i kulturnim vrijednostima) za različite ciljne grupe.

Promocija

Promocija NP Durmitor sprovodila se uspješno u skladu sa programskim aktivnostima JPNPCG, samostalno i u saradnji sa najznačajnijim institucijama i organizacijama i NVO sektorom. Dobrom saradnjom sa medijima, organizovanjem i učestvovanjem na različitim vrstama događaja uključujući međunarodne turističke sajmove, osmišljavanjem edukativnih radionica u Centru za posjetioce u cilju promocije vrijednosti zaštićenog područja UNESCO sajta kod školske populacije, promotivnim tekstovima i fotografijama za elektronske portale i društvene mreže, uspješno su promovisane najznačajnije aktivnosti, turistička ponuda i vrijednosti ovog zaštićenog područja. Značajni ekološki datumi i događaji organizovani kako samostalno tako i u saradnji sa drugim subjektima, prezentovani su putem veb-sajta JPNPCG, kao i na društvenim mrežama, Facebook, Instagram i You tube kanalu.

Promotivni tekstovi, fotografije i kratki video spotovi objavljuvani u cilju popularizacije turističke ponude, kao i manje posjećenih lokacija naišli su na pozitivne reakcije posjetilaca. Takođe, pripremani su i objavljuvani tekstovi upozorenja i apela o pažljivom korišćenju planinarskih staza i neophodnosti očuvanja prirode od nezakonito odloženog otpada i pojava požara. Zahvaljujući dobroj promociji NP, povećan je broj pratilaca (od marta do decembra 2023. oko 5.000), kao i vidljivost i posjete profila JPNPCG na društvenim mrežama.

U narednom periodu potrebno je nastaviti rad na unapređivanju saradnje sa ključnim subjektima, lokalnim upravama opština kojima gravitira Park, LTO i NVO sektora sa ovog

područja, što će doprinijeti efikasnijoj promociji vrijednosti NP Durmitor kao UNESCO sajta i atraktivne destinacije za aktivan odmor na sjeveru Crne Gore.

Uz osmišljavanje organizovanih programa obilaska Parka, unapređenje propagandnog i promotivnog materijala u okviru marketinga Preduzeća, izradom novog sajta, osmišljavanjem i sprovođenjem PR aktivnosti u cilju podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja nacionalnih parkova, dodatno će se unaprijediti vidljivost ukupnih vrijednosti ovog zaštićenog područja. U kontinuitetu će se nastaviti sprovođenje promocije vrijednosti parkova u saradnji sa ostalim relevantnim subjektima, kao i na društvenim mrežama za šta su u narednom periodu potrebna novčana ulaganja kao bi se realizovale saradnje sa drugim subjektima, sama promocija, ali i nabavka neophodne opreme i uređaja (prikladne kamere, mobilni uređaji...). Potrebno je nastaviti aktivnosti u vezi sa marketingom i promocijom na društvenim mrežama uz praćenje i analizu ciljnih grupa i interesovanja posjetilaca.

Turistička infrastruktura

Većina posjetilaca u Nacionalni park Durmitor dolazi automobilima do rampe na šetalištu ka Crnom jezeru i na Vojnom odmaralištu, na kojima postoje uređeni kontrolno-naplatni punktovi. U neposrednoj blizini nalazi se Upravna zgrada sa Centrom za posjetioce. U Centru se nalazi prirodnjačka zbirka, koju je potrebno unaprijediti i adaptirati izgled prostorija (osvjetljenje, zamjena tapeta, ulaznih vrata, oslikavanje zidova i ostali radovi).

Analizom stanja edukativne staze oko Crnog jezera utvrđeno je da je staza u lošem stanju. U izvještajnom periodu urađen je Projektni zadatak za njenu kompletnu adaptaciju, koja obuhvata radove poput: popravka i/ili zamjena mostova, stepenica, adaptacija nadstrešnice Kraljeva stolica, zamjena dotrajalih folija i tabli.

Sistem pješačkih staza je neophodno redovno održavati i po potrebi obnavljati markaciju, smjerokaze i informativne table. U izvještajnom periodu izvršena je nabavka i zamjena folija, popravka tabli ispred Upravne zgrade i na trijnglima, kao i zamjena folija na Upravnoj zgradi, a u narednoj 2024. godini, nastaviće se sa zamjenom folija i obnovom tabli na predviđenim planinarskim stazama kao i na edukativnoj stazi Mlinski potok.

Takođe, potrebno je razmotriti pokretanje Inicijative za registar lokalnih staza za dvije/tri odabrane staze, u skladu sa programskom aktivnošću. JPNPCG je pokrenulo inicijativu za unaprijeđenje saradnje sa Planinarskim savezom Crne Gore i planinarskim klubovima domaćinima, kao i iskazalo interesovanje i potrebu za održavanjem obuke za markirante za dva zaposlena radnika iz Službe zaštite. Odgovor se čeka. Ovakva inicijativa imala bi za cilj održavanje lokalnih staza u zoni Parka, a koje bi se definisale programima upravljanja, uz prethodnu konsultaciju sa predstavnicima PSCG i lokalnih klubova. Na taj način bi se, uz zajedničku saradnju, definisala i ingerencija održavanja staza u zoni Parka, a olakšao način održavanja staza i vertikalne signalizacije unutra Parka.

Odmorišni mobilijar u Parku se redovno održava i obnavlja po potrebi i prioritetima.

Na putnim pravcima ka Parku i na ulazima u Park ne postoje najavne, glavne i ulazne table, koje bi upućivale posjetioce na Park. Do sada je urađen Elaborat o načinu, vrsti i lokacijama na kojima će se postavljati.

U Parku se nalaze dva planinarska doma: „Škrka “ i „Sušica “. Tokom 2022. godine izvršena je prva faza radova na planinarskom domu Škrka, kada je postavljena krovna konstrukcija. Međutim, neophodni su hitni radovi na uređenju enterijera ovog planinarskog doma kako bi bio

u funkciji posjetilaca. U izvještajnom periodu Planom objekata privremenog karaktera predložene su lokacije Valoviti Do i Donja Ališnica za postavljanje planinarskih skloništa. Zbog velikog broja posjetilaca i njihove bezbjednosti u narednom periodu neophodno je postaviti planinarsko sklonište na lokaciji Valoviti Do. Na prostoru Parka nalaze se i dva skloništa koji nisu predviđeni za duži boravak planinara, već samo kao prenoćište na višednevnim pješačkim turama ili u slučaju loših vremenskih uslova i to: alpinističko sklonište „Kalice” i planinarsko sklonište „Lokvice” koje je u lošem stanju i za koje je neophodna rekonstrukcija. Rekonstruisani motel „Radovan luka”, dat je u dugoročni zakup.

Zbog sve većeg interesovanja posjetilaca, a u sklopu nastavka uređenja panoramske rute „Durmitorski prsten”, od strane Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, izvršice se uređenje parking prostora duž panoramske rute, postavljanjem odmorishnog mobilijara (drvene klupe), kao i uređenje vidikovca Ćurevac. Za realizaciju ove aktivnosti čeka se dozvola Agencije za zaštitu životne sredine.

U saradnji sa članom Biciklističkog saveza analizirano je stanje biciklističkih staza i dati prijedlozi njihovog unaprjeđenja. Biciklistička staza Žabljak – Ivan do – Mlinski potok – Zminje jezero preklapa se sa jednom od najposjećenijih pješačkih staza u NP Durmitor. Na stazi uvijek ima pješaka, a teren nije ravan i bezbjednost biciklista i pješaka se dovodi u pitanje, tako da bi trebalo usmjeravati na nove predloge. Žabljak – Njegovuđa – Bare Žugića – Vražje jezero – Banske kuće – Javorje. Ova lijepa staza, nije fizički ni tehnički zahtjevna, ali velikim dijelom je asfaltni put. Za jednu od najljepših, ali i najzahtjevnijih staza za planinski biciklizam - Durmitorski prsten - urađen je GPS, sa predlogom rute.

Glavne atrakcije u Parku nijesu dostupne osobama sa invaliditetom, te će se izradom idejnog rješenja adaptacije Centra za posjetioce u Upravnoj zgradi i Centra na edukativnoj stazi oko Crnog jezera predvidjeti i postavljanje rampi za pristup osoba sa invaliditetom ovim objektima.

Turistička ponuda

Turistička ponuda Parka bazira se na aktivnom odmoru u prirodi i u skladu je sa principima održivog turizma. Pješačenje, planinarenje, biciklizam, kampovanje, sportski ribolov, vožnja čamcem, kajakarenje, via ferrata, Centar za posjetioce, predstavljaju turističku ponudu Parka.

Najatraktivnije i najposjećenije turističke ponude Parka su planinarenje i splavarenje. NP Durmitor ima izvanredne prirodno geografske preduslove i veliki potencijal kako za pješački, tako i za biciklistički turizam. Postoji sve veće interesovanje za planinski biciklizam na Durmitoru i potrebno je na njegovom unapređenju i promociji intenzivno raditi i u narednom periodu.

U okviru turističke ponude NP Durmitor, izdvaja se pješačka tura, krug oko Crnog jezera, gdje je u isto vrijeme izražen pritisak od strane velikog broja posjetilaca u ljetnjim mjesecima.

Jedan od načina za rješavanje ovog problema, jeste nastavak promovisanja u cilju usmjeravanje posjetilaca ka ostalim jezerima i lokalitetima koja pripadaju NP Durmitor, na čemu se radilo tokom izvještajnog perioda.

U cilju obogaćivanja turističke ponude Parka u narednom planskom periodu planira se formiranje novog turističkog proizvoda „posmatranje ptica”; „posmatranje divljih životinja”, kao i unapređenje postojeće turističke ponude „šetnje na krpeljama”.

U Parku ne postoji turistička ponuda implementacija programa obilaska Parka. U narednom periodu potrebno je osmisliti Program obilaska, koju će sprovoditi edukatori Parka i to će predstavljati nov turistički proizvod.

U narednom periodu u cilju unaprjeđenje turističke ponude „splavarenje rijekom Tarom“, predviđena je završna faza kojom će se objekat za raftere na Žugića luci staviti u funkciju namjene.

Upravljanje posjetiocima

Kontrola i naplata ulaznica se vrši na ulazno – kontrolno – naplatnim punktovima i od strane nadzornika na određenim lokacijama.

Tokom ljetnje sezone karakteristična je organizovana posjeta posredstvom turističkih agencija, turoperatora, kao i individualne posjete turista.

Park bilježi povećan broj posjetilaca od jula do polovine septembra, posebno na prostoru oko Crnog jezera i Splavištu na rijeci Tari. Trend povećanja broja posjetilaca iz godine u godinu za ovo Javno preduzeće veoma je važno jer pokazuje sve veće interesovanje posjetilaca za vrijednosti ovog zaštićenog područja i turističku ponudu zasnovanu na prirodi.

Sve veći broj posjetilaca u Parku nameće potrebu za izradom Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete. JPNPCG projektom izrade studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete apliciralo za donatorska sredstva DIMFE, međutim projektni prijedlog je odbijen, te je u narednom periodu je potrebno posvetiti dodatnu pažnju za upravljanje posjetiocima. S tim u vezi, u izvještajnom periodu, u cilju rasterećenje lokacija koje su prepoznate kao najposjećenije, promovisani su drugi manji posjećeni lokaliteti Parka u skladu sa održivim razvojem turizma i zonama zaštite Parka.

Tokom sezone vršilo se anketiranje posjetilaca, međutim, broj popunjenih anketinih listova nije bio dovoljan kako bi se stekao realan uvid u strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca. U narednom periodu neophodno je anketu osim u Centru za posjetioce u Upravnoj zgradi Parka sprovesti i na najposjećenijim lokalitetima, kako bi samo anketiranje bilo uspješnije.

Saradnja sa nacionalnim institucijama i organizacijama

U okviru Platforme Nacionalnog savjeta za održivi razvoj: „Dijalozi za razvoj“ koja je razvijena uz podršku NAP projekta finansiranog od strane Zelenog klimatskog fonda (ZKF). Održana je radionica "Dijalog zainteresovanih strana povodom istupanja Crne Gore na samitu Ujedinjenih nacija posvećenom Ciljevima održivog razvoja" a koju organizuje Kancelarija za održivi razvoj /Generalni sekretarijat Vlade u saradnji sa sistemom UN - a u Crnoj Gori.

Saradnja sa Vladom Crne Gore s jedne i Zelenim klimatskim fondom (Green Climate Fund – GCF) s druge strane, dovela je do početka implementacije projekta „Jačanje kapaciteta Crne Gore u oblasti integrisanja rizika od klimatskih promjena“. Održane su tri online radionice u okviru pripreme Nacionalnog plana prilagođavanja klimatskim promjenama.

Određeni inputi (mjere za zaštitu osjetljivih ekosistema u zaštićenim područjima) sa održanih radionica, a na bazi izvještaja mogu se koristiti prilikom izrade novi planova upravljanja.

JPNPCG i NP Durmitor je imalo saradnju sa Agencijom za zaštitu životne sredine sa ciljem zaštite biodiverziteta i prostora Parka.

Od nadležnog Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, NP Durmitor je dobio saglasnost za Plan upravljanja, kao i Godišnji program upravljanja. Od Ministarstva je dobijena saglasnost na Izvještaj o radu za prethodnu godinu.

Ostvarena je saradnja i sa drugim ministarstvima: Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma, ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvom za kapitalne investicije.

Ostvarena je saradnja sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju, koji je vršio redovan monitoring kvaliteta voda Crnog i drugih jezera, voda rijeke Tare, kvaliteta vazduha i drugih parametara.

U cilju pripreme turističke sezone JPNPCG i NP Durmitor su sproveli koordinirane aktivnosti sa NTOCG i TO Žabljek, Pljevlja, Šavnik i Mojkovac, a koje su se odnosile na promociju destinacije NP Durmitor na sajmovima turizma u regionu i inostranstvu.

NP Durmitor je nastavio saradnju sa naučnim institucijama iz zemlje i inostranstva, kao i brojnim NVO organizacijama sa nacionalnog nivoa u cilju zajedničke zaštite biodiverziteta. Organizovana je posjeta u junu delegacije JPNPCG i NP Durmitor Nacionalnom parku Švarcvald, Njemačka. Tokom posjete razmijenjena su iskustva, a crnogorska delegacija imala je priliku da vidi kako se vodi park usklađen sa najvišim evropskim standardima. Domaćini su pokazali svoj Centar za posjetioce, ukazali na način finansiranja i podrške koju dobijaju od države, ukazali na standard da su staze namijenjene isključivo planinarima i da nijedna vrsta prevoza nije dozvoljena, a predstavili su i mnoge druge aktivnosti. Planirana je uzvratna posjeta NP Švarcvald Durmitoru.

Saradnja sa međunarodnim organizacijama i institucijama

Služba za projekte i međunarodnu saradnju je tokom 2023. godine unaprijedila svoje kapacitete zaposlenjem još jednog lica sa iskustvom u pripremi i implementaciji projekata kao i prisustvom svojih predstavnika različitim obukama, konferencijama, info danima organizovanih od strane domaćih i inostranih institucija. Na taj način je i prošireno polje istraživanja donatora i konkurisanja predlozima projekata što je rezultiralo značajnim brojem pripremljenih i poslanih aplikacija. U tom smislu, a u skladu sa prioritetima poziva za projekte određenih od strane donatora, vođeno je računa i o potrebama svih parkova. Tako su u saradnji sa različitim domaćim i stranim partnerima pripremljene aplikacije za prekogranične programe bilateralne saradnje sa Bosnom i Hercegovinom, Albanijom i Kosovom, ali i za trilateralne i multilateralne programe poput Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, Interreg Adrion, Interreg Danube Region, Horizon Program.

Takođe, aplicirano je i na konkurse drugih donatora poput ambasada Češke i Japana, Eko Fonda, UNESCO i ABRDN Fondacija, DIMFE, Global Conservation, FAO.

U cilju proširenja vidljivosti Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore na međunarodnoj sceni i izgradnji mreže saradnje sa internacionalnim organizacijama uspostavljena je komunikacija sa Global Conservation i The thin Green Line, a sproved će se i učlanjenja u Evropsku i Internacionalnu organizaciju rendžera.

U cilju proširenja partnerstava i mogućnosti apliciranja na fondove izvan programa projekata koje finansira Evropska Unija, izvršeno je opsežno web istraživanje, i kao rezultat toga zabilježeni su datumi poziva (npr. European Nature Trust, Rewilding Europe, DEFRA Darwin initiative, Global Biodiversity Framework Fund itd.), kao i buduću pravcu saradnje kroz Warner college of natural resources, Conservation International - Europe, ali i edukacije - OECD Blended Finances, VERRA VCS Program.

JPNPCG je uzelo učešće i na prvom Samitu za zaštićena područja Evrope i Evroazije koji je organizovan od 7-9. novembra u Gruziji, kao i na Sastanku IUCN zajednice za Evropu, Sjevernu i Centralnu Aziju koja je organizovana od 16-18. oktobra u Jerevanu.

Nacionalni park Durmitor ima komunikaciju sa kancelarijom UNESCO-a preko Ministarstva kulture i Ministarstva ekologije. Nacionalni park Durmitor je obavezan da svake treće godine dostavlja Izvještaj o stanju očuvanosti zaštićenog područja i pošalje Komitetu za svjetsku baštinu (prošle godine u decembru Izvještaj je poslalo Ministarstvo ekologije).

U saradnji sa Ministarstvom kulture i Nacionalnim focal pointom za UNESCO, obavljene su konsultacije a zatim i popunjavanje Periodičnog upitnika (Third cycle periodic report for UNESCO) o stanju očuvanosti svih vrijednosti u NP Durmitor, prepoznatih od strane Komiteta za svjetsku baštinu, na temelju Deklaracije o očuvanosti univerzalne vrijednosti NP Durmitor donesene 1980. godine. Međuvladin Komitet za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine je donio zaključke kojih će se Crna Gora morati pridržavati i pismeno ih obavijestiti o realizaciji istih do 01.12.2024. godine.

Saradnja sa lokalnim institucijama i organizacijama

Tokom 2023. godine NP Durmitor je imao niz sastanaka sa lokalnim stejkholderima, koji administrativno djeluju na području Parka.

Sa ciljem pripreme turističke sezone održani su sastanci sa TO Žabljak, TO Šavnik, TO Pljevlja, TO Mojkovac i Parkom prirode "Piva" koji vrši ulogu TO Plužine.

Održani su sastanci sa udruženjima raftera, ugostitelja, turističke privrede i lokalnih samouprava sa ciljem adekvatne realizacije turističke sezone.

Održani su sastanci i realizovane su aktivnosti na uređenju planinarskih staza sa Planinarskim savezom CG i lokalnim planinarskim udruženjima koje djeluju u okviru Saveza.

U cilju bezbjednog boravka posjetilaca nastavljena je saradnja sa Gorskom službom spašavanja, OB Žabljak i drugih durmitorskih opština.

U cilju zaštite biodiverziteta i prostora Parka ostvarena je saradnja sa lokalnih NVO iz Žabljaka, Mojkovca, Pljevalja, Šavnika i Plužina.

Socio-ekonomski forumi

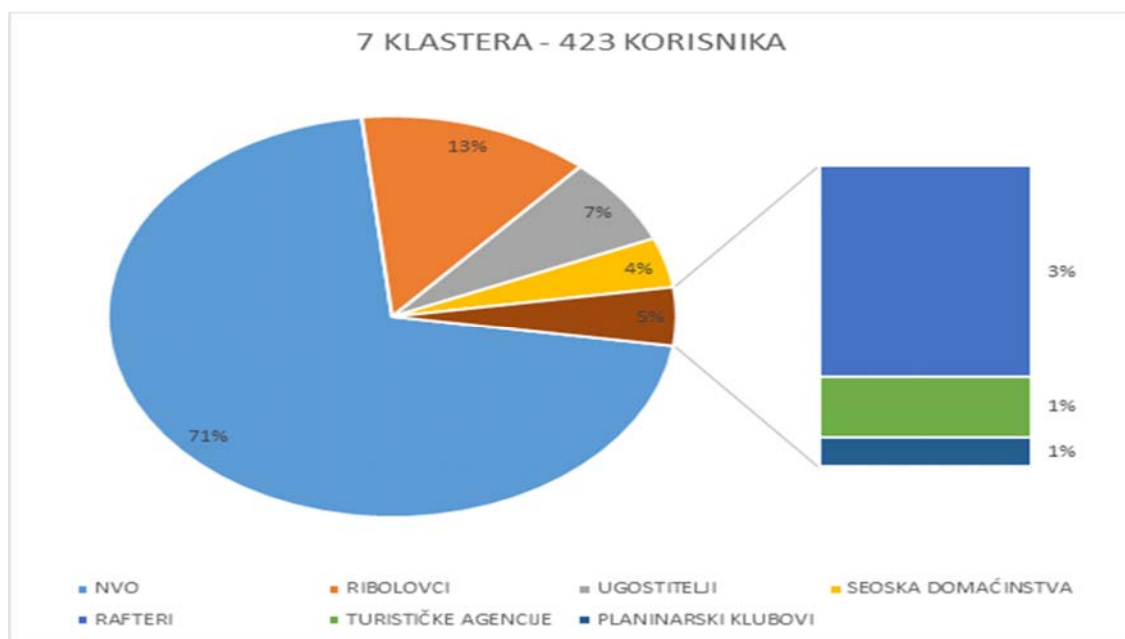
Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj zajedno sa stručnim saradnicima za rad sa lokalnim zajednicama u NP Durmitor je u prva dva kvartala prikupila podatke, na bazi kojih su evidentirani klasteri (geografske koncentracije povezanih djelatnosti, pružalaca usluga itd. i sa njima umreženim ustanovama koje se međusobno nadmeću ali i saraduju) i njihovi korisnici, a koji koriste resurse Parka. U NP Durmitor identifikovano je ukupno 7 klastera i 423 korisnika.

Najbrojniji klasteri su: NVO - 300, ribolovci - 56, ugostitelji - 30, seoska domaćinstva - 17, rafteri - 14 i drugi relevantni subjekti na lokalnom nivou. Prikupljanje podataka i organizovanje sastanaka dovelo je da se kroz zajedničku saradnju definišu neke od aktivnosti koje imaju za cilj unapređenje kvaliteta života lokalnih zajednica i korisnika područja parka i postizanje održivih rješenja za razvoj turizma zasnovanog na prirodi.

Na osnovu kreirane baze podataka održane su sjednice Socio - ekonomskog savjeta NP Durmitor. Druga radna sjednica je održana u drugoj polovini septembra mjeseca i bila je posvećena analizi rezultata turističke sezone i mogućim izazovima koje ista ima na prostoru

Parka. Iskazano je zadovoljstvo rekordnim rezultatima koje je ostvario NP Durmitor u kontekstu turističkih posjeta. Analizirane su opcije za buduće aktivnosti, a koje se odnose na adekvatniju pripremu naredne turističke sezone, upravljanje prostorom, zaštitom i održivim razvojem područja parka.

Uspostavljena baza podataka predstavlja odličnu osnovu za dalju diferencijaciju klastera, ali i njihovo međusobno povezivanje, što će biti tema narednih sastanaka sa lokalnim zajednicama sa područja NP Durmitor. Broj klastera i korisnika predstavljeni su grafičkim prikazom (Grafikon 5).

Grafikon 5: Broj klastera i korisnika prostora Parka

Fizička zaštita Parka

U Nacionalnom parku Durmitor u toku 2023. godine na poslovima fizičke zaštite bilo je angažovano 15 nadzornika koji su bili raspoređeni na teritoriji Parka od skoro 32 hiljade ha.

Glavni problem i prijetnja je nedovoljan broj nadzornika s obzirom na veličinu Parka. Što se tiče starosne strukture Službe fizičke zaštite Parka, zabrinjavajuća je. Dva nadzornika su zbog lošeg zdravstvenog stanja više mjeseci bili na bolovanju. Takođe, jedan broj nadzornika stiže uslov za starosnu penziju. Iz tih razloga, kao nužnost se nameće:

- Zapošljavanje novih nadzornika u skladu sa izmjenama Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta;
- Organizovanje edukativnih radionica;
- Redovno upoznavanje Službe zaštite sa izmjenama zakonskih propisa od značaja za funkcionisanje Parka;
- U saradnji sa Gorskom službom spasavanja Crne Gore, Crvenim krstom, organizovati radionice na temu pružanja prve pomoći;
- Organizovanje kurseva engleskog jezika za zaposlene u Službi fizičke zaštite Parka.

Za unapređenje Službe fizičke zaštite u Parku bilo bi potrebno realizovati više segmenata.

Prioriteti bi bili:

- Stručno osposobljavanje mlađih ljudi za poslove nadzornika;
- Povećati broj nadzornika;
- Normativno riješiti status starijih nadzornika koji iz raznih razloga ne mogu produžiti rješenje zaštitara;
- Normativno definisati novonastale pojave i situacije kroz izmjene i dopune Zakona o nacionalnim parkovima;
- Tehnički opremiti Službu fizičke zaštite nabavkom novih telefona, termalnih kamera, dronova i slično;
- Nadzornicima obezbijediti naoružanje i sredstva prinude definisanih Zakonom o zaštiti lica i imovine ;
- Nagraditi najaktivnije nadzornike na osnovu ostvarenih rezultata rada
- Zbog veličine teritorije Parka i konfiguracije terena, obezbijediti dodatna terenska vozila;
- Obezbijediti privremene objekte na najznačajnijim vidikovcima;
- Redovno održavanje sastanaka menadžmenta sa radnicima Službe zaštite kako bi se iz prve ruke saznali problemi, saslušali i uvažili predlozi.

Što se tiče bolje kontrole i monitoring prostora Parka, na naplatnom punktu Crno jezero, neophodno je instalirati savremeniji video nadzor u vidu kamera brojača, kako bi u realnom trenutku raspolagali podatkom koliko posjetilaca boravi na lokalitetu Crno jezero.

Takođe, potrebno je izvršiti priključivanje na električnu mrežu naplatne punktove na kojima je to moguće i instalaciju video nadzora. Neophodno je izvršiti nabavku kamera zamki, kako bi se pokrio teren gdje može doći do vršenja nelegalnih aktivnosti - sječa šume i nelegalna gradnja.

Neophodno je izvršiti instalaciju video nadzora na restoranu Crno jezero, koja bi pratila bezbjednost kupaca kao i kontrolu iznajmljivanja kajaka i drvenih čamaca i bezbjednost korisnika ovih usluga.

U Upravnoj zgradi je potrebno instalirati sistem za prisustvo na poslu preko kojeg bi olakšali dosadašnju kontrolu prisustva i na taj način bi se ljudski resursi Službe za kontrolu i monitoring mogli usmjeriti na izvršenje drugih radnih zadataka.

U toku 2023. godine inicirana je saradnja sa nadležnom inspekcijom i izvršeno je nekoliko kontrola upotrebe četvorotočkaša na prostoru ovog Nacionalnog parka. U narednom periodu, neophodno je unaprijediti ovu saradnju i organizovati sastanke sa organizatorima ovih tura kako bi po ovom pitanju djelovali preventivno.

Održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture

U toku 2023. godine u ovoj službi Parka bilo je angažovano 11 lica po ugovoru o radu na neodređeno. Takođe, do novembra mjeseca svi zaposleni po ugovoru o privremenim i povremenim poslovima radili su na ispomoć Službi za održavanja ambijentalne higijene i infrastrukture.

S obzirom da se Nacionalni park Durmitor prostire na teritoriji 5 opština, to ukazuje na neophodnost povećanja zaposlenih u ovoj Službi kako bi redovno uklanjao otpad i održavao mobilijar.

Služba održavanja ambijentalne higijene i infrastrukture svakodnevno se sreće sa problemima sanacije otpada na nelegalnim odlagalištima, što nameće nužnost poboljšanja saradnje sa lokalnim komunalnim preduzećima.

Prostor na kome se prostire Park je veliki i kako bi se adekvatno održavao cjelokupni teren, potrebno je opremiti vozni park Parka novim vozilom.

Antropogeni pritisci na području Parka uglavnom su izraženi kroz nesavjesno odlaganje otpada koji predstavljaju veliki pritisak na životnu sredinu. Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore prepoznaje važnost održivog upravljanje otpadom naročito zbog vidljivih uticaja otpada po zdravlje i životnu sredinu. U narednom periodu nastaviće se sa preduzimanjem mjera i aktivnosti koje sprovodi Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture i Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj.

Kako bi što efikasnije obavljala posao, Službi za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture neophodno je:

Obezbijediti po trebovanju, prije početka sezone sva neophodna sredstva za rad, materijal i alat za izvođenje radova;

Obezbijediti terensko vozilo za prevoz materijala i alata do udaljenih lokacija, s obzirom na veličinu Parka;

Uputiti inicijative prema komunalnim preduzećima za definisanje načina i mjesta odlaganja tvrdog otpada.

4. POSJETE U NP DURMITOR

U NP Durmitor karakteristične su organizovane posjete posredstvom turističkih agencija, turoperatora, kao i individualne posjete turista.

Tokom prethodnih godina vršilo se anketiranje posjetilaca čiji rezultati pokazuju strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca. Na osnovu sprovedenih anketa u NP Durmitor najveći broj posjetilaca bio je iz zemalja regiona 36%, slijede domaći posjetioci iz Crne Gore 20% i iz Francuske 16%. Za Park je najveći broj anketiranih saznalo preko interneta tj. društvenih mreža njih 32%, dok su ostali posjetili Park po preporuci prijatelja 28%. Oko 52% anektiranih prvi put je posjetilo Park, njih 48% u ovo zaštićeno područje boravilo je više puta, dok je 64% navelo da planira posjetu i ostalim nacionalnim parkovima. Anketirani posjetioci najčešće planiraju da se zadrže između 1 do 5 dana i to njih 68%, dok 20% planira jednodnevni izlet. Ljubaznost i uslužnost osoblja 60% posjetilaca ocijenilo je najvećom ocjenom. Kad je u pitanju razlog i motiv posjete Parku najčešći odgovor je bio odmor i opuštanje - 44%, zatim uživanje u prirodi - 31%. Na pitanje o omiljenim aktivnostima u Parku njih 72% izjasnilo se da je to planinarenje i pješčenje. Anketirani, njih 92%, naveli su da će tokom posjete Parka obići i Centar za posjetioce.

Kada se govori o posjetama u Nacionalnom parku Durmitor, 2023. godina je bila rekordna i po broju posjeta i po prihodima.

Značajan broj posjetilaca je bio iz regiona: Srbije i Bosne i Hercegovine, potom iz zemalja Zapadne Evrope, kao i domaći posjetioci.

Već godina unazad jedno od značajnih turističkih tržišta za Durmitor je Izrael. Ratni sukobi u drugoj polovini godine uticali su na smanjenje broja posjetilaca iz ove zemlje.

Lokacije koje su bile najposjećenije su: Crno jezero, Sedlo i Todorev do, Sušica i Most na Đurđevića Tari.

Domaći posjetioci su uglavnom bili zainteresovani za lakše, pješačke ture, dok su strani posjetioci više preferirali planinarenje i rafting.

Važno je napomenuti, da porast cijene ulaznica u Nacionalnom parku Durmitor od 25.04.2023. godine sa 3 na 5 eura, nije izazvao negativne reakcije od strane posjetilaca. Posjetioci su iskazali interesovanje za postojanjem trodnevne ulaznice, budući da u prosjeku 3 dana borave u Parku.

U toku 2023. godine, 6.920 lica je kupilo godišnju ulaznicu, čija je cijena bila 13,50 eura. Ulaznice su kupovali i domaći i strani posjetioci.

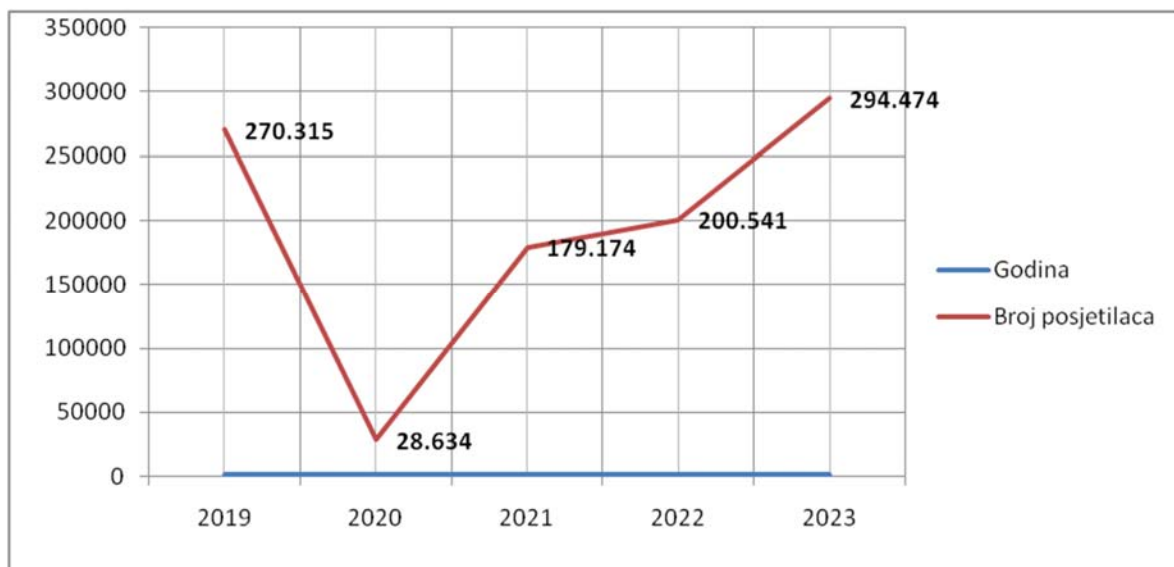
Posjete su najvećim dijelom bile porodične, individualne. Ulaznice su kupovane na samom naplatnom punktu neposredno prije početka posjete.

Na osnovu broja prodatih ulaznica utvrđen je ukupan broj posjetilaca Nacionalnog parka Durmitor. U narednoj tabeli dat je prikaz broja posjetilaca u Parku u posljednjih pet godina.

Tabela 5: Broj posjetilaca u periodu od 2019. do 2023. godine u NP Durmitor

Godina	2019	2020	2021	2022	2023
Broj posjetilaca	270.315	28.634	179.174	200.541	294.473

Na sledećem grafikonu (Grafikon 6) se vidi rast broja posjetilaca po godinama, osim 2020. godine kada je bila aktuelna pandemija korona virusa i kada se u drugoj polovini godine nije vršila naplata ulaznica.

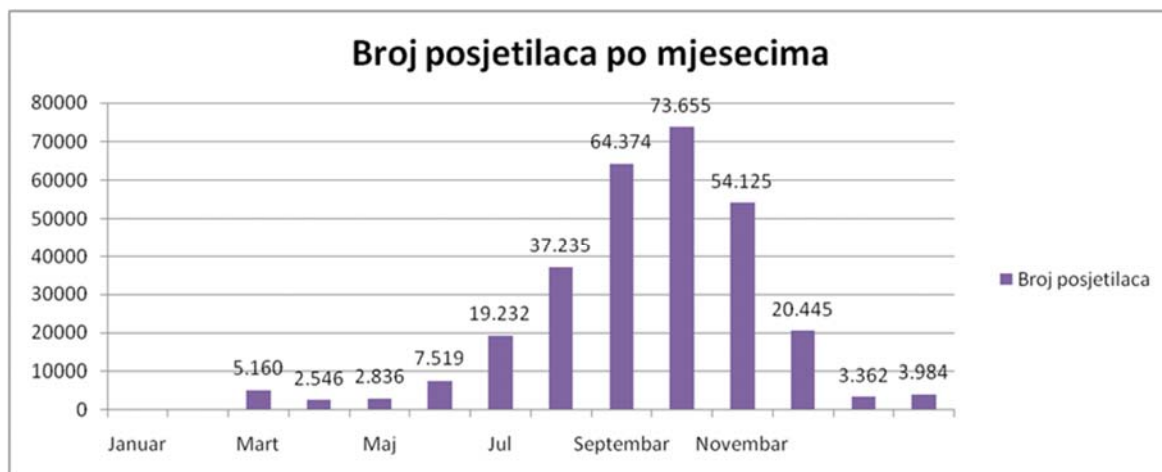
Grafikon 6: Broj posjetilaca u NP Durmitor za period 2019 -2023. godina

Analiza podataka pokazuje da je broj posjetilaca u odnosu na prethodnu 2022. godinu veći za 46,83%.

Sledeći tabelarni prikaz i grafikon prikazuju kako se posjeta u toku 2023. godine kretala po mjesecima.

Tabela 6: Prikaz broja posjetilaca 2023.godine po mjesecima

Mjesec	Broj posjetilaca
Januar	5.160
Februar	2.546
Mart	2.836
April	7.519
Maj	19.232
Jun	37.235
Jul	64.374
Avgust	73.655
Septembar	54.125
Oktobar	20.445
Novembar	3.362
Decembar	3.964
U K U P N O	294.473

Grafikon 7: Prikaz broja posjetilaca po mjesecima za 2023. godinu

Iz tabele i grafika se vidi da je najveći broj posjetilaca zabilježen u avgustu, a najmanji u februaru. Oko 60 % posjetilaca prvo posjeti Crno jezero sa okolinom (Zminje jezero, Barno jezero), pa se tek onda odlučuje na neke od lokaliteta, poput kanjona rijeke Tare, zatim vidikovca Čurevac, prevoj Sedlo, Sušica, kao i Škrčka jezera. Oko 20 % posjetilaca prvo posjeti Most na Đurđevića Tari, dok ostali kao početnu lokaciju za posjetu Parku, odaberu planinu budući da se radi o planinarima.

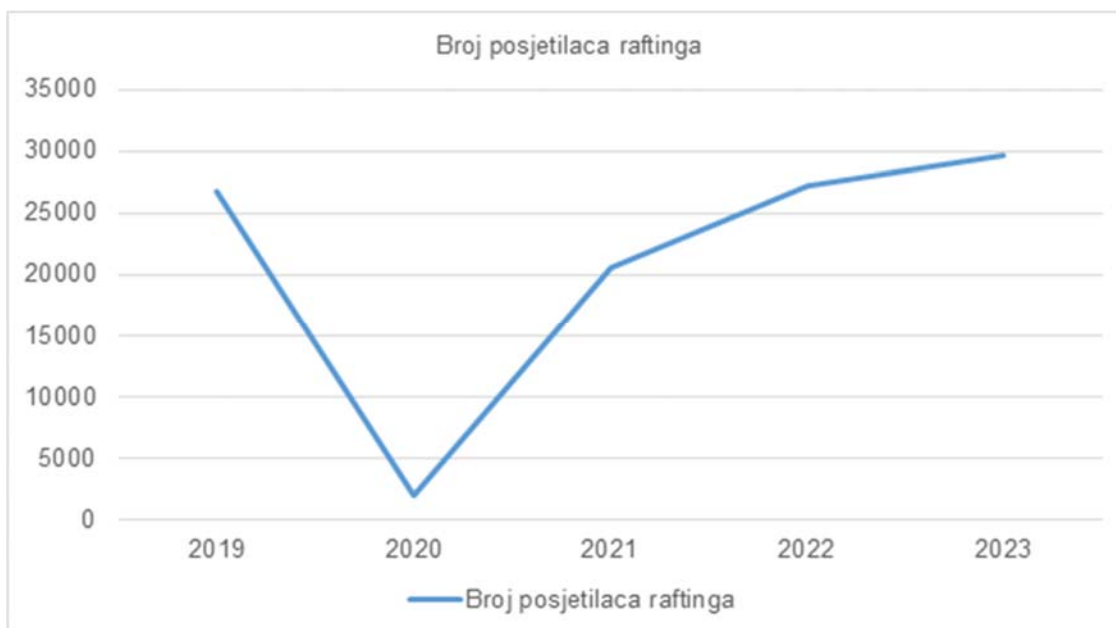
Najatraktivnija turistička ponuda u NP Durmitor je rafting i splavarenje rijekom Tarom. U toku 2023. godine, 26.614 turista je koristilo usluge raftinga rijekom Tarom. Rafting se obavlja na relaciji Splavište (II logor) - Ušće Sušice.

Korisnici raftinga plaćaju Parku taksu. Cijena je različita, zavisno od destinacije. Najveći broj turista (85.7%) se odlučuje za rafting II logor - Žugića luka. Oko 9 % izabere relaciju II logor - Radovan luka, dok 5.3 % izabere najdužu relaciju II logor - ušće Sušice.

Turisti koji dolaze na rafting su 80 % stranci. Najviše je turista iz Poljske, Njemačke, Izraela, Francuske, Češke, BiH. Ono što je posebno zanimljivo u 2023. godini je rast broja turista iz Egipta, koji dolaze u grupama koje broje od 50 do 70 osoba i svi se odlučuju za posjetu kanjonu Tare koristeći usluge raftinga.

Tabela 7: Broj posjetilaca raftinga u periodu od 2019. do 2023. godine

Godina	2019	2020	2021	2022	2023
Broj posjetilaca	26.838	1.930	20.547	27.206	29.614

Grafikon 8: Broj posjetilaca raftinga u NP Durmitor za period 2019 -2023. godina

Od ukupnog prihoda koje je NP Durmitor ostvario u 2023. godini (1.920,645 €) 77,73% (1.492,839 €) su prihodi od prodaje ulaznica, 17,90% (343.798 €) su prihodi od naplate taksi za rafting i splavarenje, dok su 0,17% (3.429 €) prihodi od ribolovnih dozvola.

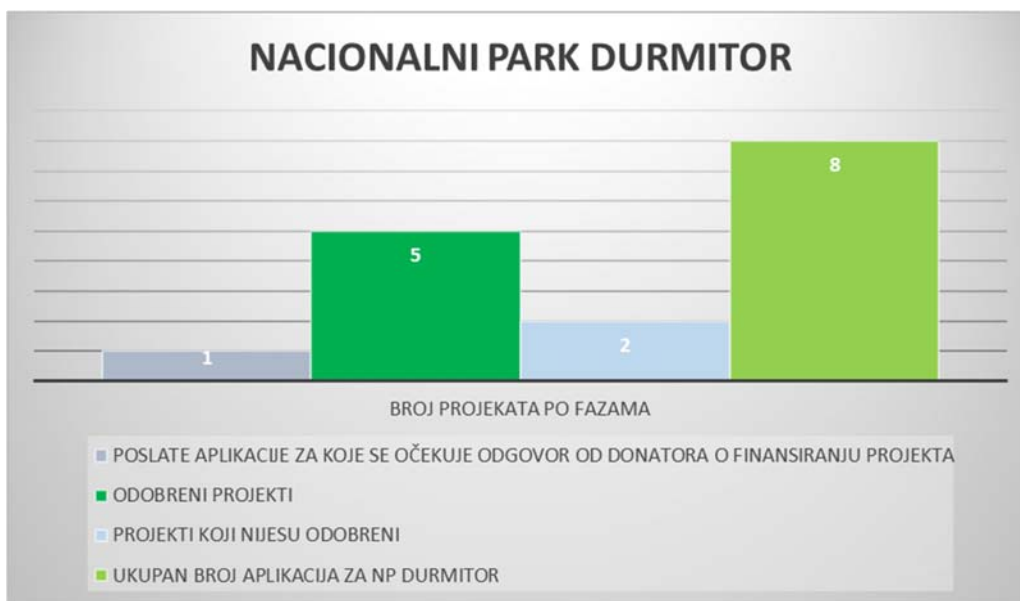
Tokom 2023. godine nije bilo noćenja u planinarskom domu „Škrka“, jer je objekat potrebno obnoviti, pa samim tim nije bilo ni prihoda. U toku je priprema za II fazu rekonstrukcija i adaptacije ovog planinarskog doma.

Na Crnom jezeru izdato je ukupno 219 ribolovnih dozvola, na rijeci Tari izdato je 66, a na Zabojskom jezeru izdate su 3 ribolovne dozvole.

Ukupan prihod od ribolova u NP Durmitor za 2023. godinu je 3.429,73 eura.

5. PROJEKTI

Služba za projekte i međunarodnu saradnju je u saradnji sa ostalim službama preduzeća, a u skladu sa pozivima, kroz partnerske saradnje sa međunarodnim i domaćim organizacijama aplicirala, učestvovala i dala podršku ukupno na 22 projektne ideje. Kroz projekte kojima je aplicirano za donatorska sredstva obuhvaćene su oblasti: jačanje kapaciteta službe fizičke zaštite, zaštita prirode, izgradnje turističke infrastrukture, saradnja sa lokalnom zajednicom, izrada strateške dokumentacije i druge aktivnosti koje su u skladu sa planovima i programima upravljanja Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore. Za Nacionalni park Durmitor aplicirano je ili se kroz saradnju priprema i učestvuje na osam projektnih ideja od čega je jedan u fazi procesa odobrenja, pet projekata odobreno dok dvije aplikacije nijesu odobrene.

Grafikon 8: Prikaz projekata po fazama za nacionalni park Durmitor u 2023. godini.

U nastavku je dat kratak pregled i informacije vezane za projekte koji su realizovani, realizuju se ili kojim se apliciralo za donatorska sredstva:

„Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite“

U saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore obezbijedena je donacija za nabavku Službu fizičke zaštite za potrebe spašavanja i požara za svih pet nacionalnih parkova. Nakon poziva za dostavljanje predloga projekta od strane Eko Fonda Crne Gore, Služba za projekte i međunarodnu saradnju napisala i aplicirala za ova sredstva. Opšti cilj ovog projekta je zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada Službe fizičke zaštite. Specifični ciljevi projekta su povećanje efikasnosti Službe fizičke zaštite u borbi protiv požara i poplava, povećanje brzine odgovora ove Službe, jačanje kompetencija zaposlenih u Službi, povećanje efikasnosti i mobilnost Službe fizičke zaštite i Službe za kontrolu i monitoring. Kroz projekat je planirana nabavka zimske i ljetnje uniforme, nabavka opreme za kontrolu i suzbijanje požara; nabavka opreme za spašavanje u slučaju poplava; Obuke zaposlenih u službi fizičke zaštite za postupanje u slučajevima požara i poplava; nabavka vozila. Tokom 2023. godine sprovedene su aktivnosti istraživanja tržišta za nabavku uniformi za nadzornike nacionalnih parkova Crne Gore, a organizovana je i obuka za šefove službi fizičke zaštite i nadzornike iz svih nacionalnih parkova. Cilj ove obuke je unapređenje rada službi fizičke zaštite u nacionalnim parkovima.

Vrijednost ovog projekta iznosi 153.000,00€

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

„Promocija održivog razvoja kroz UNESCO programe i lokalitete“

Donator: UNESCO / ABRDN Dobrotvorna fondacija.

U ovom projektu učestvuje Nacionalni park Durmitor, UNESCO-v lokalitet svjetskog prirodnog i kulturnog nasljeđa, a predviđeno je da se kroz inovativan način sprovodi sprječavanje i borba protiv šumskih požara. Cilj projekta je smanjenje oštećenja vrijednih ekosistema, te smanjenje prinudne migracije i stradanja životinja i nastanka materijalne štete.

Ovim projektom predviđeno je i korišćenje modernih tehnologija u svrhu očuvanja šuma, pa je planirana nabavka termovizijskog drona sa velikim dometom kontrolisanja terena i dužinom letenja, kao i mogućnošću pred-programiranja za samostalan obilazak terena u cilju prevencije požara. U okviru projekta će se mapirati rute koje su najrizičnije za požare te redovno obilaziti, ali i nadgledati satelitom koji će biti najpouzdaniji za rano obavještanje jer nadgleda 24 časa. Projekat uključuje i djecu i studente, kako bi stekli znanja i vještine koje će im pomoći u očuvanju prirode i budućem zaposlenju. Unaprijeđenje rada i znanja stečena kroz ovaj projekat, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore, će dalje implementirati u ostala zaštićena područja.

Osim Nacionalnog parka Durmitor, ostali izabrani lokaliteti su UNESCO Globalni geopark Causses Du Quercy u Francuskoj, UNESCO Globalni geopark Hateg Country u Rumuniji, Rezervat biosfere Galloway i Southern Ayrshire u Engleskoj i Rezervat biosfere Champlaion-Adirondack u Americi.

Odabran je projektni tim koji će ispred JPNPCG učestvovati u implementaciji projekta dok će sam plan implementacije i dinamika rada biti usaglašena sa partnerima.

Vrijednost ovog projekta iznosi 23.700,00€.

Status: U toku je realizacija projekta

EcoDaLLi „ECOsysteM-based governance with DAnube lighthouse Living Lab for sustainable Innovation processes“

JPNPCG je u projekat uključeno u svojstvu podugovarača, a konzorcijum čini značajan broj renomiranih partnera iz čitave Evrope kojim koordiniše partner iz Njemačke „Steinbeis Europa Zentrum“. Projekat se sprovodi kroz Program Horizon.

- Organizacija dvije radionice za promociju EcoDaLLi projektnih aktivnosti u Crnoj Gori;
- Diseminacija projekata na organiziranim radionicama te na društvenim mrežama;
- Online prisutnost na projektnim sastancima;
- Sudjelovanje u implementaciji projektnih aktivnosti vezanih za WP3, WP4 i WP6 te u pisanju njihovih rezultata (engl. deliverable documents);
- Prisutnost uživo na tri Living Lab EcoDaLLi događanja;
- Mapiranje dionika od važnosti za projekt EcoDaLLi na području Crne Gore;
- Upisivanje aktivnih i sprovedenih projekata u Mission Charter za područje Crne Gore;
- Prikupljanje i upisivanje podataka u EcoDaLLi portal.

U narednom periodu biće definisan i konkretan plan implementacije projektnih aktivnosti. Vrijednost ovog projekta u dijelu koji se odnosi na JPNPCG iznosi 17.400,00€.

Status podugovarača na ovom projektu JPNPCG je dobilo u decembru 2023. godine, dok će formalni početak realizacije projekta biti 01. februara 2024. godine. Nakon toga, u saradnji sa partnerom - Sveučiliste u Zagrebu, Fakultet za strojarstvo i brodogradnju, biće urađen i Plan implementacije. Sam projekat traje 30 mjeseci.

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

Forest connect

Cilj ovog projekta podržanog kroz Interreg Danube Program je oporavak staništa velikih sisara. Aktivnosti su: monitoring i istraživanje prema alatima razvijenim kroz projekat; obnavljanje i zaštita staništa, mjere za smanjenje konflikta između lokalnog stanovništva i velikih sisara; promocija i edukacija. Formiran je projektni tim i odabrani članovi Upravnog odbora projekta dok će u narednom periodu biti definisan i Plan implementacije.

Vrijednost ovog projekta u dijelu koji se odnosi na JPNCPG iznosi 137.410,00€. Projekat formalno počinje od januara 2024 godine i trajeće 30 mjeseci.

Status: Projekat odobren, implementacija u toku

“Sustainable management of natural resources in mountain areas”

JPNPCG učestvuje kao partner u projektu “Sustainable management of natural resources in mountain areas” (Održivo upravljanje prirodnim resursima u planinskim područjima”, koji implementira Univerzitet “La Sapienza” kroz međunarodnu saradnju sa FAO Mountain Partnership Secretariat i koji se implementira u pet zemalja. Projekat za cilj ima unaprijeđenje uslova života lokalnih zajednica kroz održivo upravljanje resursima. U fokusu su lokalne zajednice iz planinskih oblasti. U svim ciljnim zemljama radi se obuka lokalnih upravljača, kako da prikupljaju podatke neophodne za kasniju izradu studije i preporuka kako umanjiti stepen siromaštva i podstaći održivi razvoj sela.

Projekat je zvanično počeo krajem novembra 2023. godine i trajeće do 31.12.2024. godine. Sve projekte aktivnosti su finansijska obaveza Univerzieteta „La Sapienza i biće finansirane iz budžeta ove institucije.

Status: Projekat odobren, implementacija u toku

6. ZAKUP PRIVREMENIH OBJEKATA

Shodno Programu objekata privremenog karaktera za NP Durmitor za period 2019–2023. godina, u 2023. godini potpisano je 13 aneksa ugovora za postavljanje privremenih objekata na zemljištu u državnoj svojini za lokacije koje su u prethodnim godinama date u zakup (lokacija 6 - restoran i terasa, lokacija 7- restoran i terasa i lokacija 8 - 11 štandova).

Kako Program objekata privremenog karaktera prestaje da važi 31.12.2023. godine tadašnje Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je, u skladu sa Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“, br. 64/17,44/18, 63/18, 11/19, 82/20, 86/22 i 04/23) bilo u obavezi da donese novi Program privremenih objekata za NP „Durmitor“. U cilju pripreme i izrade što kvalitetnijeg Programa, a polazeći od potrebe da se obezbijedi što veći stepen transparentnosti i omogući prethodno učešće zainteresovane javnosti, a posebno zainteresovanih korisnika prostora odnosno lokalnog stanovništva u opštinama Žabljak, Pljevlja, Mojkovac, Plužine i Šavnik, Ministarstvo je pripremio odgovarajući Upitnik. Rok za dostavljanje Upitnika na arhivu tadašnjeg Ministarstva ekologije prostornog planiranja i urbanizma je bio 4. 9. 2023. godine. Javno preduzeće je delegiralo predstavnike koji će učestovati u izradi predmetnog Programa. Na osnovu predatih upitnika, a u skladu sa PPPN za NP Durmitor i zonama zaštite će se određivati lokacije koje će se naći u nacrtu Programa. Program se usvaja

po prethodno pribavljenom mišljenju jedinice lokalne samouprave, organa državne uprave nadležnog za turizam i organa uprave nadležnih za zaštitu kulturnih dobara i zaštitu životne sredine, kao i organa uprave nadležnog za saobraćaj u odnosu na privremene objekte uz državni put i organa lokalne uprave nadležnog za saobraćaj u odnosu na privremene objekte uz opštinski put. Program se donosi na period od pet (5) godina.

7. NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI

U toku 2023. godine upravi NP Durmitor i JPNPCG nijesu prijavljene naučne-istraživačke aktivnosti na teritoriji Parka. Agenciji za zaštitu životne sredine upućen je dopis broj 05-84 od datuma 16.01.2024. godine sa zahtjevom za dostavljanje podataka/izvještaja o sprovedenim naučnim i obrazovnim istraživanjima na području nacionalnih parkova Crne Gore tokom 2023. godine, ali do pisanja ovog Izvještaja od Agencije za zaštitu životne sredine, koja je nadležni organ za izdavanje dozvole za sprovođenje naučno-istraživačkih aktivnosti nijesmo dobili odgovor.

U toku 2023. godine JPNPCG je Agenciji za zaštitu životne sredine dostavilo mišljenje za obavljanje naučno-obrazovnih istraživanja na teritoriji Parka po sljedećim zahtjevima:

- zahtjev za sakupljanje biljaka za studente Biološkog fakulteta iz Beograda u okviru obaveznog predmeta Terenski praktikum 2 na master studijama ;
- zahtjev za naučna istraživanja vaskularne flore, mahovina i lišajeva upućenog od strane dr Milan Chytry (Masaryk University, Czech Republic);
- zahtjev za istraživanje i sakupljanje vrste *Staphylea pinnata* na području Nacionalnog parka Durmitor od strane Lukasa Piechnika iz Poljske;
- zahtjev za obavljanje naučno-istraživačkih aktivnosti za ispitivanje voda, sedimenata i algi Barnog jezera) na zahtjev Dr.Grahama Wilsona sa Univerziteta u Česteru;
- zahtjev za vršenje biospeloloških istraživanja podzemnih rakova (*Crustacea*) i kornjaša (*Coleoptera*) od strane doc.dr Cane Fišer-a sa Biotehničkog fakulteta Univerziteta u Ljubljani;
- zahtjev za sakupljanje i izvoz škorpija u naučno-istraživačke svrhe od strane istraživačkog tima Javier Blasco Arostegui-a;
- zahtjev za obilježavanje dvije jedinke mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) od strane NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica;
- Zahtjev za obavljanje naučnih istraživanja-terensko istraživanje, postavljanje satelitskih odašiljač i prstenovanje ptica zatraženo od strane Centra za zaštitu i proučavanje ptica.

8. FINANSIJSKA SREDSTVA UTROŠENA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA I OSTVARENI PRIHODI OD NAKNADA ZA KORIŠĆENJE DOBARA

U cilju zaštite i očuvanja prirode, te stvaranja uslova za neometano odvijanje prirodnih procesa i održivog korišćenja prirodnih resursa na području nacionalnih parkova Crne Gore, Javno preduzeće teži da obezbijedi uslove za obavljanje neposredne zaštite i nadzora nad zaštićenim područjima, turističku djelatnost uključujući različite sadržaje sportsko - rekreativnog turizma za posjetioce, te promociju prirodnog bogatstva nacionalnih parkova kao destinacije, i druge poslove u skladu sa zakonom, što bi trebalo da doprinese stvaranju jedinstvene ponude na globalnom turističkom tržištu.

Sredstva koja Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore uspije da ostvari na godišnjem nivou iz sopstvenih prihoda nijesu dovoljna za samostalno funkcionisanje i realizaciju tekućih i programskih aktivnosti, te se finansiraju i subvencijama iz državnog budžeta.

Sredstva za rad preduzeća obezbjeđuju se iz:

- Budžeta Crne Gore;
- Naknada za korišćenje nacionalnih parkova iz člana 21 Zakona o nacionalnim parkovima;
- Donacija;
- Kredita;
- Drugih izvora u skladu sa Zakonom.

Na kraju kalendarske godine vrši se izrada Završnog računa (bilans stanja, bilans uspjeha, statistički aneks, promjene na kapitalu, tok gotovine, napomene uz finansijske izvještaje). Završni račun usvaja Upravni odbor Javnog preduzeća. Usvojeni Završni račun se predaje Upravi prihoda i Carina (Ministarstvo finansija) do 31. marta za prethodnu godinu u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu.

Prihodi

Odlukom o visini i načinu obračuna i plaćanja naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova definisane su naknade u skladu sa članom 21, Zakona o nacionalnim parkovima (Sl. list CG, br. 39/2016) a odnose se na sledeće:

- ulazak u Nacionalni park;
- pružanje usluga posjetiocima (korišćenje vodiča, razgledanje zbirke, korišćenje informativno-edukativnog materijala i dr.);
- ugostiteljske, prodajne, smještajne i infrastrukturne objekte (stalne i privremene);
- iznajmljivanje i/ili korišćenje objekata i prostorija Nacionalnog parka;
- korišćenje mineralnih sirovina;
- iznajmljivanje sredstava i opreme za sport i rekreaciju (čamaca, brodova, kajaka, bicikala i dr.);
- organizovano posmatranje ptica;
- kampovanje;
- splavarenje i rafting;

- loženje vatre na posebno uređenim mjestima;
- džiping ture;
- parking;
- sportske i kulturne manifestacije;
- korišćenje plaža;
- trafo stanice;
- uspostavljanje zona sanitarne zaštite vodozahvata u sistemima javnog vodosnabdijevanja;
- korišćenje prostora za žičare, uspinjače i ski liftove;
- postavljanje privremenih objekata;
- postavljanje bilborda i reklamnih panoa;
- snimanje igranih i komercijalnih filmova, TV reklama i spotova;
- privredni i sportsko rekreativni ribolov;
- splavarenje i upotrebu plovila u sportsko rekreativne svrhe;
- korišćenje imena i znaka nacionalnog parka;
- sakupljanje i branje šumskih plodova i gljiva u komercijalne svrhe;
- druge radnje, aktivnosti i djelatnosti u skladu sa zakonom.

U narednoj tabeli su prikazani prihodi NP Durmitor koji su ostvareni u toku 2023. godine. Najveće učešće u ukupnim prihodima zauzimaju prihodi od naknada za ulazak u Nacionalni park (77%), zatim prihodi od naplate naknade za rafting (18%).

Tabela 8: Prihodi NP Durmitor koji su ostvareni u toku 2023. godine

Elementi	2023. godina
Prihodi od ulaznica	1.492.839,07
Prihodi od raftinga	343.798,50
Prihodi od stalnih i privremenih objekata	36.653,40
Ostali prihodi	47.354,30
UKUPNO (€)	1.920.645,27

Rashodi

Finansijska sredstva Javnog preduzeća troše se u skladu sa zakonom i opštim aktima preduzeća, donijetim odlukama, planovima i programima rada, zaključenim ugovorima i drugim aktima, u cilju izvršavanja obaveza i zadataka iz nadležnosti Javnog preduzeća.

- Investiciona ulaganja (izrada tehničke dokumentacije, elaborati, studije, geodetska snimanja, recenzije, izvođenje radova sa nadzorom);
- Troškovi tekućeg održavanja opreme, vozila, plovila, objekata i drugih osnovnih sredstava;
- Monitoring i praćenje stanja životne sredine;
- Ostali poslovni rashodi (troškovi struje, vode, telefon, internet, reklama, zakup prostorija, kancelarijski materijal, održavanje higijene i ostali režijski troškovi);

- Osnovna sredstva (nabavka opreme, vozila i dr.);
- Zarade i ostala lična primanja zaposlenih;
- Prenesene aktivnosti.

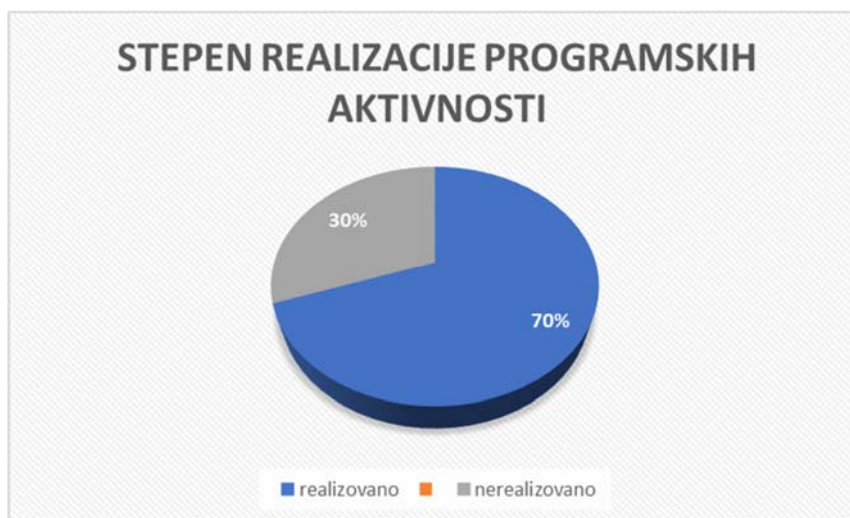
U narednoj tabeli su prikazani rashodi NP Durmitor nastali u toku 2023. godine. Radi obavljanja zajedničkih poslova i objedinjenih funkcija svih nacionalnih parkova, na nivou Preduzeća formirane su Službe zajedničkih poslova. Kako se aktivnosti ovih službi obavljaju u korist svih nacionalnih parkova, troškovi Službi zajedničkih poslova su izraženi u iznosu koji predstavlja učešće NP Durmitor u ukupnim troškovima nacionalnih parkova. U cilju sveobuhvatnog prikaza ukupnih rashoda, u tabeli su pripadajući rashodi Službi zajedničkih poslova zasebno prikazani.

Tabela 9: Prikaza rashoda NP Durmitor u toku 2023. godine

Elementi	2023. godina
Troškovi ljudskih resursa	571.104,12
Pripadajući troškovi ljudskih resursa SZP	239.836,98
Troškovi režija i održavanja objekata, vozila i plovila	129.129,88
Pripadajući troškovi režija i održavanja SZP	47.924,23
Programske aktivnosti	33.960,51
Pripadajući troškovi programskih aktivnosti SZP	27.729,69
UKUPNO (€)	1.049.685,41

9. ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PREPORUKE

Javno preduzeće za nacionalne parkove je Programom upravljanja za 2023. godinu planiralo 93 aktivnosti, od kojih je realizovano 64, dok 28 aktivnosti nije realizovano. Stepen realizacije programskih aktivnosti na nivou Nacionalnog parka Durmitor je 70% (Grafikon 9).

Grafikon 9: Stepen realizacije programskih aktivnosti u NP Durmitor

Realizacija planiranih aktivnosti u 2023. godini bila je na dobrom nivou. Ovdje je potrebno napomenuti da je realizacija pojedinih aktivnosti, direktno zavisila od realizacije drugih aktivnosti pa je tako npr. ne realizacija izrade mobilne aplikaciju za rad na terenu, uslovila nemogućnost organizovanja obuke nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije, a to je onda uslovalo i ne realizaciju aktivnosti koja se odnosila na kontrolisanje ubiranja divlje flore na terenu i unošenja dobijenih podataka u Excel tabelu.

Nedostatak finansijskih sredstava, u prva dva kvartala 2023. godine, dok Javno preduzeće nije počelo da ostvaruje značajnije prihode po osnovu prodaje ulaznica i po osnovu drugih naknada za korišćenje nacionalnih parkova, uslovila je ne realizaciju pojedinih aktivnosti, a koje su se prvenstveno odnosile na izradu idejnih rješenja (npr. rekonstrukcije Centra za posjetioce u Upravnoj zgradi Parka), izradu i postavljanje informativnog mobilijara (table i smjerokazi), obnovu skloništa za planinare na Valovitom dolu, završetak II faze rekonstrukcije planinarskog doma Škrka, nabavku materijalno-tehničkih sredstva za Službu fizičke zaštite i dr.

U narednom periodu potrebno je:

- Angažovati stručne saradnike za herpetofaunu i materijalnu kulturnu baštinu u cilju jačanja stručnog kapaciteta Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj i izvršiti nabavku potrebnih materijalno tehničkih sredstava neophodnih za monitoring faune sisara;
- Nastaviti saradnju sa klasterima u okviru socio-ekonomskih foruma;
- Aplikirati na projektima koji će unaprijediti zaštitu i održivi razvoj Parka i ojačati saradnju sa lokalnim stanovništvom;
- Izraditi Studiju kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u Parku;
- Razviti interpretativne i turističke programe obilaska Parka;
- Potrebno je unaprijediti saradnju sa nadležnim organima sa ciljem sprječavanja ulaska četvorotočkaša na područje Parka;
- Postaviti info table vezano za zabranjeno skretanje kvadova i džipova van glavnog puta i table upozorenja na potencijalno opasnim mjestima;

- Izvršiti popravku i adaptaciju postojećih i izvršiti nabavku novog mobiljara (klupe, stolovi, nadstrešnice, korpe za otpatke);
- Rekonstruisati Centar za posjetioce u Upravnoj zgradi Parka;
- Urediti glavni ulaz u Park;
- Izgraditi kontrolno - naplatne punktove na lokalitetima Dobri do, Todorov do i Ivan do;
- Postaviti glavne, najavne i informativne table i smjerokaze;
- Urediti vidikovce;
- Izraditi odmorišta za planinare i bicikliste;
- Izraditi infrastrukturu za posmatranje ptica i divljih životinja;
- Povećati broja zaposlenih u Službi zaštite i Službi za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture;
- Izvršiti II faza rekonstrukcije i adaptacije planinarskog doma „Škrka“ i stavljanje u funkciju doma;
- Izrada parkinga kod pristupnog punkta na Crnom jezeru;
- Hitne zajedničke inicijative Parka, lokalnih uprava ka Upravi za šume i Agenciji za zaštitu životne sredine u vezi regulisanja snabdijevanja ogrjevom lokalnog stanovništva koje živi na prostoru Parka;
- Voda i struja za kamp na Vojnom odmaralištu;
- Stavljanje u funkciju suvenirnice na šetalištu prema Crnom jezeru i na Tari;
- Postavljanje bivaka na mjestu gdje je nekada postojao u Valovitom dolu i na lokaciji Donja Ališnica;
- Izvršiti uređenje planinarskih staza;
- Postavljanje bivaka na Šarbanu (ili Todorovom dolu);
- Aktiviranje vozića od rampe do Crnoj jezera ukoliko Panom objekata privremenog karaktera za naredni period ne budu predviđeni štandovi na šetalištu;
- Popravka potpornog zida kod Upravne zgrade;
- Opravka i rekonstrukcija staze i mostova oko Crnog jezera;
- Obnova vertikalne signalizacije na stazi za hodanje na krpljama;
- Stavljanje u funkciju doma za raftere na Žugića luci;
- Hitna nabavka motornih sanki;
- Hitna nabavka i obnova voznog parka terenskim vozilima.

10. TABELARNI PRIKAZ CILJEVA I AKTIVNOSTI PROGRAMA UPRAVLJANJA ZA 2023. GODINU

Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta	
Cilj 1.1.	Zaštita i održivo korišćenje vodnih resursa
Aktivnost 1.1.1.	Monitoring hidroloških objekata
Opis aktivnosti	U saradnji sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju i Upravom za vode, vršiće se monitoring hidroloških objekata u skladu sa važećom zakonskom regulativom.

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Ispitan kvalitet vode na području Parka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Cilj 1.2	Sprječavanje nastanka otpada
Aktivnost 1.2.1	Sanacija neuređenih odlagališta otpada na području Parka
Opis aktivnosti	Vršiće se kontrola stanja na terenu kako bi se spriječilo nastajanje nelegalnih odlagališta i prikupljaće se podaci o lokacijama, vrstama, količinama i porijeklu otpada.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj nelegalnih odlagališta i procjena količine otpada</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	550,00
Cilj 1.3.	Uspostavljanje integralnog pristupa u upravljanju šumama
Aktivnost 1.3.1.	Sprovoditi sanitarno-higijenske aktivnosti
Opis aktivnosti	<p><u>I Sanitarne aktivnosti</u> Izvršiće se obilježavanje četinarskih i lišćarskih stabala sa izrazitim simptomima zaraze, izvaljena i suva stabla, snjegolomovi i vjetrolomovi, prevršena i oštećena stabla, koja nemaju mogućnost daljeg razvoja u cilju zaštite i unaprjeđivanja šumskih ekosistema. Aktivnost će se sprovoditi na osnovu izvještaja Službe zaštite sa terena nakon čega stručna služba preduzima dalje mjere</p> <p>Izvršiće se prodaja ogrjeva lokalnom stanovništvu na teritoriji Parka, iz izdanačkih lišćarskih šuma i sanitarara kod četinarskih šuma.</p> <p><u>II Uzgojne aktivnosti</u> Po potrebi, izvršiće se popunjavanje šumskih ekosistema sadnjom sadnica u količini od 1000 sadnica smrče i jele, starosti 2+0 i 2+2. Sadnja će se izvršiti kopanjem rupa propisanih dimenzija (otvor širine 7-20 cm i dubine 30-40 cm). Preferirati kontejnerske sadnice.</p>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina (drvena masa i/ili broj) uklonjenih stabala. Količina prodate drvene mase lokalnom stanovništvu. Broj posađenih sadnica. Izvještaj o ostvarenoj zaštiti i revitalizaciji staništa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	8.360,00
Aktivnost 1.3.2	Sprovoditi preventivne mjere u cilju zaštite od požara
Opis aktivnosti	U cilju preventivnih mjera zaštite, kao i efikasnog reagovanja, izvršiće se nabavka potrebne opreme, instalacija potrebne infrastrukture i distanciono praćenje požara uz pomoć GIS tehnologije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljena i instalirana protivpožarna sredstva. Izvještaj o požarima na području Parka</i>

Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Oprema je nabavljena ali će isporuka biti tokom 2024. godine
Troškovi realizacije	0,00 Donatorska sredstva
Aktivnost 1.3.3	Sprovoditi biološke i biotehničke mjere zaštite šuma
Opis aktivnosti	U cilju zaštite šuma izvršice se nabavka bioloških sredstava za zaštitu četinarskih šuma od parazitske gljive <i>Fomus annosum</i> .
Indikator aktivnosti	<i>Nabavljena i primijenjena biološka sredstva za zaštitu šuma</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije nabavljeno biološko sredstvo za zaštitu četinarskih šuma od parazitske gljive <i>Fomus annosum</i> , iz razloga što ga tokom 2023. godine nije bilo na tržištu.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.3.4	Sprovoditi mjere gajenja i sanacije degradiranih šuma
Opis aktivnosti	Izvršice se sanacija degradiranih šumskih ekosistema, nastalih prvenstveno uslijed požara i drugih biotičkih i abiotičkih faktora
Indikator aktivnosti	<i>Površina i broj saniranih područja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije bilo dodatno degradiranih površina, pa je i aktivnost izostala
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.3.5.	Uraditi Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini
Opis aktivnosti	Izvršice se odobravanje određene količine šume za sječu u šumama u privatnoj svojini. Odobravanje bruto drvne mase za uklanjanje će se realizovati na osnovu: podnesenog zahtjeva sa potrebnom dokumentacijom od strane vlasnika šume, zdravstvenog stanja i kvaliteta šume u svojini. Dostavljanje zahtjeva za sječu u privatnoj svojini će se prihvatati do 30.12.2022. godine, za plansku 2023. godinu. Nakon dostavljanja zahtjeva komisijski će se donijeti Plan gazdovanja šumama u privatnoj svojini. Neophodno je pribaviti saglasnost za realizaciju plana od Agencije za zaštitu životne sredine, dok se ne usvoje Planovi upravljanja.
Indikator aktivnosti	<i>Odobrena količina bruto drvne mase za sječu u privatnoj svojini. Donesen Plan gazdovanja šumama u privatnoj svojini.</i>
Odgovornost	Uprava Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	990,00
Cilj 1.4.	Smanjeni i ublaženi efekti klimatskih promjena na šumske ekosisteme
Aktivnost 1.4.1	Sprovoditi adekvatne mjere prilagođavanja i adaptacije
Opis aktivnosti	Imajući u vidu značaj mjera adaptacije i prilagođavanja šumskih ekosistema na globalne promjene klime, sprovodiće se kontinuirani monitoring šumskih ekosistema. Takođe, mjere adaptacije i prilagođavanja će se sprovoditi kontinuirano u zavisno od

	evidentirani promjena u ekosistemima.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Sprovedene mjere u cilju adaptacije i prilagođavanje šumskih ekosistema na klimatske promjene.</i>
Odgovornost	Uprava Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	u sklopu aktivnosti 1.3.1. 0,00
Cilj 1.5	Izvršena analiza i revizija podataka o flori i vegetaciji, sa posebnim osvrtom na prioritetne vrste i staništa i endemske vrste
Aktivnost 1.5.1	Izvršiti obuku stručnih saradnika za floru i vegetaciju za rad u Geografsko informacionom sistemu
Opis aktivnosti	Za potrebe ažuriranja baze sa kompletnim setom podataka o flori i vegetaciji, izvršiće se obuka stručnih saradnika za rad u GIS-u.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Stručni saradnici osposobljeni za rad u GIS-u</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	1.500,00
Aktivnost 1.5.2	Izraditi mobilnu aplikaciju u cilju boljeg monitoringa i prikupljanja podataka
Opis aktivnosti	Za potrebe monitoringa i prikupljanja taksonomskih i stanišnih podataka izradiće se mobilna aplikacija.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Instalirana mobilna aplikacija</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Angažovan je IT stručnjak, ali nije instalirana aplikacija za monitoring. Instaliranje aplikacije se pomjerilo za 2024. godinu
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.5.3	Nastaviti inventarizaciju nacionalno i/ili međunarodno značajnih biljnih taksona
Opis aktivnosti	Nastaviće se sa unosom literaturnih i terenskih podataka u Excel-bazu, na sređivanju i sistematizaciji taksonomskih i drugih podataka, na nomenklaturnim usaglašavanjima unijetih taksona sa važećim evropskim listama (Flora Europaea, Catalogue of Life, The Euro+Med PlantBase i The Plant List). Definisanjem važećeg naziva (accepted name) riješiće se problem sinonima i utvrditi konačan broj popisanih taksona na nivou vrste i podvrste. Upoređivanjem sa EU IUCN listom utvrdiće se konzervacijski status taksona na nivou.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o prikupljenim podacima</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	250,00
Aktivnost 1.5.4	Uraditi karte distribucije za prioritetne vrste
Opis aktivnosti	Na osnovu raspoloživih podataka u Bazi, za vrste uskog rasprostranjenja i od značaja za praćenje, uradiće se mapa distribucije, korišćenjem GIS ili Google Earth programa.

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena karta distribucije</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	280,00
Cilj 1.6	Kartirano i definisano stanje značajnih stanišnih tipova i dijagnostičkih vrsta u ugroženim Natura staništima
Aktivnost 1.6.1	Kartirati stanišni tip 4060 planinske i borealne vrištine i sprovesti analizu stanja
Opis aktivnosti	Identifikacija staništa će se raditi u skladu sa Priručnikom za identifikaciju tipova staništa Crne Gore od značaja za EU. Odrediće se granice, dobiće se podaci za monitoring i prema potrebi provoditi mjere za sprječavanje vegetacijske sukcesije.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj sa kartom stanišnog tipa na prostoru Parka, uneseni podaci u GIS bazu podataka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	680,00
Aktivnost 1.6.2	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta stanišnog tipa alpskih i borealnih vriština (4060)
Opis aktivnosti	Uspostaviće se monitoring dijagnostičkih vrsta u svrhu očuvanja povoljnih stanišnih uslova za ciljne i ostale značajne vrste habitata. <i>Aktivnost će se realizovati u sklopu aktivnosti 1.6.1</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj monitoringa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	180,00
Aktivnost 1.6.3	Dati kartografski prikaz stanišnih tipova (7140, 7230 i 6410) na Barnom jezeru, sprovesti monitoring sukcesije i dati mjere njihovog očuvanja
Opis aktivnosti	Identifikacija staništa će se raditi u skladu sa Priručnikom za identifikaciju tipova staništa Crne Gore od značaja za Evropsku Uniju. Odrediće se granice, dobiće se podaci za monitoring i prema potrebi provoditi mjere za sprječavanje vegetacijske sukcesije.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj sa kartom stanišnog tipa na prostoru Parka, uneseni podaci u GIS bazu podataka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	585,00
Aktivnost 1.6.4	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta stanišnih tipova na Barnom jezeru (7140, 7230 i 6410)
Opis aktivnosti	Uspostaviće se monitoring dijagnostičkih vrsta u svrhu očuvanja povoljnih stanišnih uslova za ciljne i ostale značajne vrste habitata. <i>Aktivnost će se realizovati u sklopu aktivnosti 1.6.3</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj monitoringa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj

Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	250,00
Cilj 1.7	Kontrolisano ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe i očuvanje staništa
Aktivnost 1.7.1	Izraditi mobilnu aplikaciju za rad na terenu
Opis aktivnosti	Za potrebe monitoringa i prikupljanja podataka o ubiranju divlje flore u komercijalne svrhe izradiće se mobilna aplikacija.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Instalirana aplikacija u mobilne uređaje zaposlenih u Službi zaštite NP i stručnoj službi JPNPCG</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite NP
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Angažovan je IT stručnjak, ali nije instalirana aplikacija za monitoring. Instaliranje aplikacije se pomjerilo za 2024. godinu.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.7.2	Obučiti nadzornike za korišćenje mobilne aplikacije
Opis aktivnosti	Izvršiće se obuka nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije, a u cilju lakšeg prikupljanja podataka o lokalitetima ubiranja ljekovite flore, samonikloj jestivog bilja i gljiva na prostoru Parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Služba zaštite obučena da u terenskom radu koristi mobilnu aplikaciju</i>
Odgovornost	Služba zaštite NP, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nadovezuje se na aktivnost 1.7.1.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.7.3	Kontrolisati stanje na terenu i unositi podatke u Exel bazu
Opis aktivnosti	Svi podaci koji se odnose na ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe, dobijeni radom nadzornika na terenu, korišćenjem mobilne aplikacije, biće unijeti u bazu podataka, uradiće se analiza i kartografski prikaz.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju sa mapom staništa na kojima su vršena ubiranja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite NP, direktor NP
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nadovezuje se na aktivnosti 1.7.1. i 1.7.2.
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.8	Kontinuirano praćenje stanja šumskih ekosistema
Aktivnost 1.8.1	Sprovoditi monitoring opšteg zdravstvenog stanja šuma
Opis aktivnosti	Na utvrđenim bioindikacijskim tačkama izvršiće se prikupljanje podataka o opštem zdravstvenom stanju šumskih ekosistema na prostoru PC Žabljak I
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o dekolorizaciji i defolijaciji asimilacionih podataka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	780,00
Aktivnost 1.8.2	Sprovoditi monitoring potkornjaka i parazitskih i saprofitskih

	gljiva
Opis aktivnosti	Izvršiće se postavljanje feromonskih klopki u cilju praćenja brojnosti potkornjaka, procijene rizika od prenamnoženja i smanjivanja brojnosti štetnih vrsta potkornjaka. Feromonske klopke će se postaviti u okolini „žarišta“ suvih stabala koja se smatraju kao najrizičnija za pojavu prenamnoženja potkornjaka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavljeno 5 feromonskih klopki</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Vremenske prilike nijesu dozvolile postavljanje feromonskih klopki
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.9	Uređen sportski ribolov na durmitorskim jezerima
Aktivnost 1.9.1	Vršiti analizu stanja ihtiofaune i u skladu sa potrebama sportskog ribolova poribljavati Crno jezero
Opis aktivnosti	Vršiti monitoring ihtiofaune i dalje postupati u skladu sa rezultatima monitoringa
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj komada poribljene pastrmke</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije prepoznata potreba za poribljavanjem jezera
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.9.2	Evidentirati ulov i unositi podatke u jedinstvenu bazu koju vodi Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
Opis aktivnosti	Kroz regulative koje propisuje Ministarstvo, a u saradnji sa sportskim ribolovcima vršiće se evidentiranje ulova ribe u vodenim objektima Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina ulova evidentirana kroz bazu podataka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Pokušaće se u saradnji sa Ministarstvom i ribarima dogovoriti način i obaveza unosa ovih podataka u bazu. Ovaj problem je veoma teško riješiti iz cijelog niza problema u praksi: od nevoljnosti ribara da evidentiraju ulov do neukosti korišćenja samih digitalnih sredstava i cijele logistike
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.10	Izvršena procjena stanja i reintrodukcija značajne herpetofaune durmitorskih jezera
Aktivnost 1.10.1	Izvršiti reintrodukciju tritona iz Valovitog u Modro jezero
Opis aktivnosti	Vršiti monitoring tritona u Valovitom i Modrom jezeru, i dalje postupati u skladu sa rezultatima monitoringa
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj reintrokovanih jedinki tritona</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	JPNPCG se obratilo Agenciji za zaštitu životne sredine za dozvolu za sprovođenje ove aktivnosti. Od Agencije je dobijena preporuka da se sprovede istraživanje "nultog stanja biodiverziteta" Modrog jezera i njegove okoline, kako bi se dobila dozvola za

	reintrodukciju. S tim u vezi, aktivnost će se prenijeti u Program upravljanja NP Durmitor za 2024.godinu.
Troškovi realizacije	0,00
Cilj 1.11	Očuvane i stabilne populacije mrkog medvjeda (<i>Ursus arctos</i>) i divokoze (<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>)
Aktivnost 1.11.1	Izvršiti obuku nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije
Opis aktivnosti	Izvršiće se obuka nadzornika od strane stručne službe za korišćenje mobilne aplikacije u cilju registrovanja tragova životinja i prisutnosti vrsta na terenu.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj obučanih nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi ne realizacije	450,00
Aktivnost 1.11.2	Sprovoditi monitoring mrkog medvjeda i utvrditi najznačajnija staništa za njegovo očuvanje
Opis aktivnosti	Realizovaće se terenska istraživanja uz pomoć foto-zamki, u cilju detektovanja prisutnost i utvrditi staništa mrkog medvjeda na teritoriji Parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj registrovanih vrsta mrkog medvjeda; Izveštaj o staništima mrkog medvjeda</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba fizičke zaštite
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	650,00
Aktivnost 1.11.3	Sprovoditi monitoring divokoze i utvrditi najznačajnija staništa za njeno očuvanje
Opis aktivnosti	Realizovaće se terenska istraživanja uz pomoć foto-zamki, u cilju detektovanja prisutnost i utvrditi staništa divokoze na teritoriji Parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj registrovanih jedinki divokoze; Izveštaj o staništima divokoze</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba fizičke zaštite
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	450,00
Cilj 1.12	Istraženi speleološki i drugi objekti važni za očuvanje značajnih kolonija slijepih miševa (<i>Chiroptera</i>) i sprovedene mjere zaštite ugroženih kolonija
Aktivnost 1.12.1	Izvršiti nabavku opreme za istraživanje slijepih miševa
Opis aktivnosti	Izvršiće se nabavka nevidljivih mreža i šipki za hvatanje slijepih miševa i to: 4 para šipki i 4 nevidljive mreže od 3m, 6m, 9m i 12m i druga prateća oprema. Nabavljena oprema će se koristiti za potrebe istraživanja u svih pet nacionalnih parkova.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljena oprema (šipke i nevidljive mreže) za hvatanje slijepih miševa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano

Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	1.350,00
Aktivnost 1.12.2	Izvršiti obuku stručnog saradnika za faunu za rad u Geografsko informacionom sistemu
Opis aktivnosti	Izvršiće se obuka stručnog saradnika za rad u GIS-u, angažovanjem GIS eksperta.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Stručni saradnik osposobljen za rad u GIS-u</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Obuka za rad u GIS-u je organizovana u PG, a stručna saradnica za faunu sisara iz NP Durmitor nije prisustvovala obuci.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.12.3	Nadzirati pristup jamama i pećinama, evidentirati i kontrolisati speleološke aktivnosti
Opis aktivnosti	U koordinaciji sa Službom zaštite evidentiraće se i kontrolisati aktivnosti u speleološkim objektima na prostoru Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o broju posjetilaca u zoni jama i pećina</i>
Odgovornost	Služba fizičke zaštite NP, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U toku 2023. godine nije bilo interesovanja od strane trećih lica za istraživanje pećina i jama.
Troškovi realizacije	0,00
Aktivnost 1.12.4	Istražiti rasprostranjenost i utvrditi važna područja za očuvanje slijepih miševa
Opis aktivnosti	Primjenom nevidljivih mreža i ultrazvučnom detekcijom utvrdiće se rasprostranjenost slijepih miševa i odrediti najznačajnija staništa na području Parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj registrovanih vrsta slijepih miševa na području Parka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi ne realizacije	550,00
Cilj 1.13	Istražena fauna <i>Mustelidae</i> i kartirana najznačajnija staništa
Aktivnost 1.13.1	Izvršiti kartiranje značajnih staništa za <i>Mustelidae</i>
Opis aktivnosti	<i>Broj registrovanih vrsta iz porodice <i>Mustelidae</i></i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	Realizovaće se terenska istraživanja u cilju utvrđivanja prisutnosti vrsta.
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	350,00
Cilj 1.14	Stabilne populacije značajnih vrsta gnjezdarica
Aktivnost 1.14.1	Sprovoditi monitoring gnjezdarica
Opis aktivnosti	Na osnovu protokola, pratiće se stanje značajnih vrsta gnjezdarica na području Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o monitoringu</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj

Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	650,00
Cilj 1.15	Istraživanje faune insekata i kartiranje najznačajnijih staništa
Aktivnost 1.15.1	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni Lepidoptera i Coleoptera
Opis aktivnosti	Istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune Lepidoptera i Coleoptera
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju istraženosti faune Lepidoptera i Coleoptera i preporuke u vezi daljih istraživanja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	250,00
Aktivnost 1.15.2	Izvršiti uvid u stanje dnevnih leptira na području Parka
Opis aktivnosti	Realizovaće se terenska istraživanja u cilju rekognosciranja faune dnevnih leptira sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o istraživanjima faune dnevnih leptira Parka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
Troškovi realizacije	750,00

Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređivanje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala	
Cilj 2.1.	Istraženi, valorizovani i zaštićeni najvrjedniji elementi materijalne kulturne baštine Parka
Aktivnost 2.1.1.	Finalizovati terensko i literaturno istraživanje vodenica na pritokama kanjona Tare
Opis aktivnosti	Obaviće se završna faza terenskog istraživanja vodenica u slivu rijeke Ljutnice na bosanskoj strani kanjona Tare i dopuna nedostajućih GPS podataka sa terena, za kartografski registar i mapiranje objekata; Vršiće se istraživanje arhivske građe kroz fondove Državnog arhiva na Cetinju; literaturno istraživanje i priprema tekstova za štampanje publikacije o predmetnim objektima.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Ažuriran materijal za pripremu štampanja publikacije</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Zbog odlaska stručnog saradnika za materijalnu kulturnu baštinu u penziju
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 2.3	Zaštićena, valorizovana i promovisana nematerijalna kulturna baština
Aktivnost 2.3.1.	Inventarisati i dokumentovati nematerijalnu kulturnu baštinu Parka
Opis aktivnosti	Markiranje NKN, gdje bi prikupljena dokumentacija imala osim

	popunjavanja relevantne baze podataka, iskorišćena i za potrebe upisa novog elementa u Nacionalni registar nematerijalnog kulturnog nasljeđa Crne Gore.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>NKN očuvana, valorizovana stavljena u službu prezentacije</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 2.3.2.	Prikupiti podatke od nosioca nematerijalnih kulturnih dobara
Opis aktivnosti	Prikupiti će se podaci od pojedinaca koji čuvaju znanja i vještine koje se manifestuju kroz ručni rad sa vunom, u okviru domaće radinosti. S tim u vezi organizovati će se radionica za izradu predmeta od pustovane vune.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Prikupljeni podaci od lokalnog stanovništva, organizovana radionica</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 2.3.3.	Izvršiti popunjavanje upitnika za identifikaciju elemenata nematerijalnog kulturnog nasljeđa
Opis aktivnosti	Popunjavanje obrazaca u vidu upitnika za svaki evidentirani element NKN
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Popunjeni upitnici</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	180,00
Aktivnost 2.3.4	Uputiti inicijative za uspostavljanje zaštite na osnovu istraživačkih nalaza i drugih dokaza o svojstvu, osobenosti i značaju nematerijalnog kulturnog dobra
Opis aktivnosti	Aktivnost uslovljena istraživačkim nalazima na terenu (jer svaki element NKN ne podrazumijeva zakonsku zaštitu) i zavisi od stručne procjene
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj zaštićenih elemenata NKN</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Prema stručnoj procjeni ni jedan element nije zavrijedio zakonsku zaštitu
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 2.3.5	Učestvovati u kreiranju projekata zaštite i valorizacije nematerijalne kulturne baštine pod pokroviteljstvom relevantnih institucija zaštite
Opis aktivnosti	U skladu sa usvojenim programskim aktivnostima institucija iz oblasti kulturnog nasljeđa, iniciraće se projektne aktivnosti na zaštiti i valorizaciji nematerijalne kulturne baštine.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Realizovani projekti zaštite i valorizacije NKN</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, MK; CANU; UZKD
Status realizacije	Realizovano

Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 2.3.6	Kreirati programe kroz osmišljavanje organizovanja važnih datuma i dešavanja u Parku
Opis aktivnosti	Unaprijediti će se nematerijalno kulturno nasljeđe kroz osmišljavanje i realizovanje manifestacija od posebnog značaja za Park, kao i sajмова, izložbi i kulturno-umjetničkih programa koji promoviraju ljude, njihov način života, lokalnu gastronomiju, muzički folklor znanja i vještine koje su proizvod ovog prostora ili u vezi sa njim.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Realizovani programi</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	300,00

Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka i razvoj turizma orijentisanog ka prirodi	
Cilj 3.1.	Promovisan Park sa unaprijeđenim edukativno-interpretativnim sadržajima
Aktivnost 3.1.1.	Izraditi edukativne programe
Opis aktivnosti	U saradnji sa osnovnim školama i nadležnim ministarstvom organizovaće se edukativni programi
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Održane radionice</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, osnovne škole koje gravitiraju ka Parku, nadležno ministarstvo, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	850,00
Aktivnost 3.1.2	Izraditi edukativne materijale
Opis aktivnosti	Uradiće se priprema i dizajn edukativnih materijala, kao i njihova promocija na društvenim mrežama
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen edukativni materijal</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, osnovne škole koje gravitiraju ka Parku, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.755,00
Aktivnost 3.1.3	U saradnji sa LTO obilježiti značajne ekološke datume
Opis aktivnosti	Osmisliće se i organizovati interaktivne tematske radionice, u cilju obilježavanja važnih datuma i to: - 26. januar-Svjetski dan obrazovanja o zaštiti životne sredine - 21. mart – Dan zaštite šuma - 22. april - Dan planete Zemlje - 24. maj - Evropski dan parkova - 31. jul Svjetski dan nadzornika - 04. oktobar – Dan zaštite životinja

	- 11. decembar - Dan planina
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih edukativnih i tematskih radionica; Broj učenika koji je prisustvovao organizovanim radionicama; Održano obilježavanje Parka</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, LTO, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.850,00
Aktivnost 3.1.4	U saradnji sa LTO osmisлити i sprovesti ciljne interpretativne programe obilaska Parka
Opis aktivnosti	Osmisliće se i pripremiti dizajn za liflet sa programom obilaska Parka za određenu ciljnu grupu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Osmišljen program i urađen dizajn lifleta</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, LTO
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 3.1.5	U saradnji sa Planinarskim savezom Crne Gore održavati i unaprijediti postojeće edukativne i tematske staze
Opis aktivnosti	Postaviće se table zabrane pristupa potencijalno opasnim mjestima na stazi. Izradiće se i montirati folije na edukativnim i informativnim tablama. Postaviti nove table i smjerokaze. Sa PSCG razmotriti postavljanje sajle na još jednom dijelu prema vrhu Međed
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Staze spremne za prijem posjetilaca</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam; direktor Parka; Planinarski savez Crne Gore; Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Aktivnost je započeta, postavljena su 3 triangla i na 4 table su zamijenjene folije na Upravnoj zgradi. U 2024. Godini predviđena je izrada elaborate za vrh Međed.
<i>Troškovi realizacije</i>	950,00
Cilj 3.2	Park je uspješno promovisan na tržištu
Aktivnost 3.2.1	Redovno održavati interakciju sa javnosti i medijima
Opis aktivnosti	Kontinuirano preko štampanih i elektronskih medija, društvenih mreža i sajta JPNPCG promovisaće se projekti i aktivnosti koje se implementiraju u Parku. Iniciraće se aktivnosti u vezi sa promocijom biodiverziteta, prirodnih vrijednosti, kao i ponude parka kroz različite akcije na terenu, promotivne tekstove i objave u medijima i društvenim mrežama. Iniciraće se saradnja sa elektronskim medijima (portalima) koji se bave promocijom turističkom ponudom Crne Gore, kao i sa travel blogerima u cilju promocije turističke ponude parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj Press clipping-a; Broj postavljenih objava na društvenim mrežama i sajtu, objavljenih tekstova, priloga i emisija u medijima, učešće javnosti u kreiranju sadržaja na društvenim mrežama, učešće posjetioca u promotivnim aktivnostima</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, direktor JPNPCG

Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	4.800,00
Aktivnost 3.2.2	Učestvovati na turističkim sajmovima
Opis aktivnosti	Učešće na lokalnim, regionalnim i internacionalnim sajmovima turizma i turističkim berzama
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj učešća na sajmovima</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, direktor JPNPCG
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	6.684,00
Aktivnost 3.2.3	Organizovati manifestacije i događaje
Opis aktivnosti	Organizovaće se manifestacija „Durmitorski zimski dani“ , u okviru koje će se organizovati šetnja krpeljama markiranom stazom od Crnog jezera do Savinog kuka i čajanka na obali Crnog jezera. Organizovaće se tradicionalna Osmomartovska izložba ručne radinosti u Upravnoj zgradi NP. Učešće u organizaciji manifestacije „Dani planinskog cvijeća“ U saradnji sa TO Žabljak organizovaće se događaj Dan NP Durmitor (6. septembar) kojim će se promovisati „open door“ aktivnosti (pješačenje, biciklizam, kajakarenje, vožnja drvenim čamcima i sl.), kao i sajam tradicionalnih domaćih proizvoda lokalnih proizvođača sa područja Durmitora.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj i izvještaj o organizovanim manifestacijama. Broj posjetilaca manifestacija i događaja</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	11.986,00
Aktivnost 3.2.4	Izraditi promotivni materijal
Opis aktivnosti	Izrađiće se i štampati promotivni materijal (brošura, kataloga, flajera, postera i sl.)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen promotivni materijal</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.735,00
Aktivnost 3.2.5	Izraditi propagandni materijal
Opis aktivnosti	Izrada i štampa propagandnog materijala (olovke, planeri, vrećice i majice) sa logom i motivima NP Durmitor
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen propagandni materijal</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	Materijal je dizajniran i poručen, ali isporuka i način plaćanja će biti izvršeni u prvom kvartalu 2024. godine.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 3.2.6	Izraditi autentični suvenir Parka

Opis aktivnosti	Organizovaće se konkurs za izradu autentičnog suvenira Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Odabran autentični suvenir Parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Realizacija aktivnosti bila je uslovljena izradom i usvajanjem novog vizuelnog identiteta za Park
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi	
Cilj 4.1.	Unaprijeđena i razvijena turistička infrastruktura Parka usklađena sa principima zaštite prirode i u funkciji je posjetilaca
Aktivnost 4.1.1.	Rekonstruisati Centar za posjetioce u Upravnoj Zgradi
Opis aktivnosti	Izradiće se projektno rješenje sa predmjerom i predračunom za rekonstrukciju i adaptaciju donje etaže Upravne zgrade nacionalnog parka u kojoj se nalazi Centar za posjetioce
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađeno projektno rješenje</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije sprovedena javna nabavka po Planu javnih nabavki
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.2	Urediti glavne ulaze u Park
Opis aktivnosti	Uradiće se idejno rješenje i izvršiće se radovi za ulaznu kapiju u Park i adaptacija naplatnog punkta kod Crnog jezera
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađen ulaz u Park</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.250,00
Aktivnost 4.1.3	Izgraditi kontrolno-naplatne punktove
Opis aktivnosti	Postojeće kontrolno–naplatne funkcije urediti da u toku zimskog perioda služe za Službu zaštite
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Uređeni i svrsi prilagođeni punktovi</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	650,00
Aktivnost 4.1.4	Postaviti, odnosno dopuniti najavne, glavne i informativne table ka i u Parku
Opis aktivnosti	Izrada 4 velike najavne table (2000*1700), 10 informativnih tabli (2400*600), 2 putokazne table (1900*600*3), 1 velika najavna tabla (3500*4000). Instaliranje atigrafit folija obujmica za table sa rokom trajanja od 25 godina; instaliranje rešetki, iskop zemljišta, ugradnja, montaža i transport. (Aktivnost prati Izradu Elaborata koji će biti urađen u skladu sa

	<i>zakonskom regulativom i pravilnikom koji uređuje ovu oblast). date dimenzije su u mm</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađene i postavljene table</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U 2023. godini angažovano je stručno lice za izradu Elaborata, što predstavlja prvi korak u realizaciji ove aktivnosti.
<i>Troškovi realizacije</i>	1.000,00
Aktivnost 4.1.5	Unaprijediti postojeći sistem informativnih tabli i smjerokaza
Opis aktivnosti	Izvršiće se zamjena folija na edukativnim i informativnim tablama na edukativnoj stazi oko Crnog jezera, i na prirodnim tablama i trianglima.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvršena zamjena folija na informativnim tablama oko Crnog jezera; prirodnim tablama i trianglima. Broj zamijenjenih folija</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.350,00
Aktivnost 4.1.6	Unaprijediti pješačke staze
Opis aktivnosti	Uradiće se analiza stanja planinarskih staza Bandijerna, Samar radi utvrđivanja stanja staze (prohodnost, markacija, mobilijar, informativne table itd.) i dati plan njenog uređenja. Uz izvještaj će se priložiti fotografije sa terena i GPS snimak.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o analizi stanja planinarskih staza</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 4.1.7	Unaprijediti biciklističke staze
Opis aktivnosti	U saradnji sa biciklističkim savezom analizirati stanje biciklističkih staza i dati prijedlog njihovog unaprjeđenja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena analiza i prijedlog unaprjeđenja</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 4.1.8	Urediti vidikovce
Opis aktivnosti	Obnoviće se postojeći mobilijar na vidikovcu Ćurevac. Farbanje zaštitne ograde, zamjena folije na informativnoj tabli. Popravka odmorišnog mobilijara. Postaviće se mobilijar na vidikovcu izvor Zaboј.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavljen mobilijara na vidikovcu Ćurevac i na izvoru Zaboј</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	820,00

Aktivnost 4.1.9	Izraditi infrastrukturu za sportski ribolov
Opis aktivnosti	Postaviće se dvojezične info table na predviđenim lokacijama
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavljene info table</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	685,00
Aktivnost 4.1.10	Izraditi odmorišta za pješake i bicikliste
Opis aktivnosti	Obnoviti planinarsko sklonište ili postaviti bivak na postojećim temeljima na lokalitetu Valoviti do. Uradiće se druga faza radova na planinarskom domu Škrka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	Obnovljeno sklonište za planinarenje na Valovitom dolu i završena druga faza radova na planinarskom domu Škrka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije sprovedena javna nabavka
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.11	Izvršiti adaptaciju škola na teritoriji parka koje nisu u funkciji i izvršiti prenamjenu istih (u funkciju posjetilaca)
Opis aktivnosti	Pokrenuće se inicijativa (kod nadležnih institucija) da stare škole na teritoriji Parka, koje su van funkcije, budu u vlasništvu NP Durmitor, kako bi se izvršila njihova prenamjena i stavljanje u funkciju posjetilaca.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Pokrenute inicijative. Dobijeno vlasništvo</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Od aktivnosti se odustalo, zbog nedovoljnog interesovanja .
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.12	Prilagoditi glavne atrakcije u parku (učiniti ih dostupnim) za posjete osoba sa invaliditetom
Opis aktivnosti	Uradiće se analiza i prijedlog lokacija koje bi se mogle prilagoditi za osobe sa invaliditetom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađen prijedlog lokacija</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	200,00
Cilj 4.2	Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na aktivnom odmoru
Aktivnost 4.2.1	Unaprijediti dječije igralište
Opis aktivnosti	Izvršiće se popravka i farbanje elemenata dječijeg igrališta koje se nalazi na putu prema Crnom jezeru
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Adaptirano dječije igralište</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano

Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	750,00
Aktivnost 4.2.2	Unaprijediti turističku ponudu šetnja na krpljama
Opis aktivnosti	Promocija šetnje na krpljama kao turističkog proizvoda tokom zimske turističke sezone
<i>Indikator aktivnosti</i>	Povećan broj korisnika ove vrste aktivnog odmora
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	545,00
Aktivnost 4.2.3	Unaprijediti turističku ponudu splavarenje rijekom Tarom
Opis aktivnosti	U saradnji sa udruženjem splavara i LTO izvršiće se promocija ponude splavarenja tokom ljetnje turističke sezone
<i>Indikator aktivnosti</i>	Izvršena zajednička promocija
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	950,00
Cilj 4.3	Upravljanje posjetiocima
Aktivnost 4.3.1	Analizirati strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca
Opis aktivnosti	U centrima za posjetioce sprovodiće se anketiranje posjetilaca pomoću anketnih listića, na osnovu kojih će se dobiti informacija o strukturi, mišljenju, potrebi i očekivanjima posjetilaca u Parku
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj popunjenih anketnih listova. Analizirana struktura, mišljenje, potrebe i očekivanje posjetilaca.</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Popunjen je isuviše mali broj anketa da bi se izvršila njena analiza te na osnovu nje dobila informacija o strukturi, mišljenju, potrebi i očekivanjima posjetilaca
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.3.2	Analizirati uticaj posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti
Opis aktivnosti	Pripremiće se protokoli za Službu zaštite, u kojima će se upisivati uticaj i broj posjetilaca na lokacijama na edukativnoj stazi oko Crnog jezera koje su najposjećenije tokom turističke sezone. Utvrdiće se vrste uticaja posjetilaca na edukativnu stazu i predložiti mjere zaštite
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o eventualnom uticaju posjetilaca na edukativnu stazu oko Crnog jezera</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.250,00
Aktivnost 4.3.3	Analizirati korišćenje postojećeg sistema staza
Opis aktivnosti	U saradnji sa PSCG i GSS uradiće se Analiza stanja i upotrebe svih vrsta staza (nacionalnih i lokalnih planinarskih - utvrđenih i uređenih staza, biciklističkih, panoramskih i staza posebnih namjena. Uradiće se i izveštaj o analizi korišćenja postojećeg sistema staza. U sklopu izveštaja označiti i sve značajne turističke

	lokacije, vidikovce, kulturno istorijske lokalitete i ostale lokacije za outdoor aktivnosti. Uputiće se inicijativa za izmjenu i dopunu Zakona o planinskim stazama Crne Gore. Nakon toga uskladiti Pravilnik o unutrašnjem redu u NPCG.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena Analiza stanja i upotrebe svih vrsta staza u zoni nacionalnog parka. Upućena inicijativa.</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Od ove aktivnosti se odustalo dok se ne izvrši analiza stanja lokalnih staza i mogućnost uvrštavanja u registar lokalnih samouprava.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.3.4	Istražiti i odrediti prihvatne kapacitete pojedinih najposjećenijih lokaliteta u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca
Opis aktivnosti	Uradiće se studija prihvatnih kapaciteta za najposjećenije lokalitete u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena Studija</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	JPNPCG je tokom 2023. godine pripremio projekat vezan za izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u svim nacionalnim parkovima. Projektom se apliciralo za donatorska sredstva DIMFE, međutim projektni prijedlog je odbijen.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.3.5	Izgraditi mehanizam koji će doprinijeti da se smanji efekat vidljivosti posjetilaca u određenim područjima (leave no trace principi)
Opis aktivnosti	U cilju rasterećenja najfrekventnijih lokaliteta promovisaće se drugi manje posjećeni lokaliteti u Parku
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Promocija drugih lokaliteta</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	500,00

VANPLANSKE AKTIVNOSTI	
Aktivnost	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za razvoj održivog turizma
Opis aktivnosti	Obilazak lokalnog stanovništva u cilju prikupljanja informacija i pisanja interesantnih tekstova za medije i društvene mreže o načinu života u selima, katunima, gazdinstvima, turističkoj ponudi lokalnih proizvoda.
<i>Indikator aktivnosti</i>	Promocija lokalnih proizvođača i njihovih domaćih proizvoda u cilju razvoja seoskog i održivog turizma
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam

Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	450,00

Strateška oblast 5: Međunarodna i lokalna saradnja i socio-ekonomski razvoj regiona	
Cilj 5.1.	Učešće na međunarodnim pozivima za otvorene grantove u funkciji realizacije projekata i razmjene znanja i dobrih praksi
Aktivnost 5.1.1.	Izraditi prijedloge projekata u skladu sa pozivima
Opis aktivnosti	Shodno pozivima koji budu objavljeni podnijeće se prijedlozi projekata iz relevantnih oblasti
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj predatih prijedloga projekata, Broj odobrenih projekata - 8 dostavljeno, 5 odobreno, 2 u fazi evaluacije, 1 nije odobren.</i>
Odgovornost	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	700,00
Aktivnost 5.1.2.	Organizovati obuke za zaposlene, razmjenu iskustava
Opis aktivnosti	Organizovaće se stručne posjete u cilju obuke za pisanje i evaluaciju projekata za različite donatore
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj saradnika i učešća na seminarima i obukama - 3</i>
Odgovornost	Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	550,00
Cilj 5.2	Definisani zajednički prioriteti i realizovani projekti sa lokalnim zajednicama u cilju razvoja područja i lokalnih zajednica
Aktivnost 5.2.1	Izraditi prijedloge projekata u skladu sa pozivima u partnerstvu sa opštinama koje gravitiraju Parku
Opis aktivnosti	Shodno pozivima za projekte, a u partnerstvu sa lokalnim samoupravama, izvršiće se pisanje prijedloga projekata iz relevantnih oblasti
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj dostavljenih prijedloga projekata, broj odobrenih projekata - 8 dostavljeno, 5 odobreno, 2 u fazi evaluacije, 1 nije odobren.</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, pomoćnik direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 5.2.2	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu kroz udruživanje u klastere i kooperative
Opis aktivnosti	Iniciraće se sastanci sa lokalnim stanovništvom i relevantnim institucijama u cilju koncipiranja zajedničkih projektnih ideja.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih sastanaka - 1</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	300,00

Cilj 5.3	Uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u rad Socio-ekonomskog foruma
Aktivnost 5.3.1	Održavanje sjednica Socio ekonomskog savjeta parka
Opis aktivnosti	Kroz zajednički rad sa relevantnim domaćim organizacijama, lokalnim stejkholderima i NVO sektorom park će kreirati ambijent za unaprjeđenje kvaliteta turističke ponude parka i šireg durmitorskog područja. Takođe u saradnji sa NVO sektorom park će stvoriti adekvatne uslove za zajedničke aktivnosti na unaprjeđenju zaštite biodiverziteta. Kroz rad Savjeta obezbijediće se participiranje (u skladu sa zakonom i važećim planovima i strategijama) lokalnih samouprava i organizacija, kao i drugih reprezentativnih subjekata u procesima donošenja planova i njihove implementacije. S tim u vezi u prvih pet mjeseci održaće se 2 (dva) sastanka. Prvi će biti opšti sa temom adekvatne pripreme turističke sezone, dok će drugi sastanak biti posebno organizovan sa predsjednicima opština durmitorskog područja i menadžmenta JPNP i uprave NP Durmitor sa ciljem definisanja zajedničkih aktivnosti socio ekonomskog razvoja područja.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Održane sjednice, Zapisnik sa zaključcima sa sjednica</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	600,00
Cilj 5.4	Unaprijeđena saradnja sa lokalnim proizvođačima
Aktivnost 5.4.1	Inicirati uspostavljanje sertifikata za lokalne proizvode
Opis aktivnosti	Organizovaće se sastanci sa predstavnicima relevantnih institucija, kako bi se uspostavili sertifikati za lokalne proizvode sa područja NP Durmitor
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Upućena inicijativa za uspostavljanje sertifikata</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U decembru 2022. godine predata je Prijava za pokretanje postupka za registraciju žiga Direkciji za intelektualnu svojinu (tad. Ministarstvo ekonomskog razvoja). Čeka se odgovor.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 5.4.2	Podržati lokalno stanovništvo (proizvođače) da izrade karakteristične suvenire koje će se distribuirati u suvenirnicama Parka
Opis aktivnosti	Kontaktiraće se proizvođači i lokalno stanovništvo koji proizvode suvenire te će se istim dopunjavati suvenirnice Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Odabrani karakteristični suveniri i distribuirani u suvenirnicama Parka.</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	2.520,00

VANPLANSKE AKTIVNOSTI

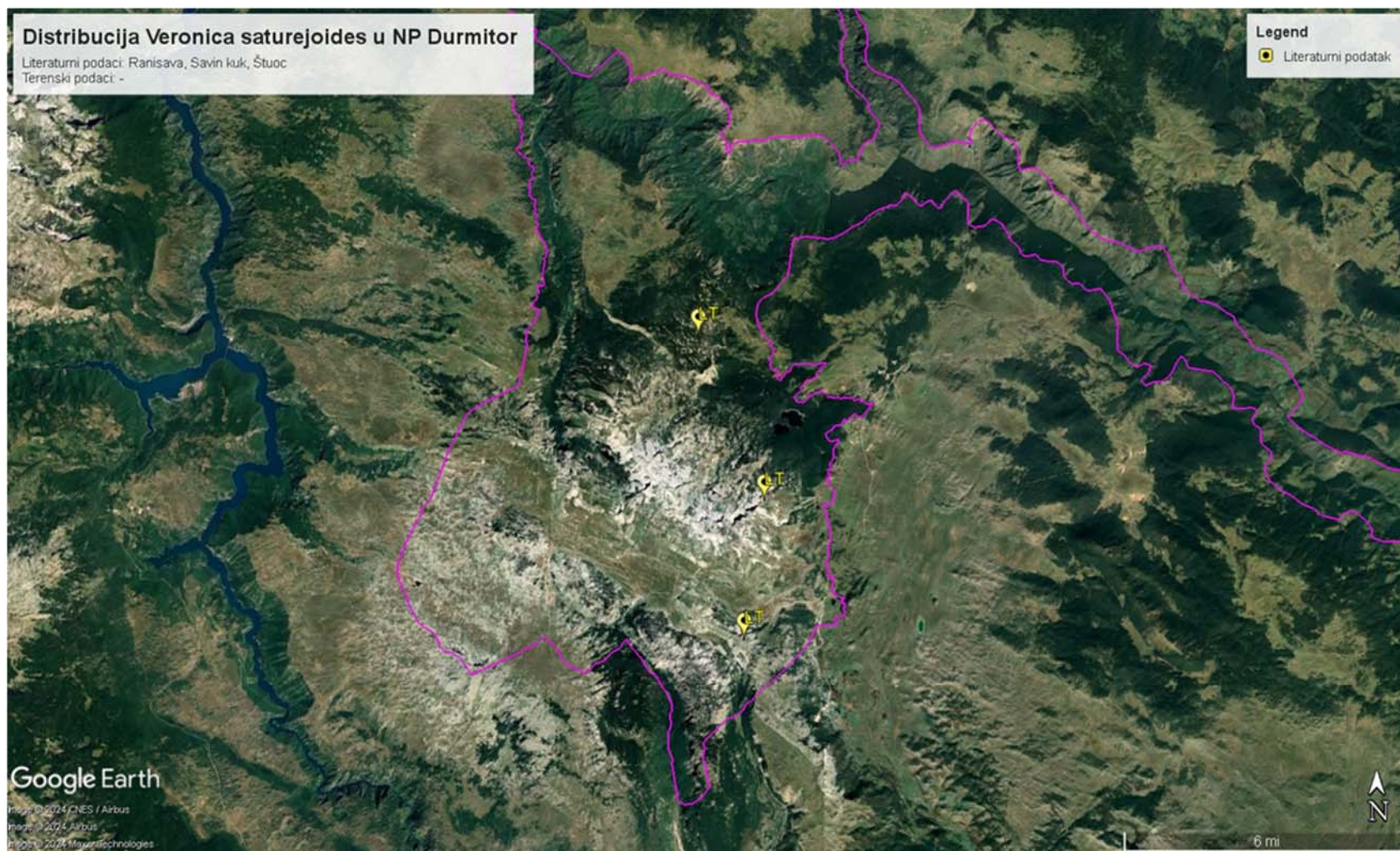
Cilj	Smanjeni i ublaženi efekti klimatskih promjena na šumske ekosisteme
Aktivnost	Distanciono praćenje požara u nacionalnim parkovima
Opis aktivnosti	Praćenje požara uz pomoć NASA sajta FIRMS, kartiranje pravih/lažnih požara koji se javljaju na teritoriji nacionalnih parkova i u njihovoj neposrednoj blizini. Takođe, po potrebi i mogućnosti, terenski obilazak lokacija za koje nije bilo potvrde o prisutnosti požara od strane Službe zaštite, a satelit je detektovao.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađene karte pravih/lažnih požara u nacionalnim parkovima i njihovoj okolini. Izveštaji sa terena</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	550,00
Aktivnost	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za razvoj održivog turizma
Opis aktivnosti	Obilazak lokalnog stanovništva u cilju prikupljanja informacija i pisanja interesantnih tekstova za medije i društvene mreže o načinu života u selima, katunima, gazdinstvima, turističkoj ponudi lokalnih proizvoda.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Promocija lokalnih proizvođača i njihovih domaćih proizvoda u cilju razvoja seoskog i održivog turizma</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	350,00

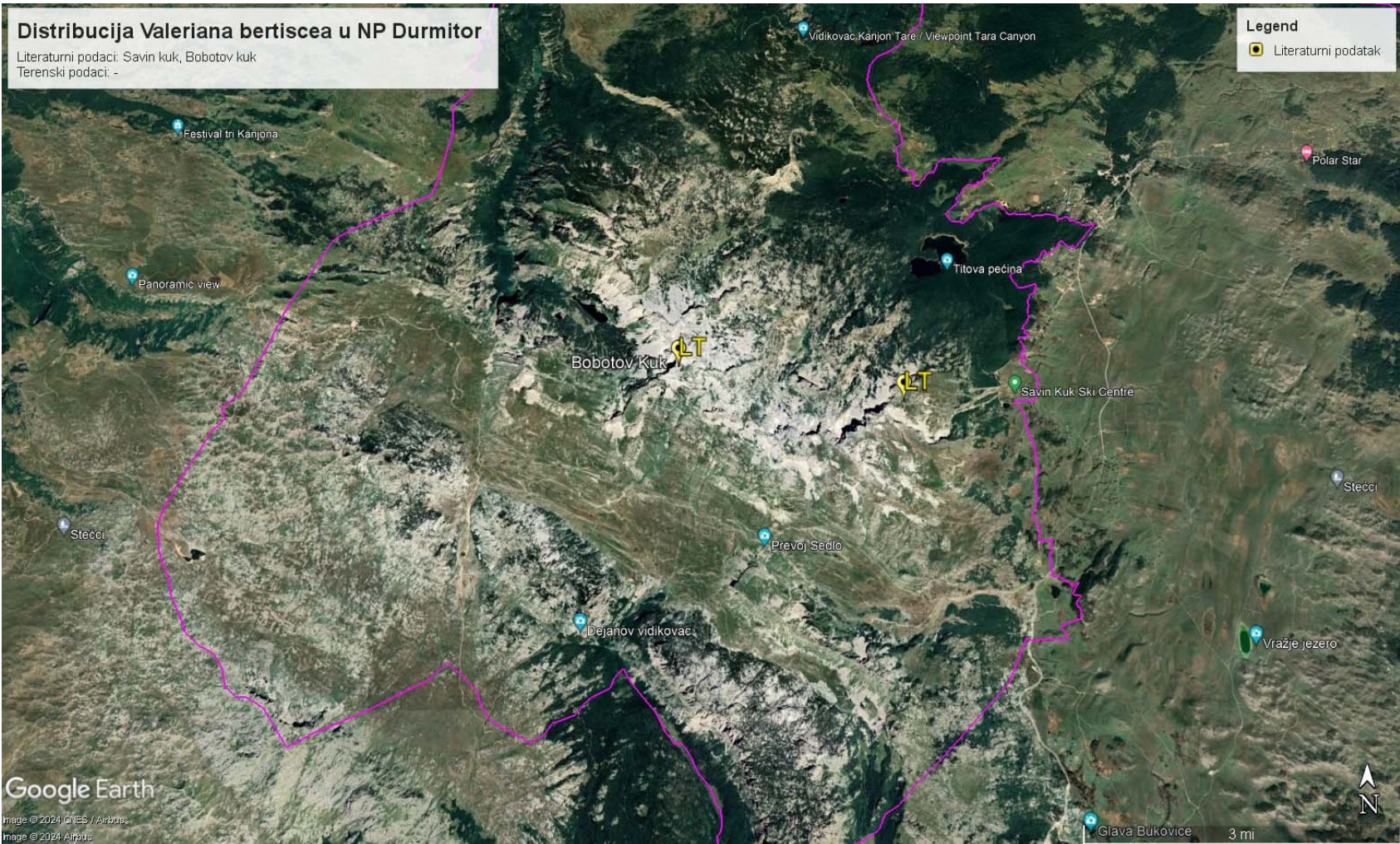
Strateška oblast 6: Unapređenje fizičke zaštite i infrastrukture	
Cilj 6.1.	Poboljšan nivo fizičke zaštite prostora i unaprijeđeni postojeći i budući infrastrukturni segmenti
Aktivnost 6.1.1.	Izvršiti povećanje broja izvršilaca u Službi zaštite
Opis aktivnosti	U skladu sa Pravilnikom o organizaciji i sistematizacijom radnih mjesta i stvarnim potrebama izvršiće se povećanje broja zaposlenih u Službi zaštite
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj zaposlenih u Službi zaštite</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Odrađena je Izmjena pravilnika o sistematizaciji. U 2024. godini, aktivnost će se realizovati. U toku izvještajnog perioda bilo je angažovano više lica po ugovoru o privremenim i povremenim poslovima, a troškovi su prikazani u troškovima ljudskih resursa.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.2.	Izvršiti stručno usavršavanje Službe zaštite kroz obuke i osposobljavanje za profesionalan pristup prema posjetiocima
Opis aktivnosti	Organizovanje kurseva stranih jezika a u saradnji za GSS Crne Gore i Crvenim krstom organizovati obuke zaposlenih za pružanje hitne medicinske pomoći na terenu

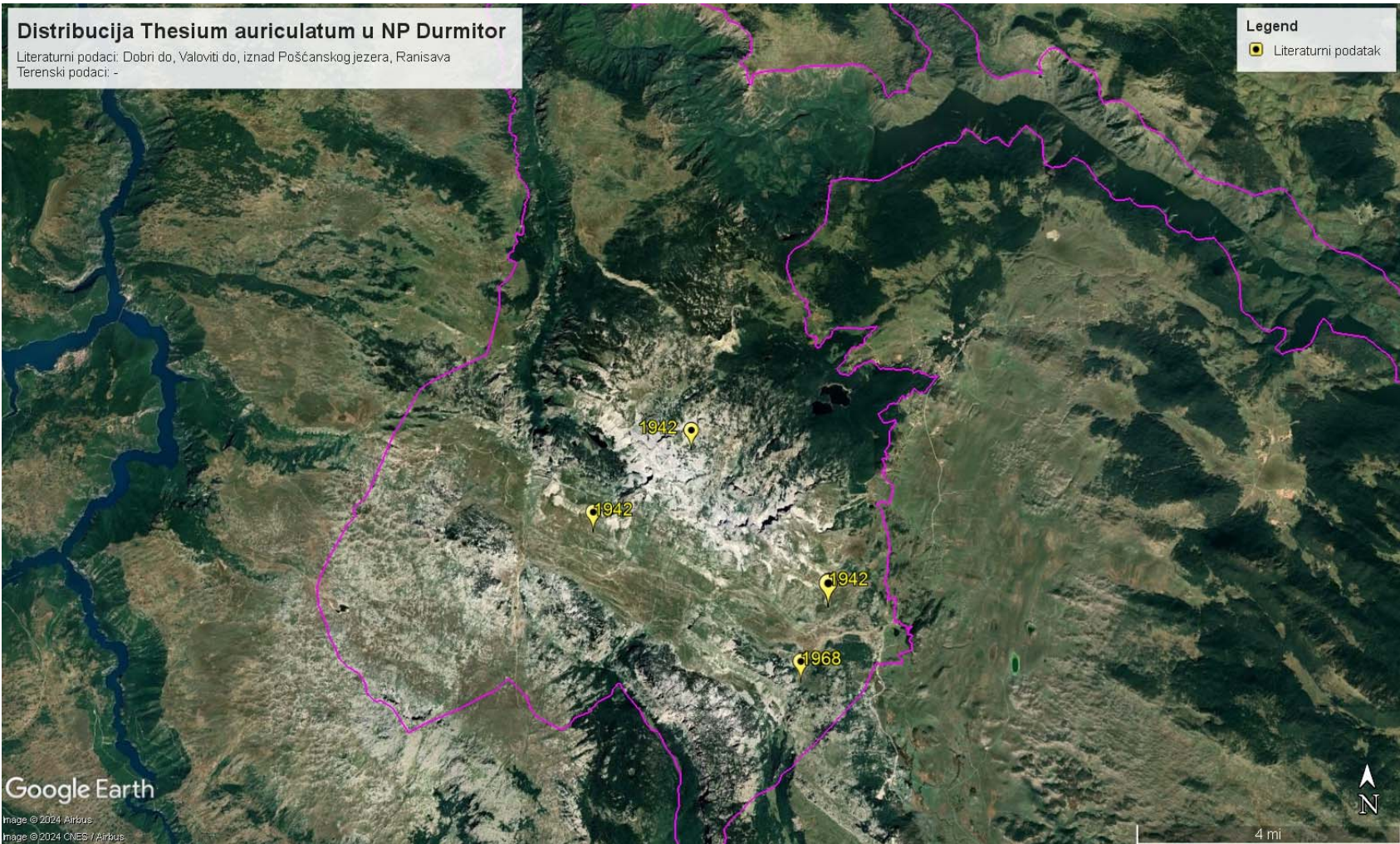
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Održane radionice i kursevi Broj nadzornika koji su učestvovali u radionicama</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nijesu organizovane obuke. Aktivnost nije ušla u Plan javnih nabavki
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.3.	Izvršiti nabavku potrebnih materijalno-tehničkih sredstava
Opis aktivnosti	Nakon sagledavanja potreba, izvršiće se nabavka neophodne opreme i sredstava u skladu sa Pravilnikom o zaštiti i zdravlja na radu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljena sredstva i oprema</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U toku 2023. godine preko projekta su dobijena sredstva za nabavku opreme , uniformi. Aktivnost će se realizovani u toku 2024.godine
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.4.	Održavati redovni kontakte i koordinaciju kontrole nelegalnih aktivnosti sa nadležnim inspeksijskim službama
Opis aktivnosti	Održavaće se redovni kontakti sa službama inspeksijskih poslova kroz sastanke i druge vidove komunikacije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj sastanaka sa inspektorima Uprave za inspeksijske poslove</i>
Odgovornost	Direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	200,00
Aktivnost 6.1.5.	Održavati redovne kontakte sa MUP-om
Opis aktivnosti	Održavaće se redovni kontakti i konsultacije sa starješinama CB Opština na kojima se prostire Park.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih sastanaka i kontakata sa predstavnicima MUP-a</i>
Odgovornost	Direktor Parka, šef Službe zaštite
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	200,00
Aktivnost 6.1.6.	Jačati saradnju sa nadležnim tužilaštvom
Opis aktivnosti	Uspostaviće se saradnja sa nadležnim tužilaštvom kako bi se pravovremeno rješavali problemi iz oblasti zaštite prostora NP Durmitor.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj procesuiranih slučajeva</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Aktivnost 6.1.7.	Postaviti komunalni mobilijar
Opis aktivnosti	Izvršiće se postavljanje 50 korpi i 20 klupa na prostoru Parka i 3 eko-kabine toaleta na Splavištu.

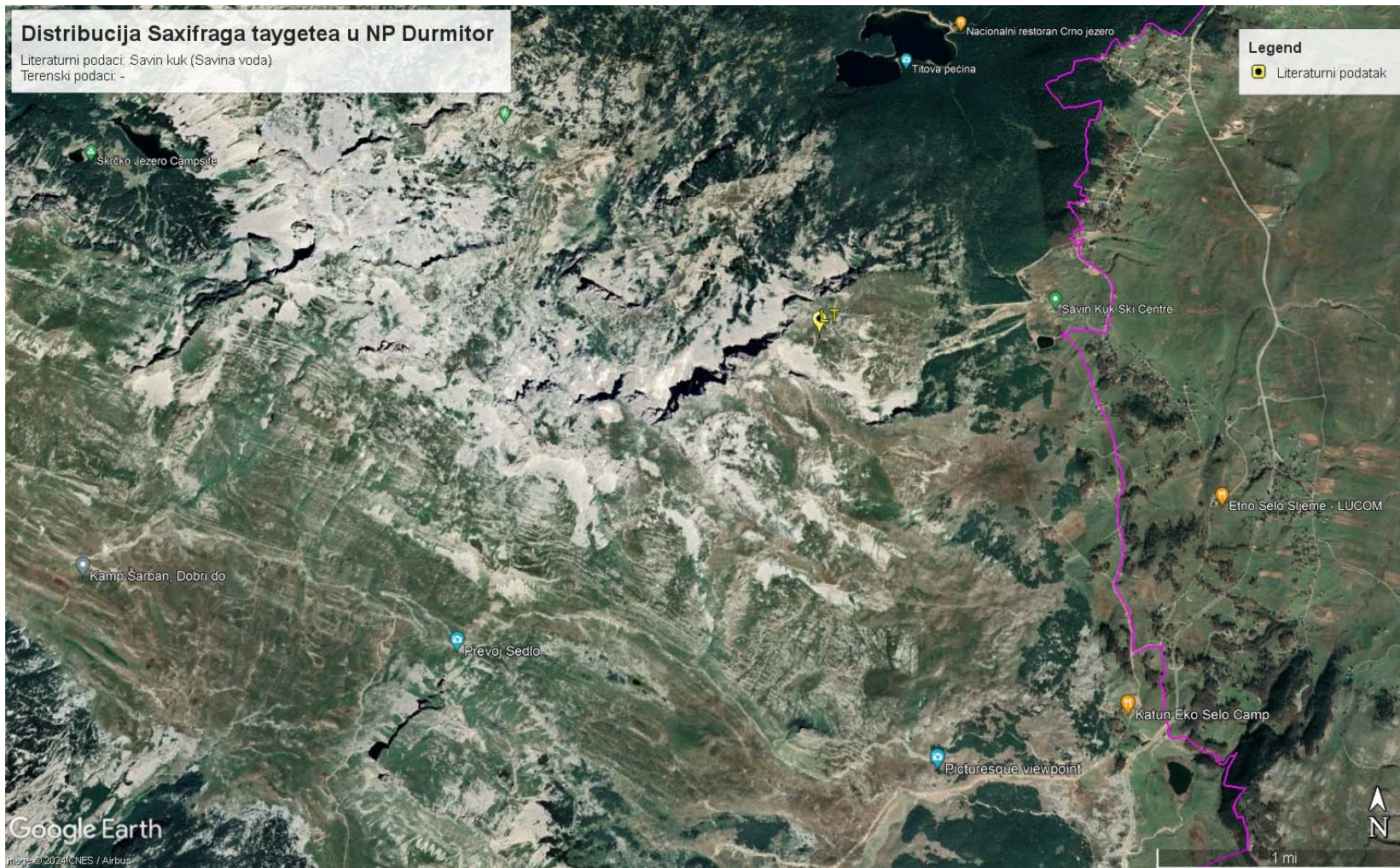
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavljen planiran broj komunalnog mobilijara</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG i direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.290,00
Aktivnost 6.1.8.	Izgraditi nove hranilice za krupne sisare
Opis aktivnosti	Izgradiće se 10 hranilica za krupne sisare.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izgrađeno 10 hranilica</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba zaštite
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	500,00
Aktivnost 6.1.9.	Urediti kamp prostor i parking
Opis aktivnosti	Na utvrđenoj lokaciji urediće se kamp prostor i parking.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Uređen kamp prostor i parking</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	685,00

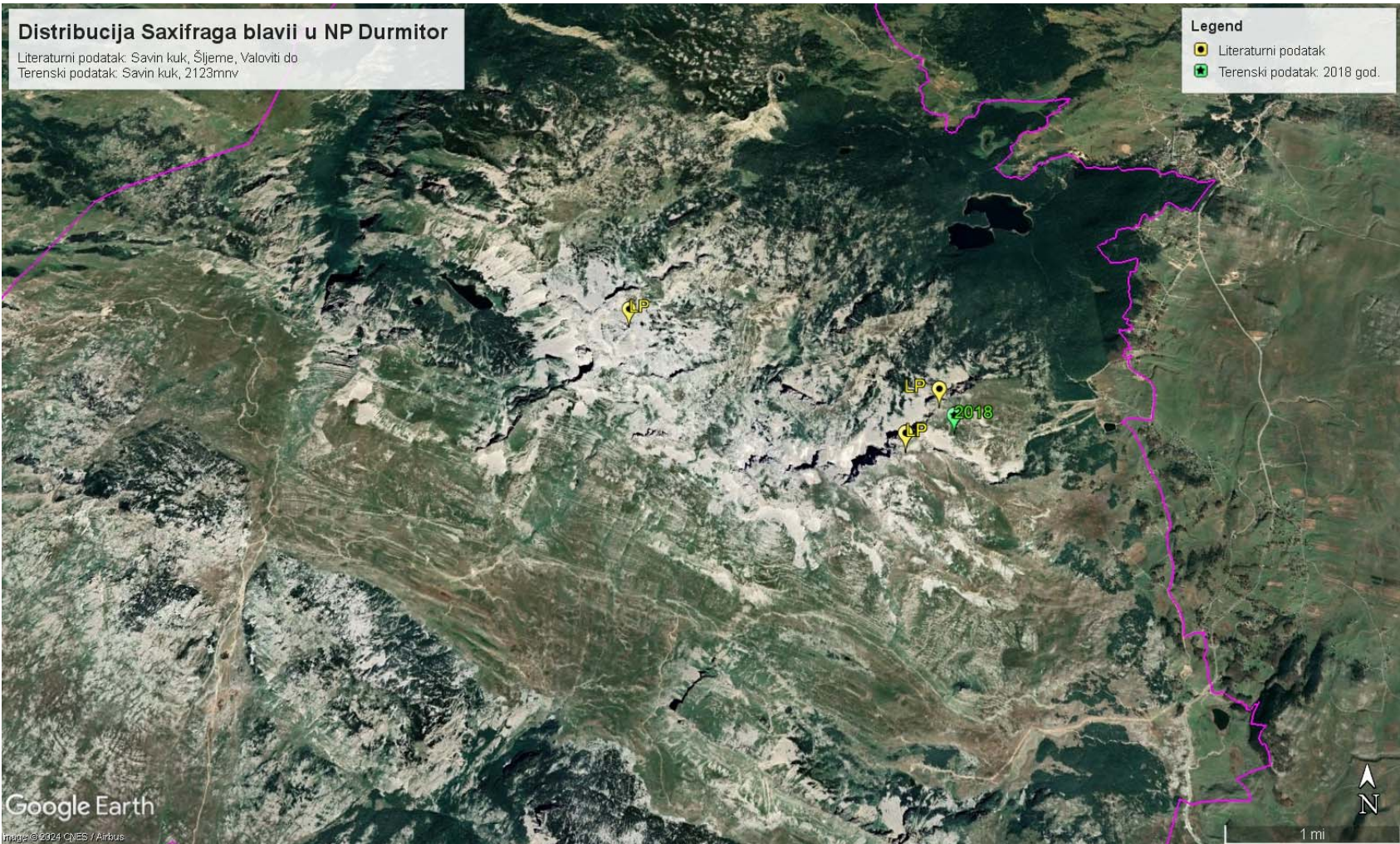
PRILOG

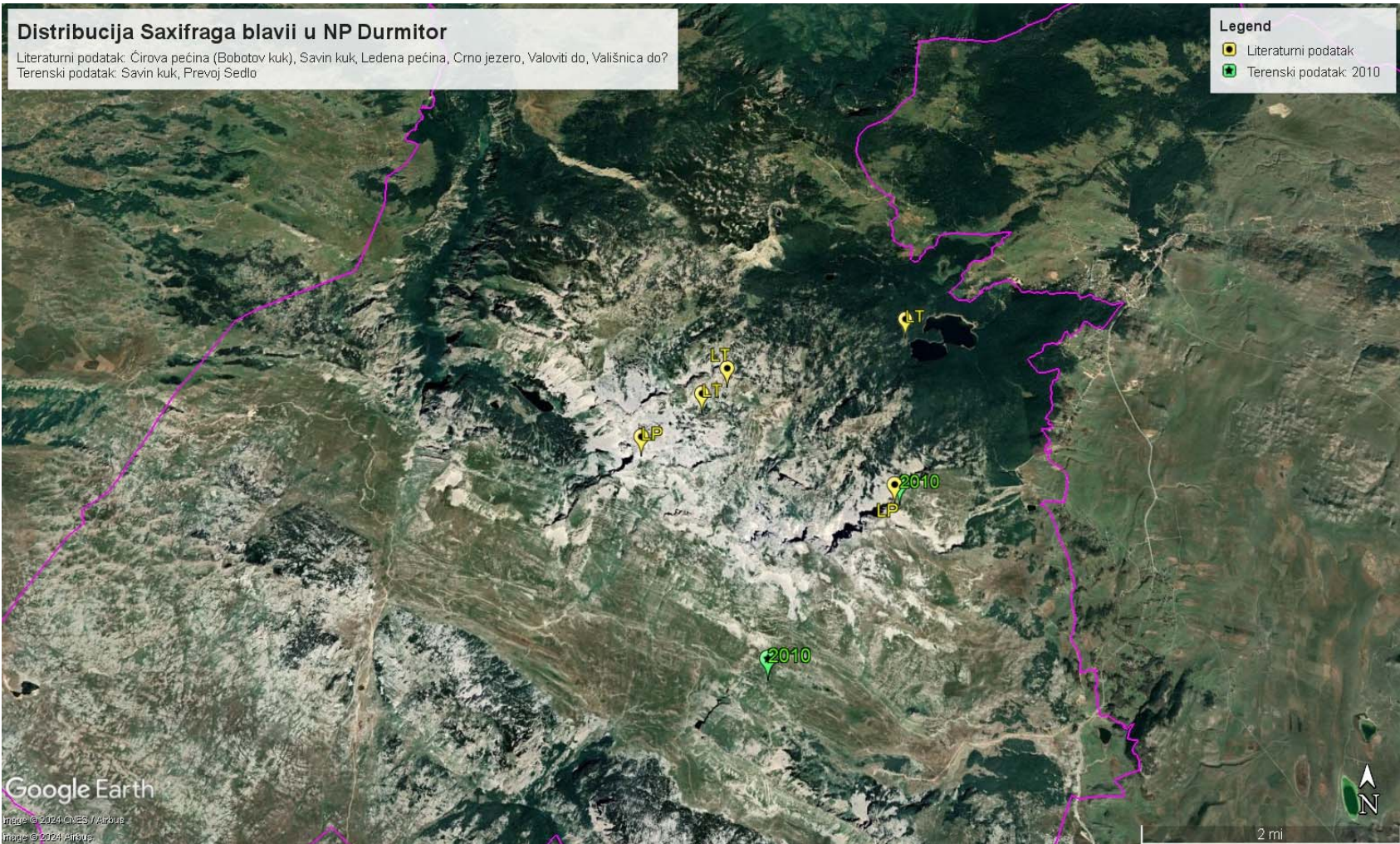

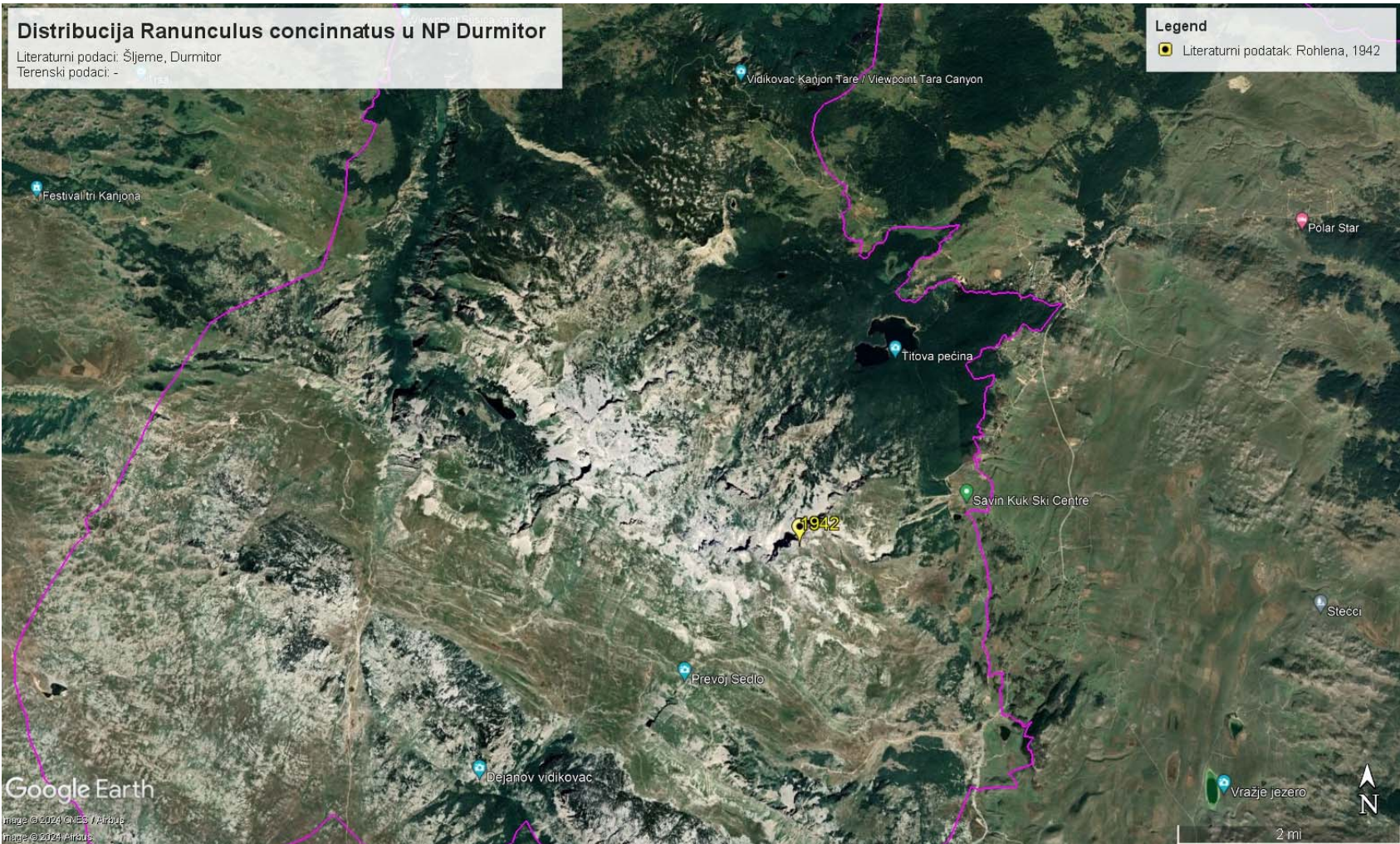

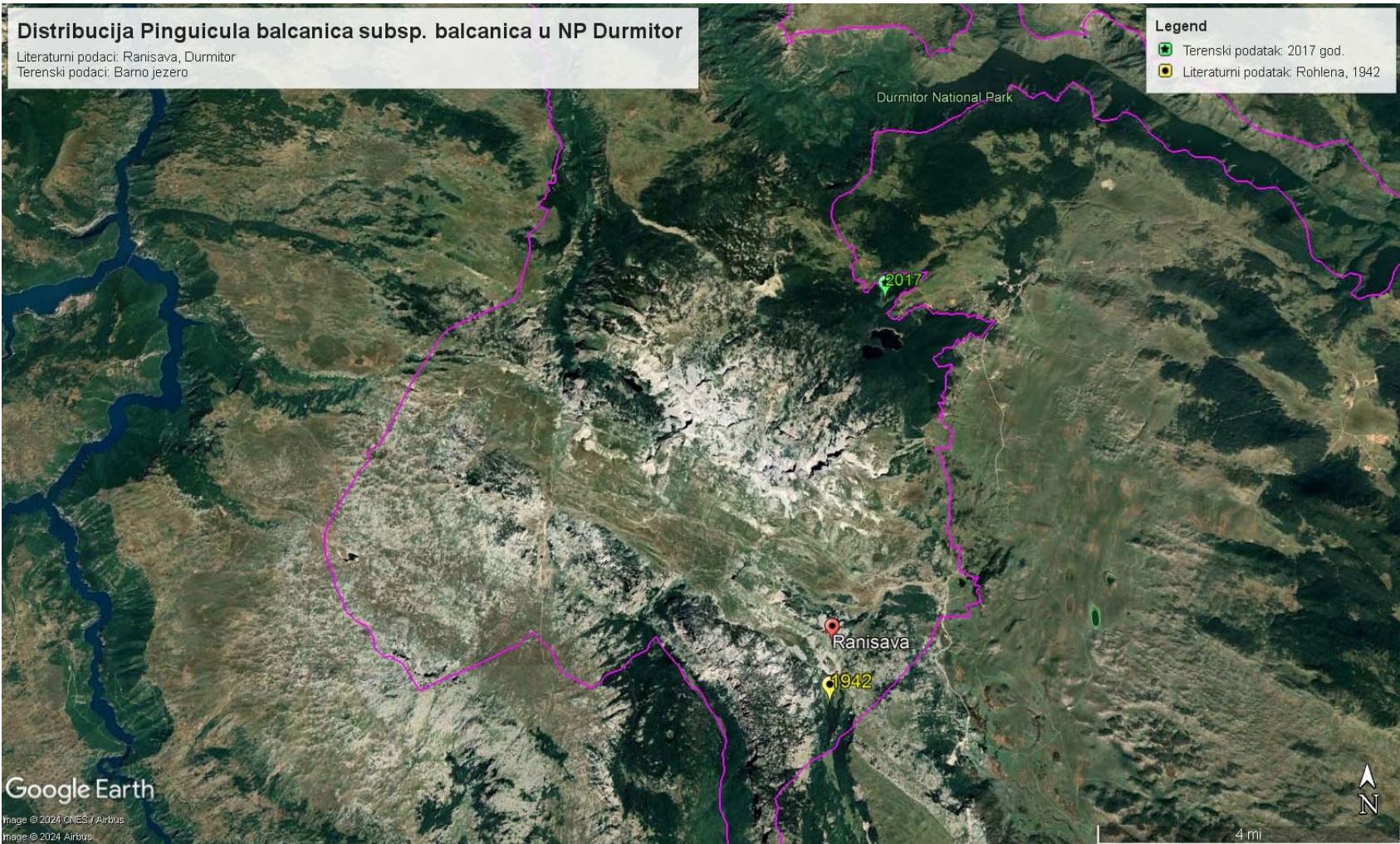

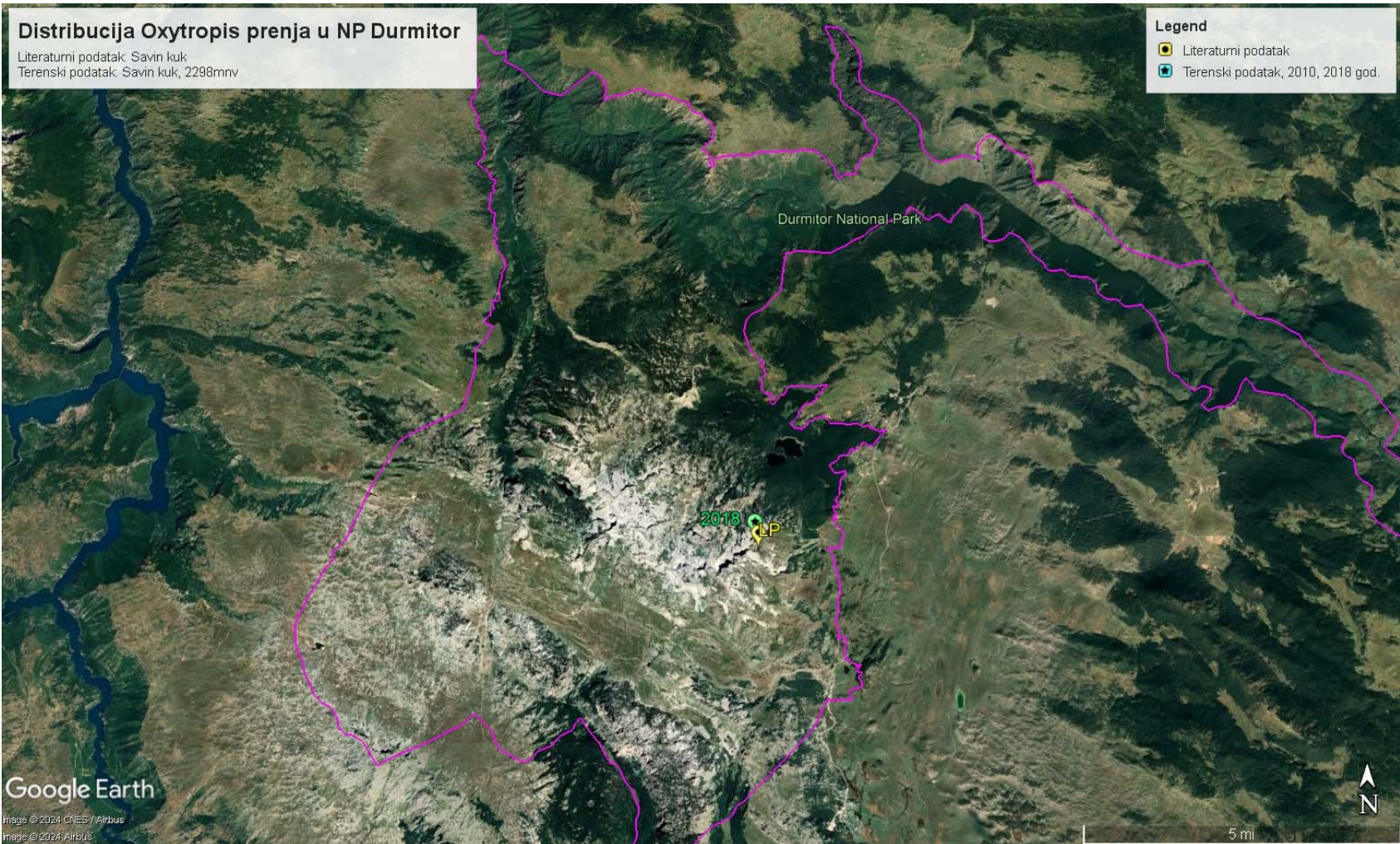

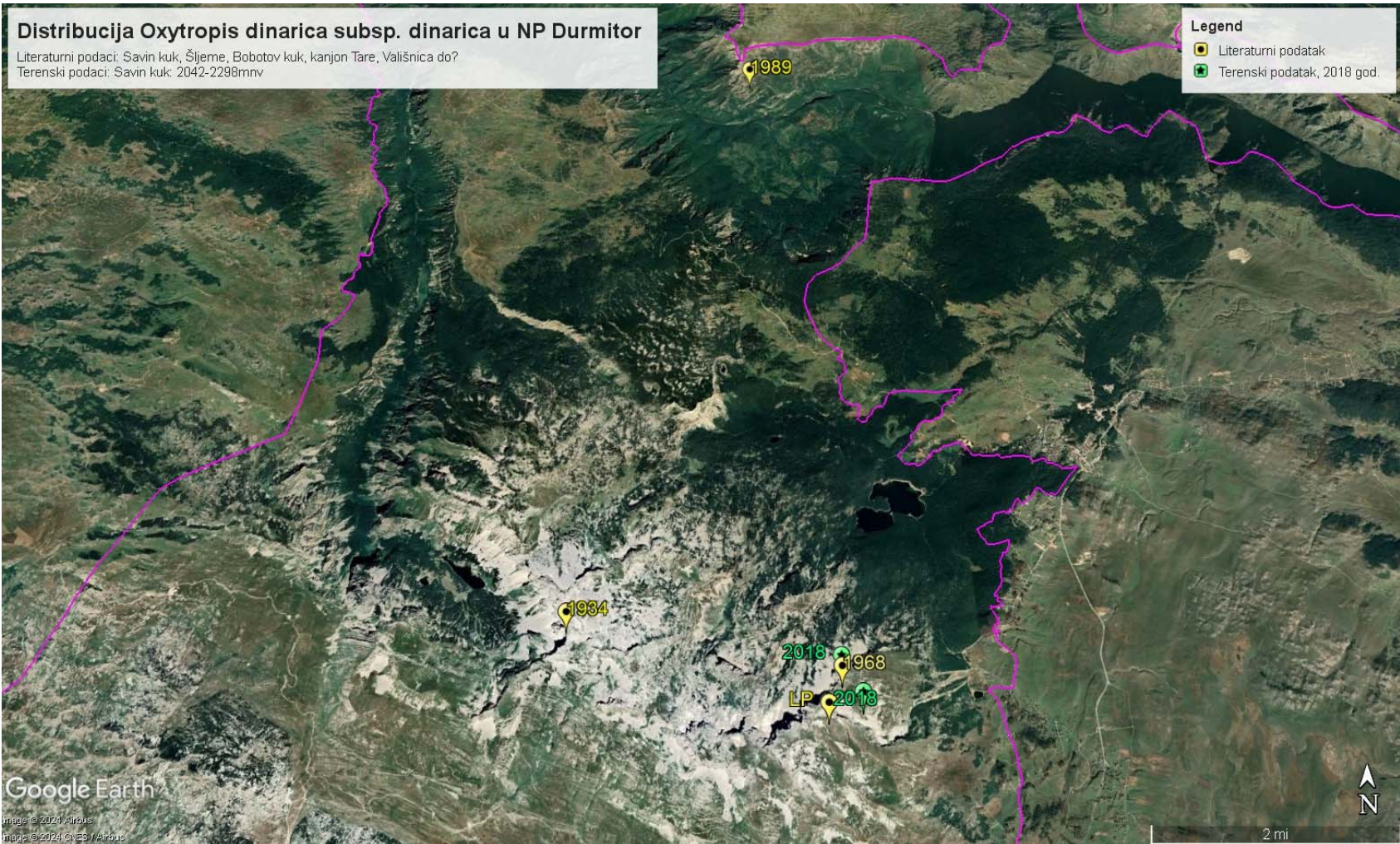

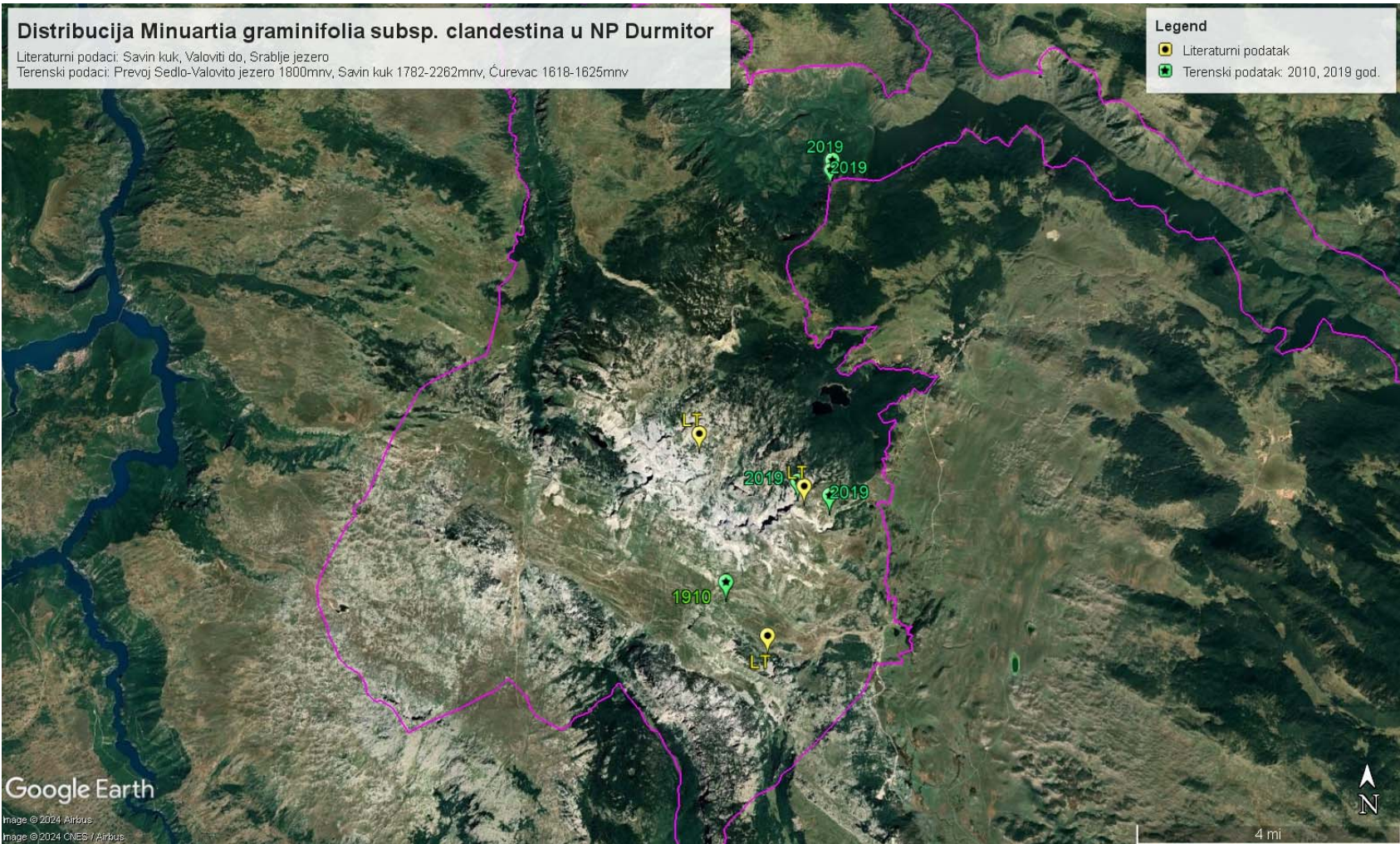

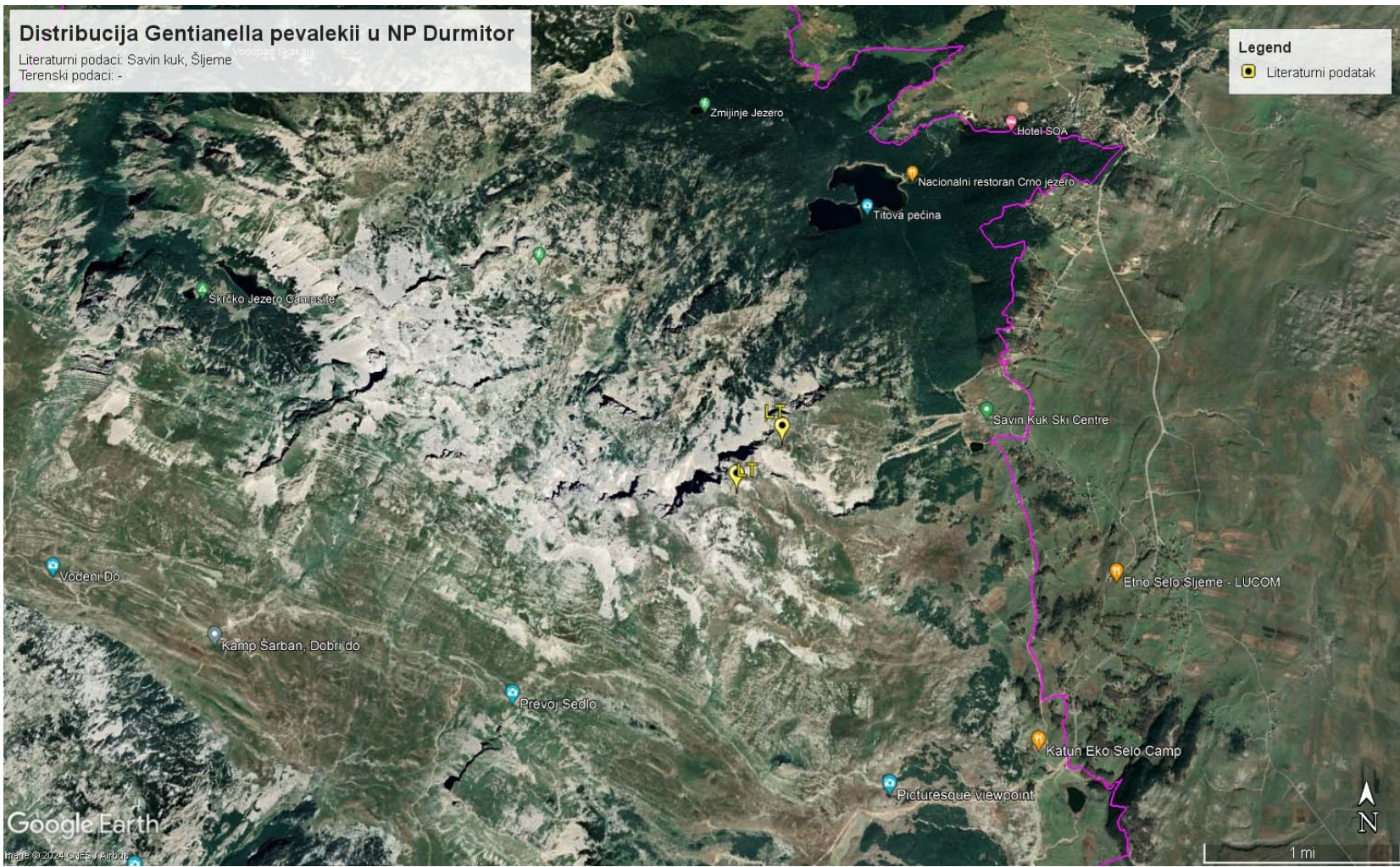

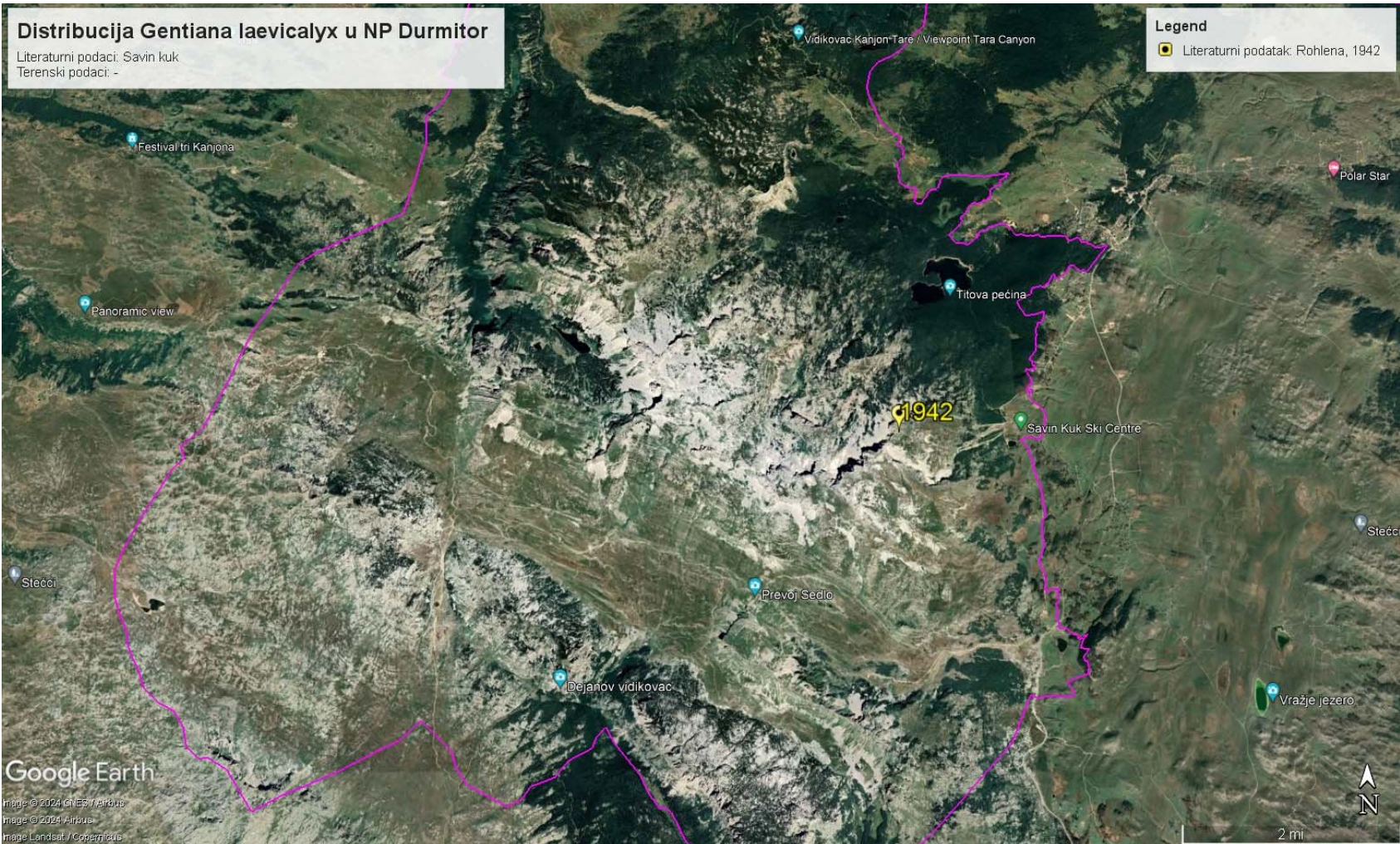

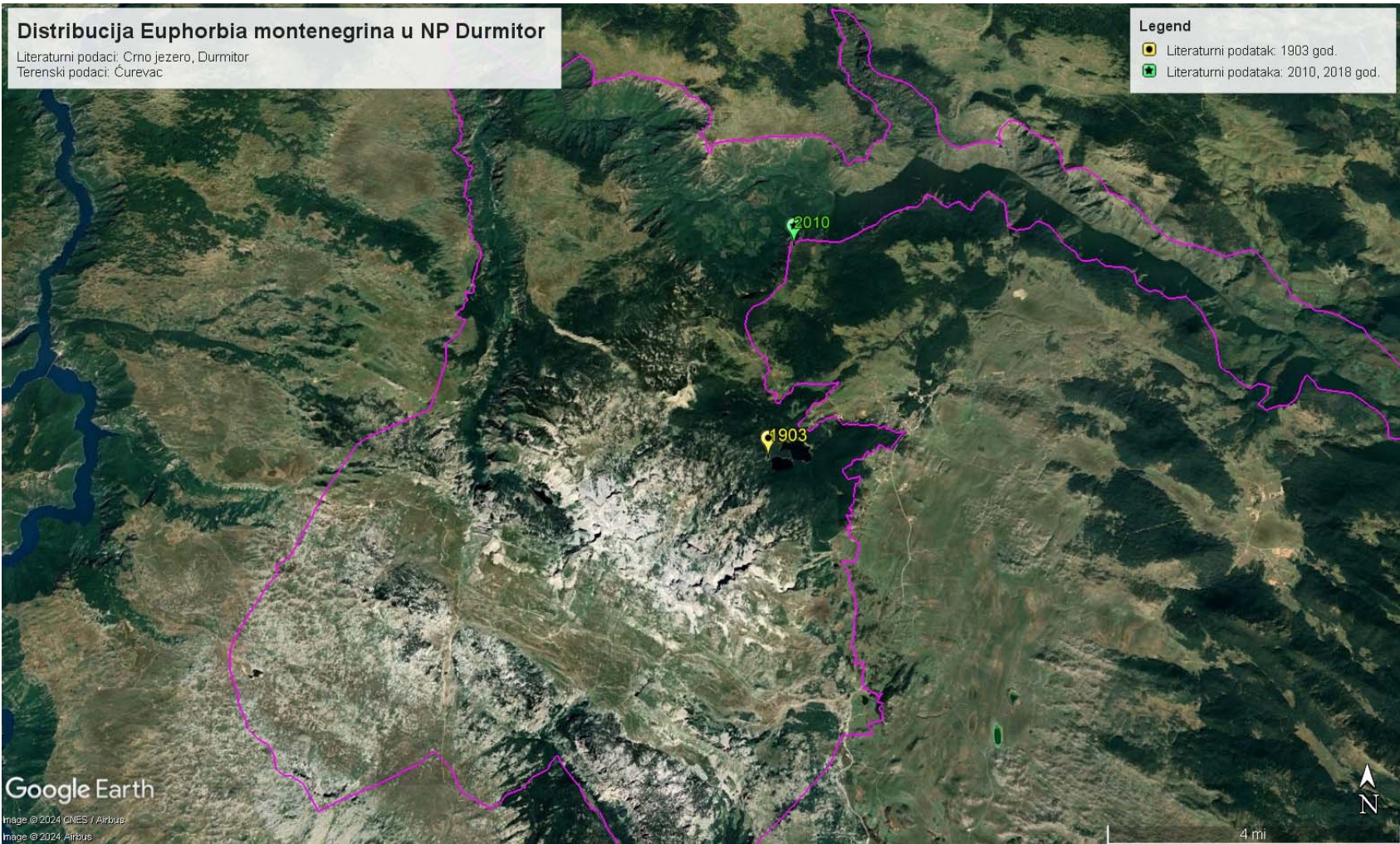

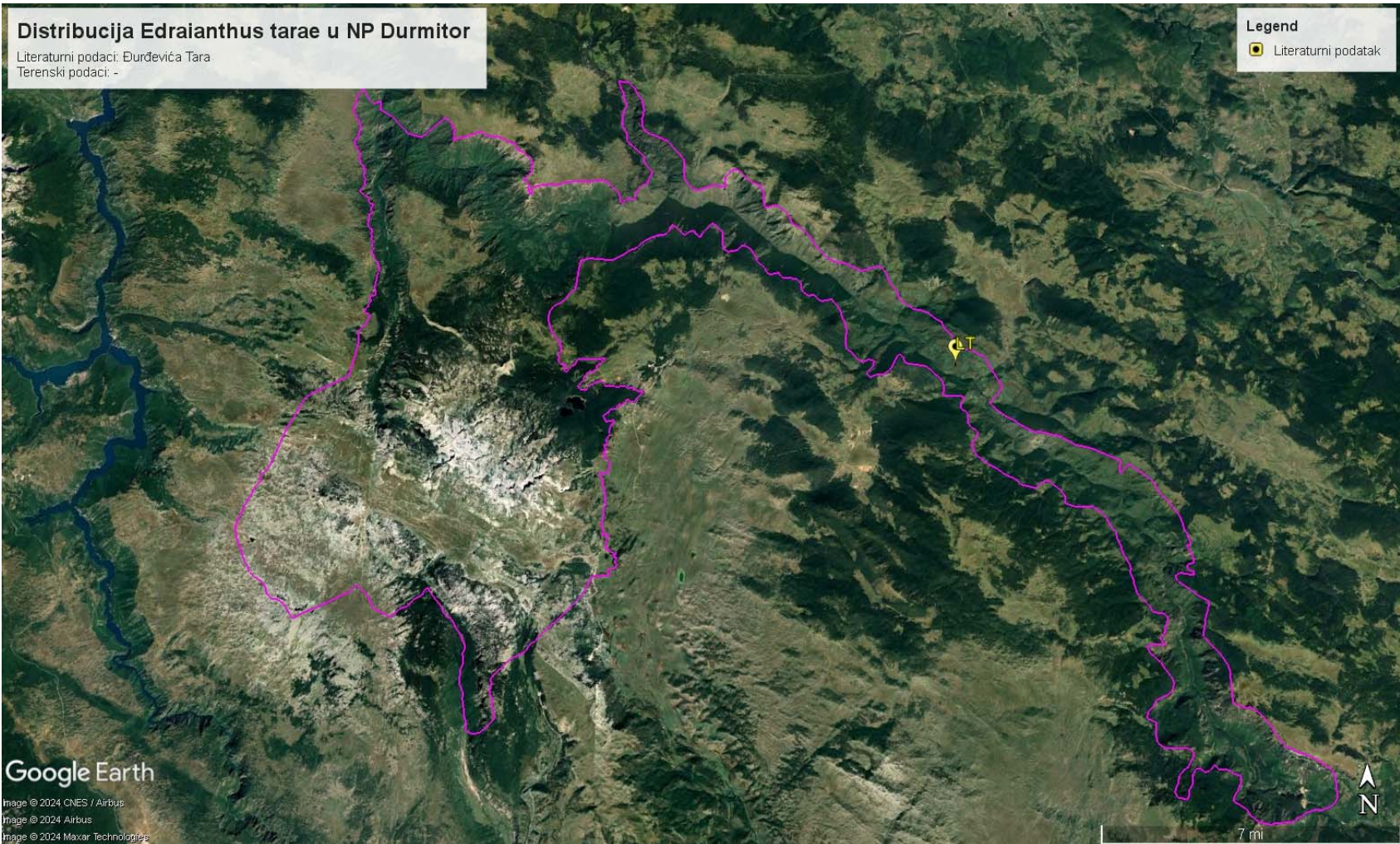

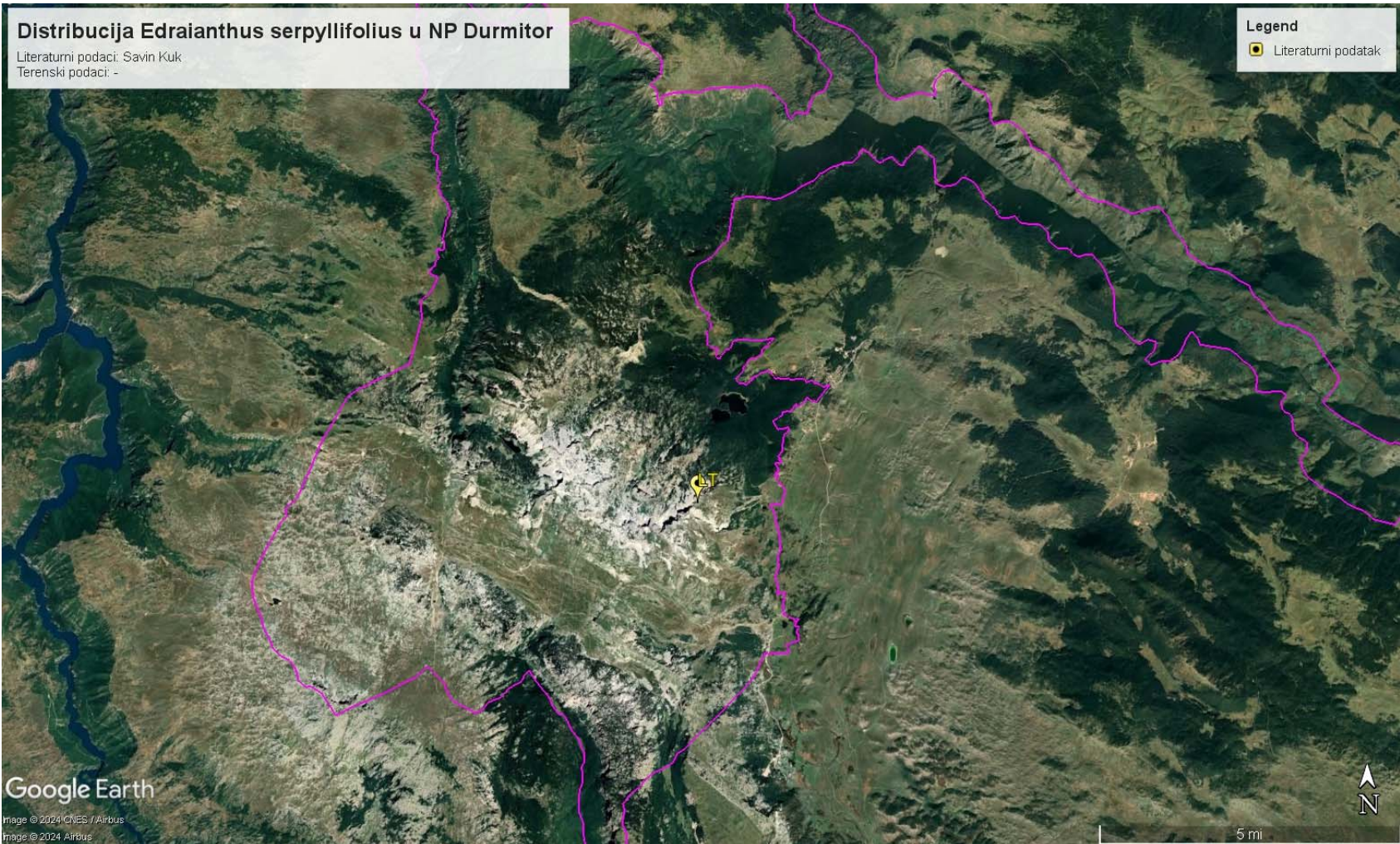

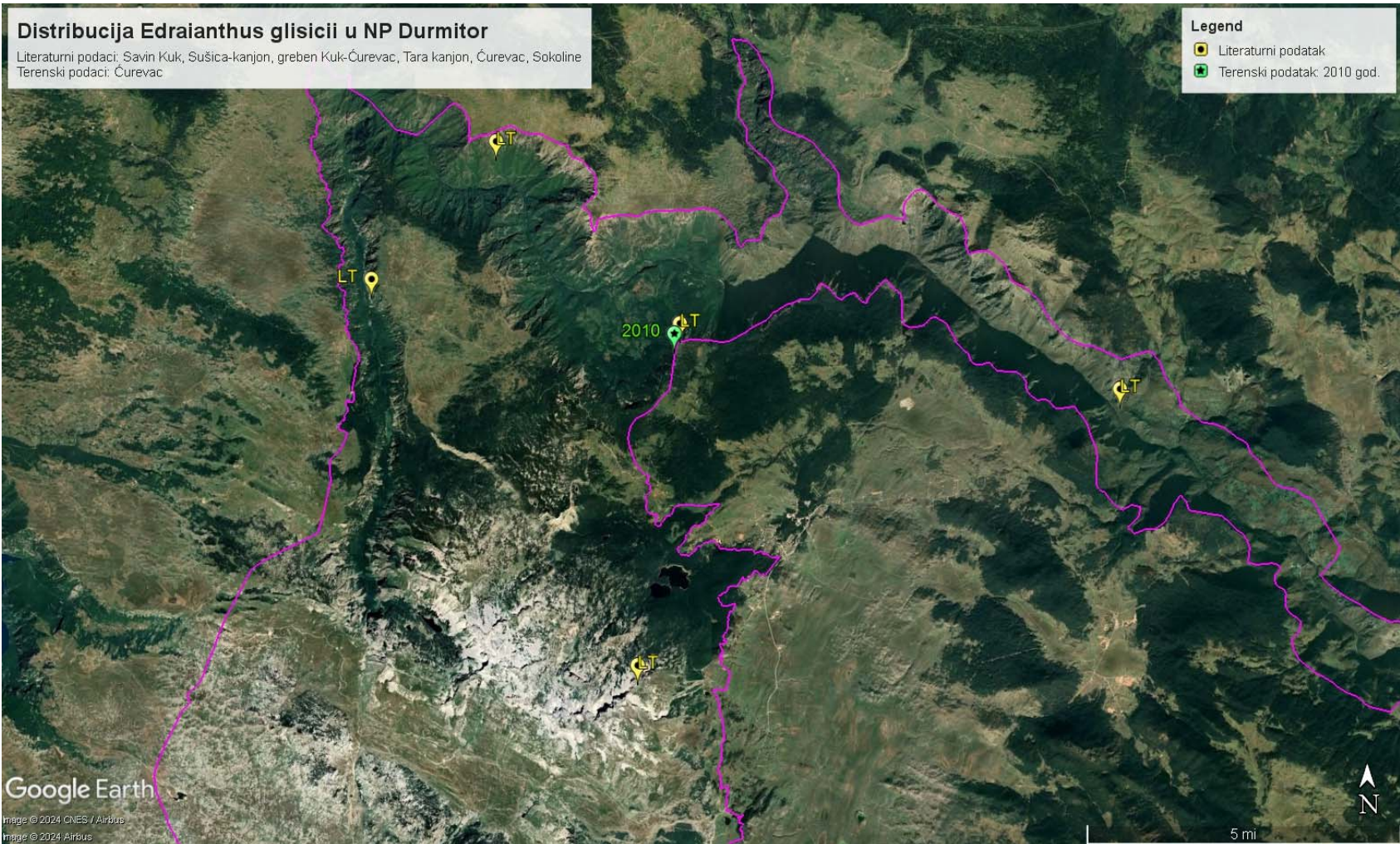

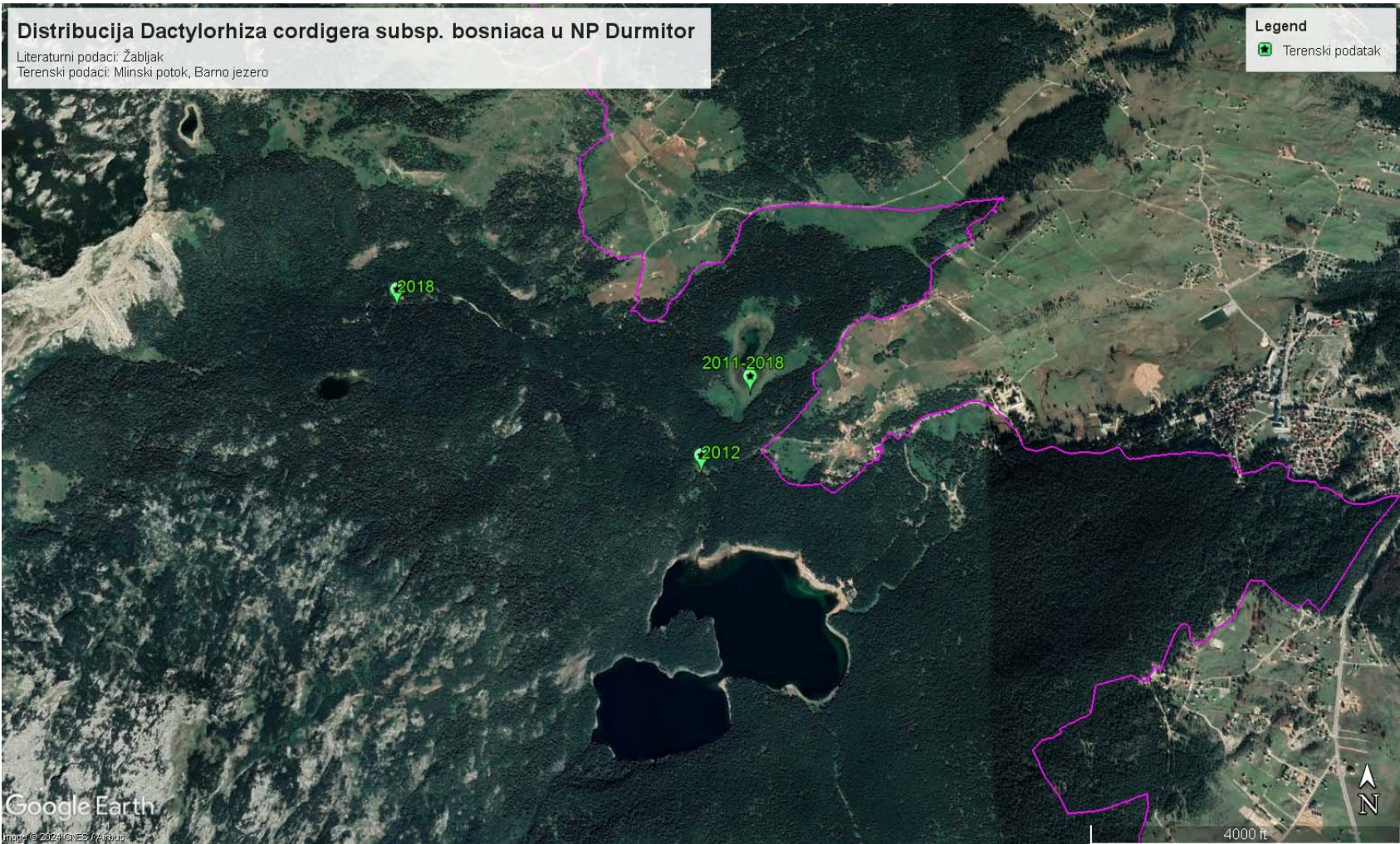

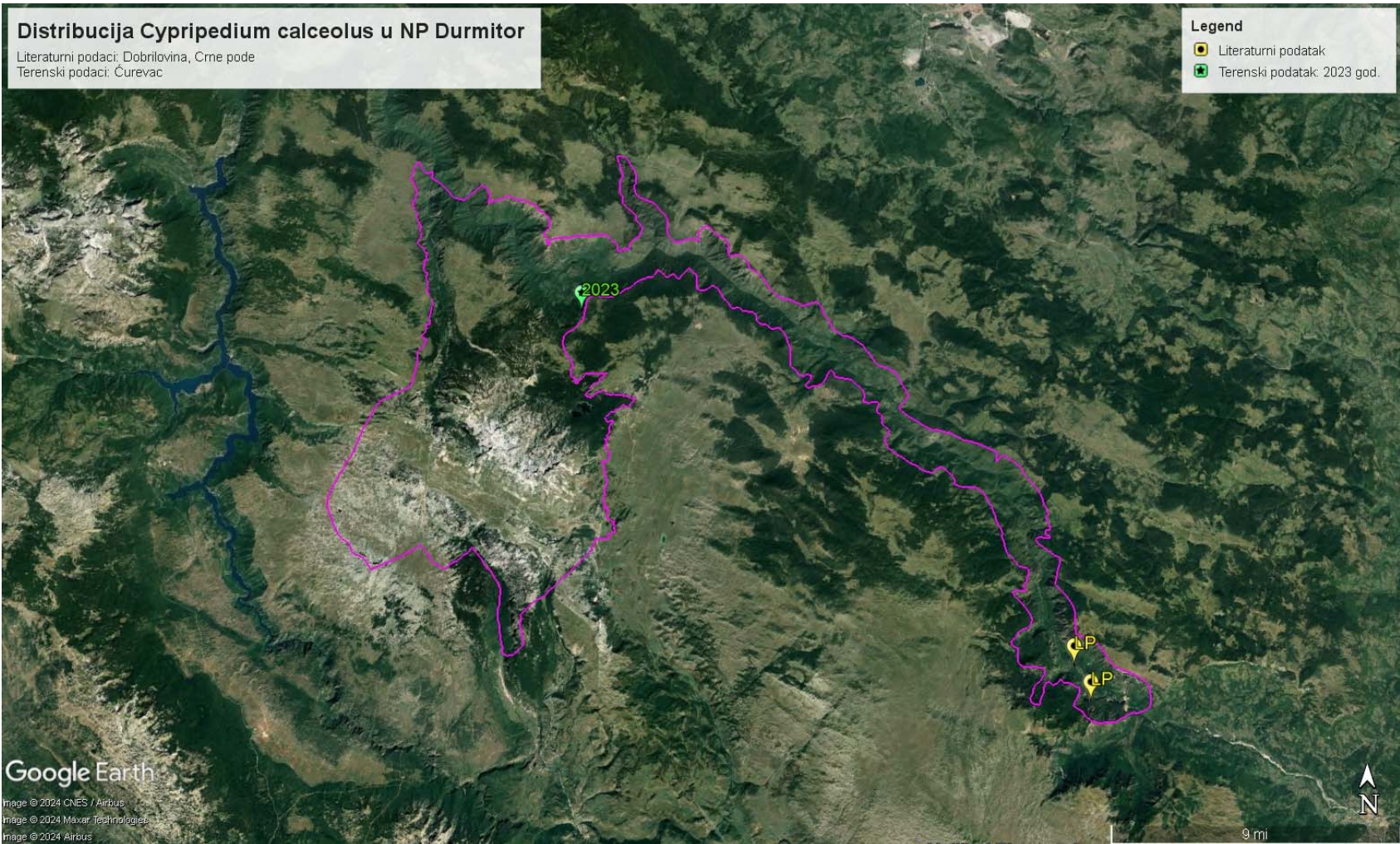

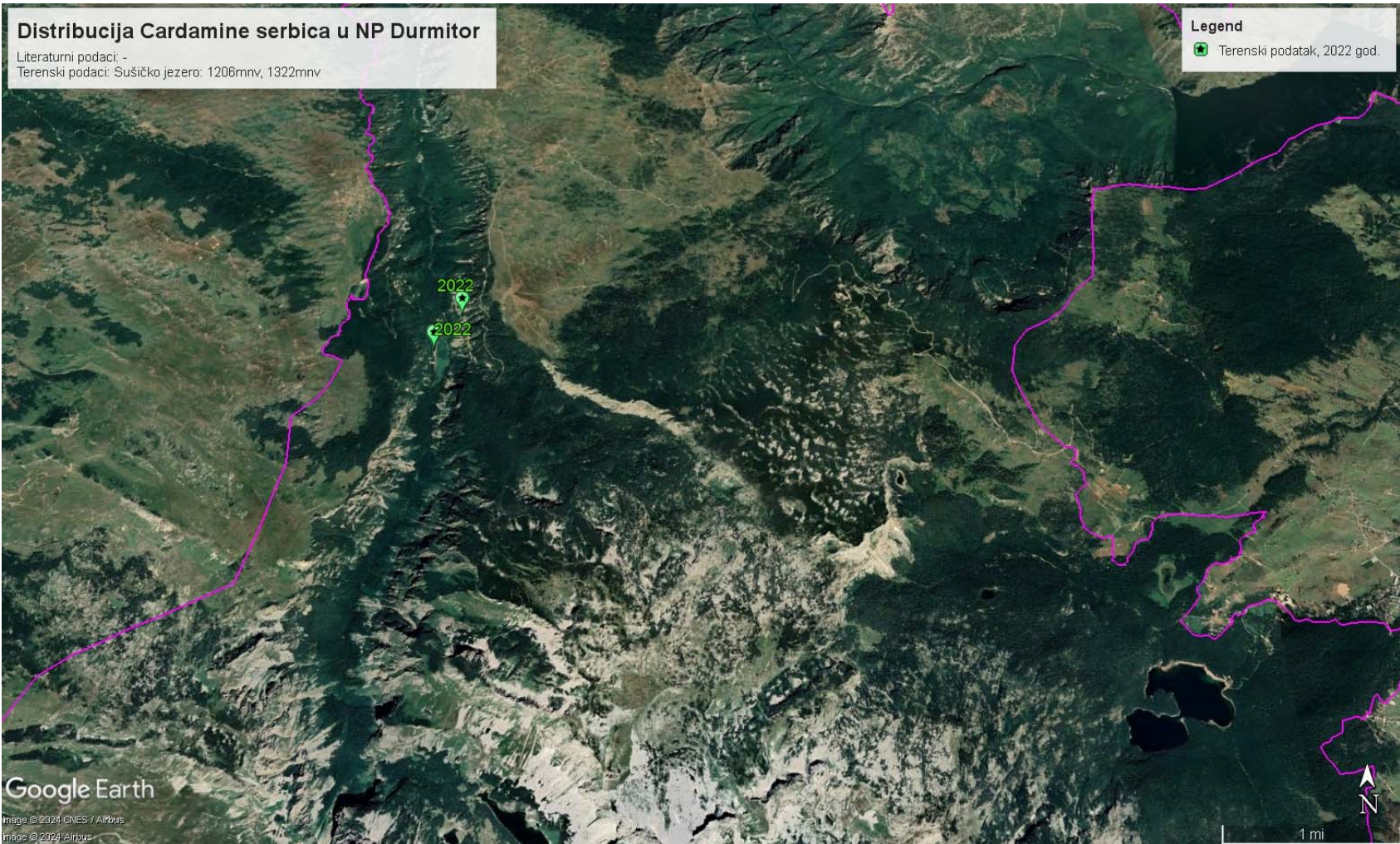

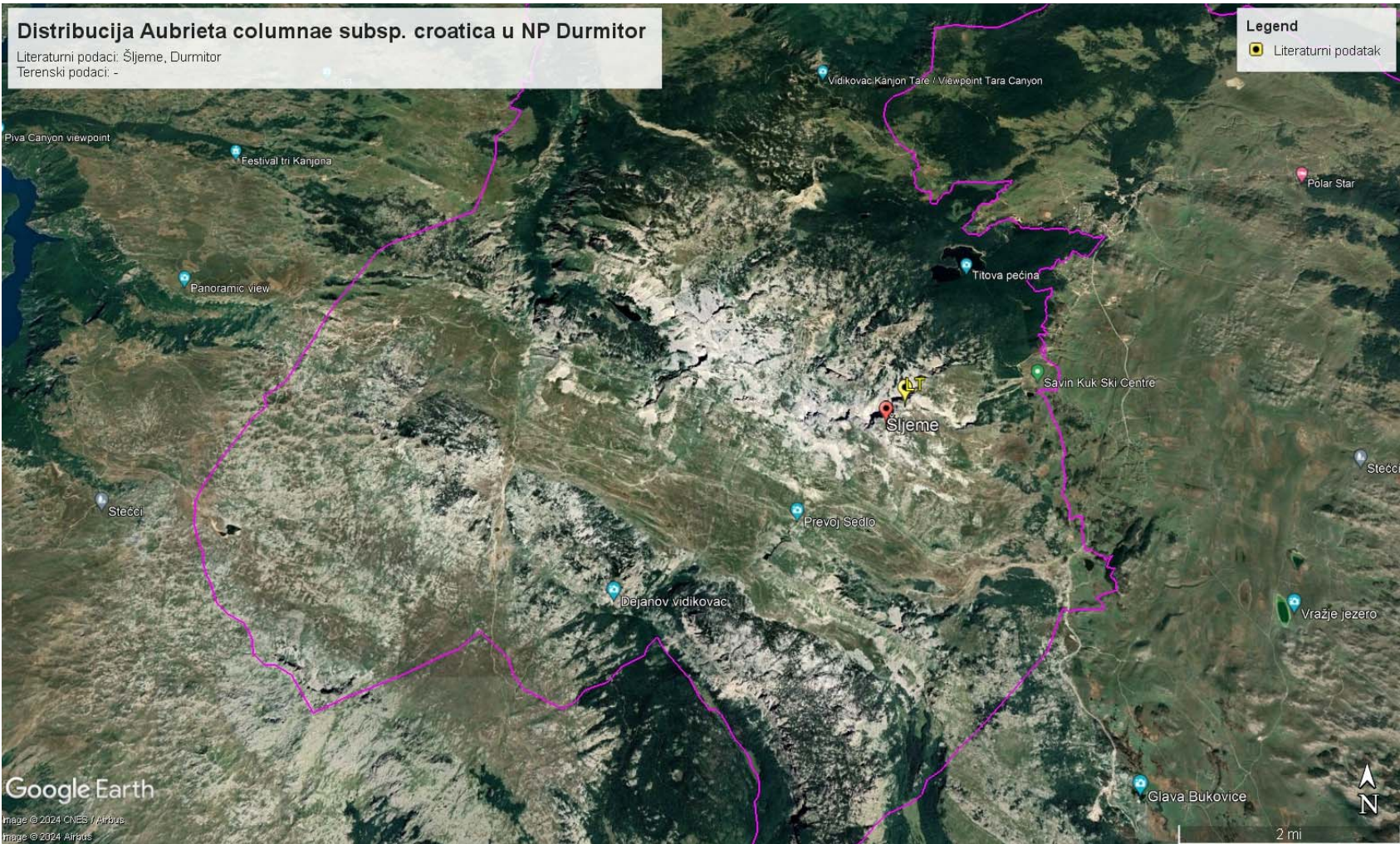

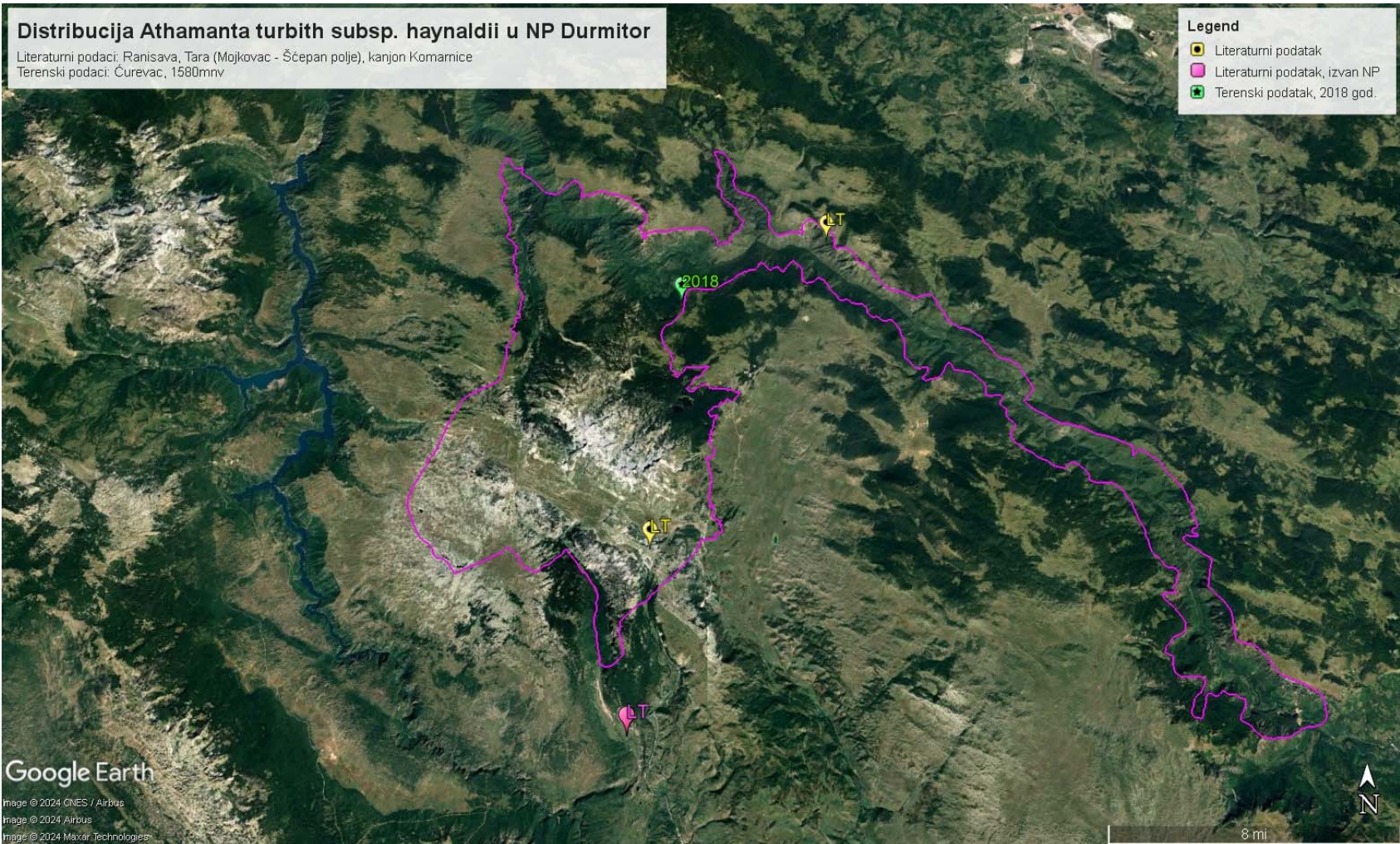

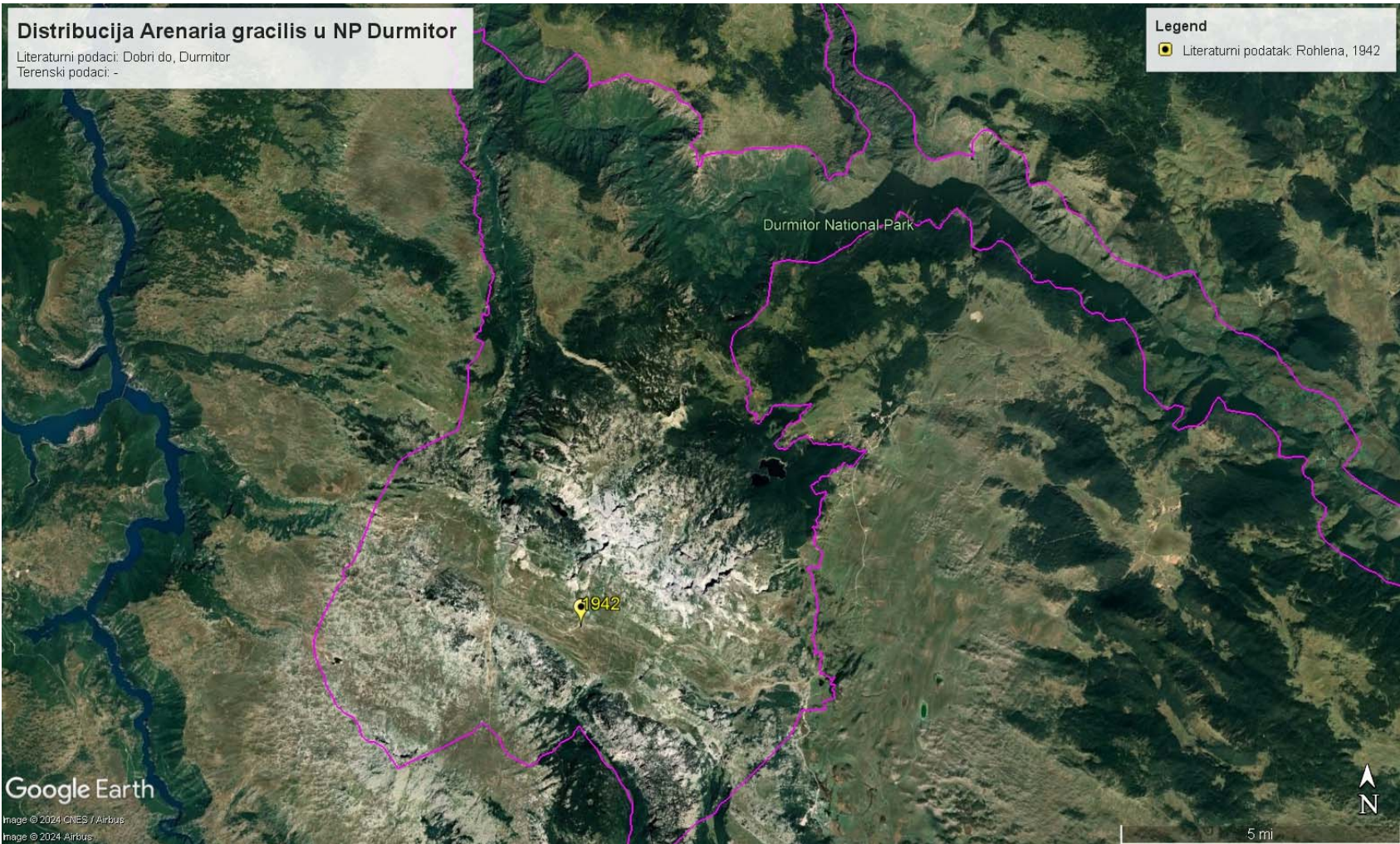

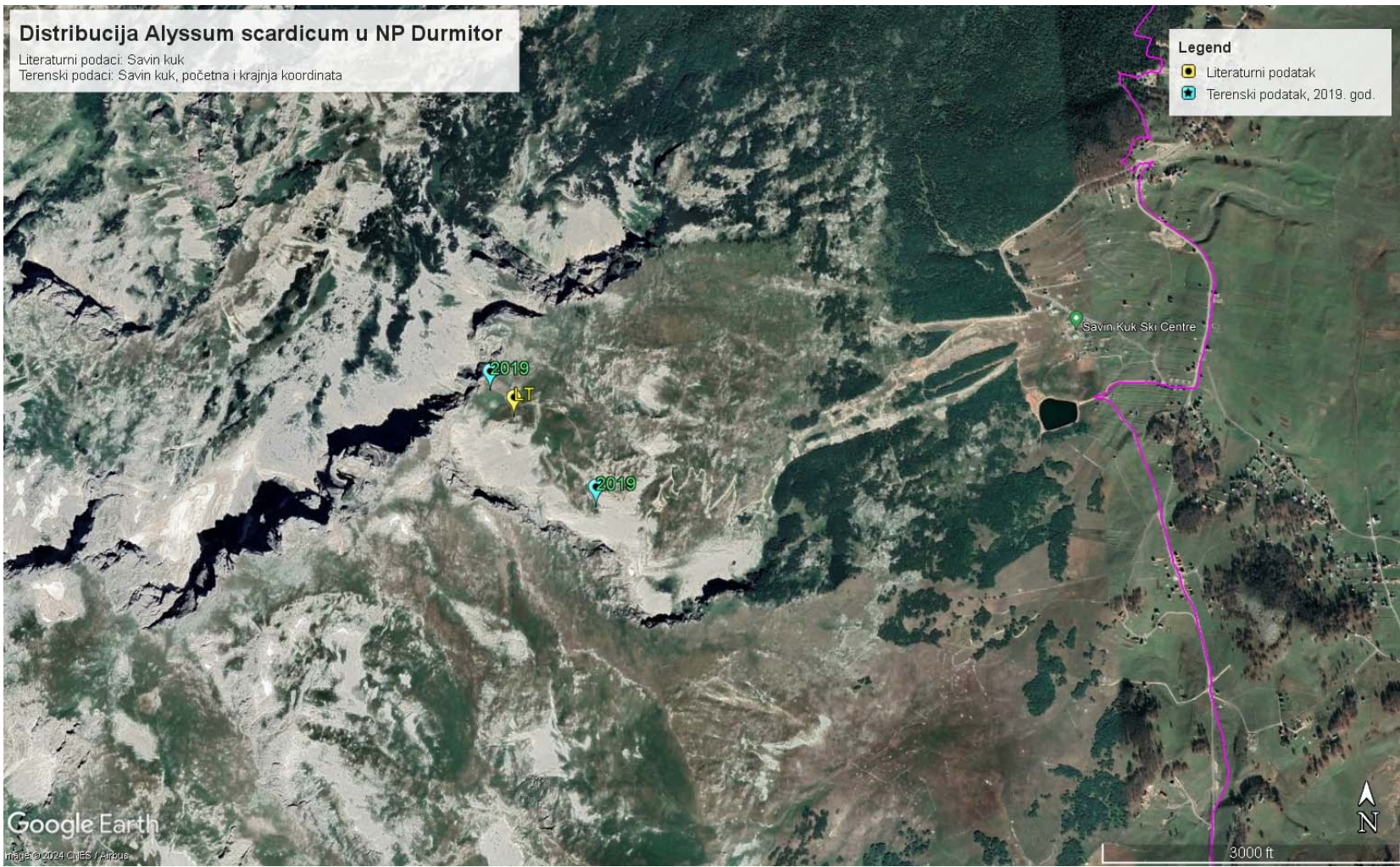

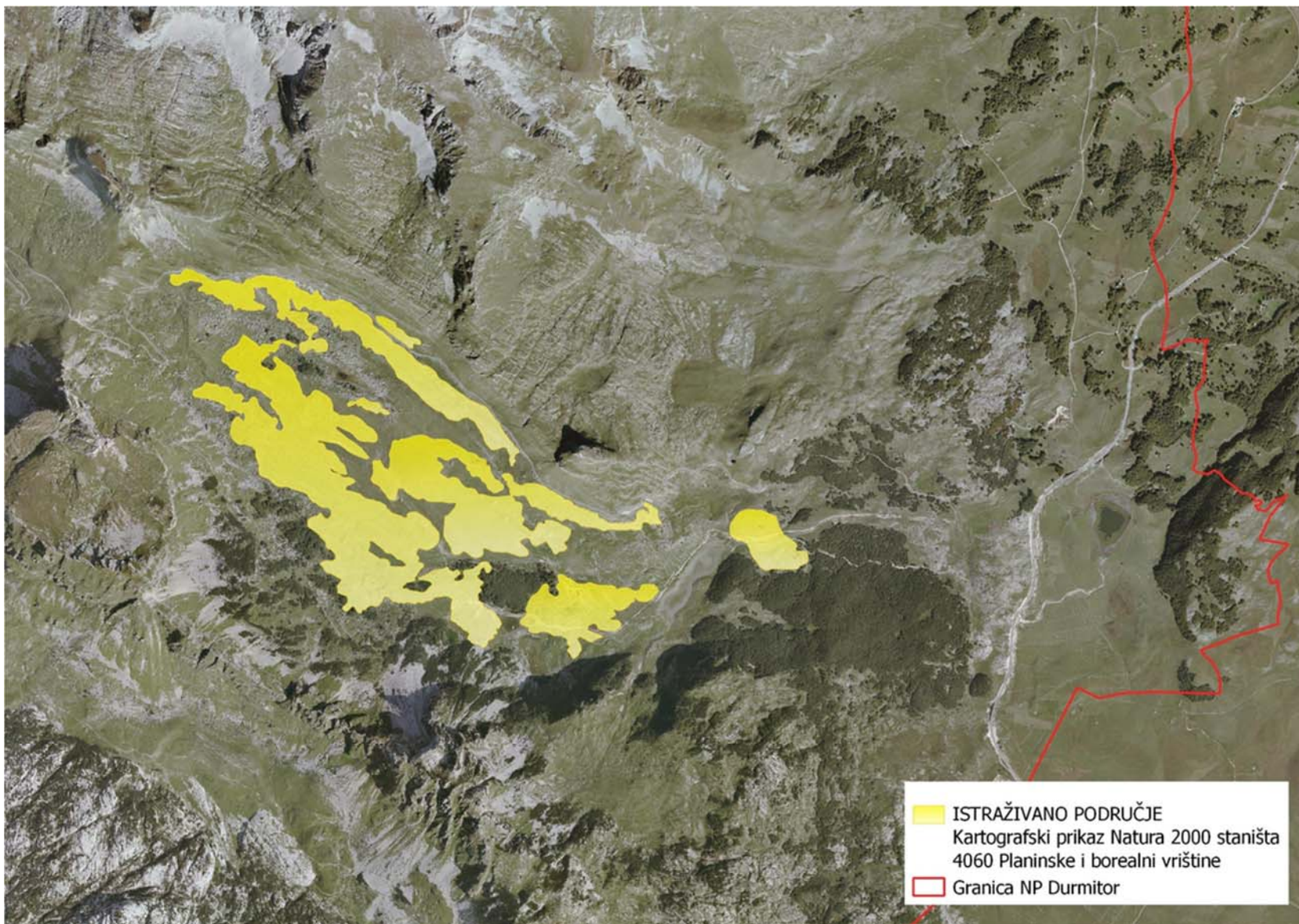

Mapa rasprostranjenja vrste *Cardamine serbica*

